

МИХАЙЛО ГАФІЯ ТРАЙСТА

ЧЕСНІ ЖОНИ

Редактор: **Михайло МИХАЙЛЮК**
Ілюстрації: **Михайло ТРАЙСТА**
Обкладинка: **Лариса-Михаєла ТРАЙСТА**
Техноредагування: **Ірина МОЙСЕЙ**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TRAISTA, MIHAI HAFIA

Cesni szony / Mihajlo Hafija Traista. - București :
RCR Editorial, 2013
ISBN 978-606-8300-35-1

821.161.2-32

Наклад фінансований
СОЮЗОМ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ

Михаїло Гарфія ТРАЙСТА

ЧЕСНІ ЖОНИ

Видавництво RCR EDITORIAL
Бухарест 2013

Motto:

«Лиши сміятись значить живіти,
смійтесь на здоров'я!..»

*Світлій пам'яті вуйка Феріщака,
баби Гафічки та інших...*

ВУЙКО ФЕРІЦАК ПОВЕРТАЄТЬСЯ З «ЧЕСНИМИ ЖОНAMI»

Олександр Пушкін, працюючи над романом у віршах «Євгеній Онегін», якось поскаржився своєму приятелю: «Знаєш, яку штуку втнула мені Тетяна? Вона вийшла заміж! Такого я не сподіався від неї!» (Тетяна – геройня роману російського класика).

Про цей трафунок та про інші «штуки» літературних персонажів можна прочитати в прекрасній книзі есе «Золота троянда» російського письменника радянської доби Константина Паустовського. В одному з есе він пише, що літературні герої – плід письменницької уяви – у певний момент розгортання сюжету твору вже не підкоряються автору, чинять йому опір, набуваючи самостійності у своїй еволюції і «примушують» письменника діяти за їх волею. Отже, саме так вчинила і Тетяна, яку Пушкін, аби геройня роману не втратила художньої вірогідності, мусив видати заміж.

I Михайло Трайста, продовжуючи описувати у своїй

новій книзі кумедні пригоди вуйка Феріщака, міг би по-скаржитися на «зухвалість» сільського баламута, осікнувши його: «Годі вже бalamutiti людей, вуйку! Гія би вже нарозумитись!».

Та дарма! Михайліві Трайсті не вгамувати вуйка Феріщака, не втративши при цьому «золоте джерело» колоритності рідного села Верхнянки (Вишньої Рони), того світу, в якому вуйко Феріщак почувається, мов риба у воді, бо односельчани дають йому безліч нагод робити виграшні чи невдалі гешефти, замисляти всілякі комбінації. Отож, вуйко міг би й відрізати: «Ти, синку, надто молодий, аби вчити мене! Що, хочеш зробити з мене ондъола? Не вдастъся!»

Справді, якби Михайліві Трайсті заманулося змінити натуру вуйка Феріщака, зробивши з симпатичного сільського баламута, прототипом якого був, як признається він в одному інтер'ю, колоритний верхнянець вуйко Федя, найпоряднішого господаря і християнина, то звів би нанівець «сіль і перець» своїх гуморесок. (Наприклад, чи можна уявити «великого комбінатора» Остапа Бендера взірцевим радянським громадянином, або бравого солдата Швейка – патріотом цісарської Австрії?).

Бо вуйко Феріщак з «благословення» письменника, у чий пам'яті закарбовані і найпотаємніші закутки життя-буття рідної Верхнянки, наділений усіма рисами сільського «характерника»: він хитрий і водночас найвний, зловмисний і безобидний, хосенець і

марнотратник, мудрагелик і сміхованець. А ці риси його вдачі могли зародитися і проявлятися тільки на ґрунті певних моральних вад односельчан, вуйко Феріщак будучи, таким чином, відзеркаленням певного шару «мужицької» психології.

Настійливе виведення на сцену Феріщака, а разом з ним цілої низки інших персонажів, без яких вуйко не міг би існувати, завдяки гострому перу гумориста Михайла Трайсти спричиняється певною мірою і до деміфізації села та сільського люду як втілення всіх чеснот – візія, характерна народництву та етнографізму, яку згодом передіняли і письменники комуністичного «гарту», які звертались до сільської тематики. У них бідний селяк завжди чистий і чесний, і тільки глитай може мати негативні риси. Такими персонажами, зображеними з класових позицій, рясніє українська література, включно гумористична.

Цікава та річ, що Михайло Трайста ставиться до персонажів своїх гуморесок, насамперед до вуйка Феріщака, поблажливо, з ледь скритою симпатією, бо наче застерігає, що немає людини без світлотіней, без слабкостей, інакше життя було б нудне.

Вивівши на уявну сцену чоловічу половину Верхнянки, автор не міг оминути і жіночу, і так світ побачили «Чесні жони» – п'єса, яку він називає «гумористичним народним образком у 3-ох діях». Розкішний це «образок», бо відхиливши занавису сімейного «вогнища» верхнянців, він наче дає друге, вже сценічне, життя перченім

коломийковим співанкам, в яких вирукують любовні пристрасті. Відкинувши традиційне замілування безхмарним подружнім життям (невдячна для гумору тема!), Михайло Трайста «безжально» оголює любовні інтрижки, перипетії молодичок, котрі заводять собі полюбовників, коротають з ними ночі тоді, коли законних чоловіків немає вдома. Автор не моралізує сільських грішниць, не вказує на них осудливо пальцем, а так веде дію, що вони самі попадають у ними ж розставлені хитрі pastки.

У першому числі літературного журналу «Наш голос» я написав статтю «Де наша драматургія?». Відтоді минуло понад двадцять років і аж тепер у нашій літературі появився справжній драматург. Доказом цього є й те, що румунський варіант п'еси під назвою «Коханки з мармароськими очима» був поставлений на сцені з гучним успіхом театром міста Слатіна, який зі своєю трупою був запрошений і до Мілана, щоби представити виставу для румунів, які працюють в Італії.

Тепер слово за нашими театральними гуртками. Та чи є вони у нас?

Михайло МИХАЙЛЮК

Кумедні пригоди Вуїка Феріщака

*«Він обдурював всіх,
а найчастіше самого себе...»*

КУКЕЛ¹

Цілих два тижні гецкав бідний вуйко Феріщак у Коржовій Дебрі, поки наламав каміння на мур Дьордійові Лумейові. За те дав йому Дьорді свій кукел. І неабиякий, а військовий, хоч Мургаш каже, що то не військовий, бо не має шкіряну шкатулку. Та Мургаш знає з носа в рот, хіба сліпий, адже кукел зеленого кольору, а якщо зелений, то військовий!

– Чорт би того забрав зовсім із кукелом! – сердилася Феріщакова Марія. – Відколи повісив собі на шию кукел, повісився б на сливу, би дав Бог, бо ніякої хосни з нього, тільки що пулить очі в кукел та посвистує, як на свадьбі.

А вуйкові байдуже, бо Михайло Феріщак не абищо! Хіба може хтось з ним рівнятися?.. Та де... Адже кукела в селі, окрім у нього та ягера Поштарика, немає ні в кого. А кукел – штука! Глянеш на Швацьку Толоку, то й гусячку побачиш, глянеш на Нижню Руню, то всіх волохуцників перелічиш, глянеш на Добруку – все, як на долоні, а коли глянеш у Воротець, то і Ровзу побачиш,

¹ Кукел – бінокль.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

коли йде «на голову собі...» Тьфу на неї! Стидилася б бодай людського ока. Та де? Виставить баба товсту сраку, як танк, та тріщить, як з фузії²...

– У тебе, Mixa', не всі кози вдома! Старий та все дурний – повісив собі кукел на шию, як на Різдво чуфак³ фанделу⁴, та ходиш з ним горі селом, долу селом на посміх людям, – взяв Микита Гіркий вуйка на крини, і не будь-де, а в корчмі, щоб мали люди з чого сміялись.

«Цицьку ти материну з юпетником! Дивись, як мені урвав чести перед громадою! Вчепився до мене, як реп'ях до собачого хвоста, почекай лиш трішки, я тобі такої заспіваю, що ти душно буде!», – подумав вуйко і лагідним голосом до Микити:

– Ти, Микито, не говори так, бо не знаєш, що за штука оцей кукел. У війську не служив, то звідки тобі знати, а цей кукел така штука, що аж!.. Я від себе з дому через село вижу аж на Солонець.

– Видиш ти песю лабу, Mixa'! – розсміявся Микита.

– Та що ти, Микито? Коли кажу, що вижу, то вижу! Ось, напримір, сночі дивлюсь на твою хату і бачу тебе серед ночі, як ходиш собі по хаті, і думаю собі: «В Микити молода жінка і не дає бідному спати...»

– Ха-ха-ха!.. Ну й брешеш ти, Mixa', бо я сночі не ноочував вдома, а коло овець у Стижереті, – розсміявся Микита.

² Фузія – рушниця.

³ Чуфак – маскований персонаж різдвяного вертепу.

⁴ Фандела – сковорода.

ЧЕСНІ ЖОНИ

– О!.. То мені щось не штимувало на тебе! А, по-друге, думаю собі: «Не здурів ба ци Микита серед ночі ходити голий, як го мати родила, посеред хати, носячи на руках свою молоду жінку?..»

В корчмі всі розреготалися, а Микита випулив на вуйка очі і чкурнув з корчми.

КУКЕЛ, СВЯЩЕНИК ТА ВУЙКО ФЕРІЩАК

— Яку напасть їм гія уд мене?.. Гейби зговорилиса, грум би їх устріяв із лехманами! Всі три нараз кличуть — пуп, биув та ще й ягер¹, — бубонів вуйко Феріщак, спускаючись стежиною до села і поправляючи на ший бінокль, бо відколи втер носа Микиті Гіркому, і не будьде, а в корчмі перед людьми, вітоді як днем, так і ніччю, не розлучався зі своїм «куклом».

Але, здогадавшись про зустріч зі священиком, відразу захмарився. Знав добре, що не вінка зеленого бажає від нього панотець, ані «Вірую» свистати в крилосі не запрошує.

— Таку ми покуту фріцне, що ні сім ондъолу² ня не скапають, бо ото бізуно стара чакля нафистіла попові, що я у п'ятничку свинячу кусточку обгриз, гризли би єй флуди із поросицев!

В цей час отець Хведір, простягаючись на ліжку,

¹ Ягер — лісник.

² Ондъол — (угор.) ангел.

ЧЕСНІ ЖОНИ

думав про зустріч з вуйком Феріщаком:

«Великий дурисвіт цей Феріщак, тепер я в його руці, як заспіває, так мушу танцювати, але добре, що не проговорився в корчмі перед людьми, що саме мене бачив серед ночі у Микитовій хаті, та ще й голим. Чорт би го забрав разом з біноклем! Господи, прости мені грішному!.. – перехрестився отець, і саме тоді почувся стукіт у двері.

– Собот!³ – крикнув, схопившись з ліжка.

– Слава Йусу Христу! – несміло привітався вуйко, входячи до парафії.

– Слава навіки Богу святому! – відповів отець і почав міряти вуйка поглядом.

«Ану диви, який хитрун!.. Повісив бінокль на шию, щоб я зрозумів, що він...»

– А знаєте, вуйку, чого саме я запросив вас до себе?..

«Ану лиш дивися, – сунеса в душу, як чорт пуд монастирь!» – подумав вуйко і, весело посміхаючись, відповів:

– Як абе-м не знов, отче, знаю, добре знаю!.. Як були б ви мене не закликали, я сам мав на думці до вас прийти, бо гріх – не іграшка!..

«Ого, люди сприймають його за дурня, а він, дивись, якої мені заспівав...» – погладив пузо панотець і, кашлянувши в кулак, почав:

– Знаєте, вуйку, в житті всяке буває...

– Буває, панотче, буває! – перебив його вуйко. – Всі

³ Собот – (угор.) можна.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ми грішні! «Бо не спольняю добро, яко хочу спольняти, а зло, яко не хочу, ото і спольняю...» – глаголить апостол Павел, – випалив вуйко, надіючись на чим легшу покуту.

«Ось куди гне – на слово Боже! Дам йому триста лейв, та най мовчить з Богом!» – зітхнув панотець і до вуйка:

– Михайле, ви вже старий віком і знаєте ліпше від мене, яке воно життя... я думаю, що три...

– Та де три, панотче?! – крикнув вуйко з радощів, що так легко йому обійдеться трьома «Отченашами». – Три це замало!..

– То хай буде п'ять!

– Дванадцять, панотче, і то замало, бо гріх великий!

– Вуйку сім, і йдіть собі з Богом!

– Та я, панотче, ні на ярмарку не циганюся. Сім кажете, то сім най буде! – переступав радо з правої ноги на ліву вуйко.

Отець Хведір витяг гаманець, полічив сім банкнот по сто лейв і простяг їх вуйкові.

– Тільки, Михайле, нікому ні слова, як дотепер, бо як би дізнався Микита, то не дай Бог, порубає мене сокирою!

Вуйко дивився то на гроші, то на отця Хведора, як теля на нові ворота, а коли второпав в чому річ, взяв гроші, підморгнув священикові й сказав:

– Не журіться, панотче! Я від сьогодні ні вдень, ні вночі більше не зиркну крізь бінокль на Микитову хату.

«Күкел, священик та вуйко Феріцак»

КУКЕЛ, БИРУВ ТА ВУЙКО ФЕРІЩАК

Вийшовши з парафії, вуйко Феріщак поправив на шиї бінокль, перехрестився, плюнув на чотири боки світу і, глянувши через плече на хвіртку парафії, прошептав:

– Но, відтепер, пане наміснику, тоді даш мені покуту, коли я сам себе в сраку цмокну!

Але здогадавшись, що й «ті два лехмани», – бирув та лісник, кличуть його, то знову захмарився.

– Знаю я навіщо мене кличе бирув, добре знаю!.. Хоче ми знову завісити на шию кілька днів прештації¹, мамку би сей йойкнув!

Та ще не ступив добре вуйко Феріщак на сходи сільської хижі, як називали верхнянці примарію, а бирова ніби чорти в четверо зігнули – кланяється перед вуйком й запрошує:

– Прошу, вуйчику, прошу!.. Сідайте ось тут, де м'якенько, а я зараз вам... – і, не доказавши, зник за дверима.

¹ Прештація – робота на користь громади.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

«Ану лиш подивса на юпетника!.. Іншим разом стою під дверима, що вже коріння пускаю, а тепер: «Прошу, вуйчику, прошу!..». Та може просити, поки му мох на язиці не уросте, бо я май много, як три дні, прештації не прийму!.. В мене ні волів, ні коней, як в інших, а він минулого року: «Сім днів, вуйку!.. Закон такий – сім днів... Та срався я в такий закон. Три дні, три – і то забагато!..».

– Я, вуйку Феріщак... – появився бируг з пляшкою та двома чарками.

«Цей зблудив, чи насправді хоче мене горівкою...»

– трохи не свиснув від здивування вуйко Феріщак.

– Я, вуйку Феріщак, запросив вас, щоб ми...

– I добре зробили, що запросили, бо я вже собі толкую та думаю: «Ба коли ня покличе пан бируг?!» Вже хотів незапрошений прийти. Але минулого року несправедливо ви мені та моїй бабі по сім днів прештації гіцнули! Несправедливо, пане бируг, зовсім несправедливо, бо в нас, Боже ня прости, ні волів, ні коней...

– Що мав робити, вуйку?.. Треба було закінчити дорогу до Стижерету.

– Та зі мною?! – трохи не скрикнув вуйко. – Яка мені хосна з дороги, хосна Микиті, бо в нього і воли, і жінка молода... – сам не зновував вуйко навіщо Микиту в приклади потяг.

«Ось куди гне дідька..!» – почухав потилицю бируг і, посміхаючись, до вуйка:

❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖

– Думаю, що ми порозуміємось, вуйку. Та беріть, беріть, вип'ємо за ваше здоров'я!..

– Порозуміємось, пане, як би ся не порозуміли, бо не запросили ви мене до сільської хижі задля вінка зеленого, – посміхнувся вуйко, перехиляючи чарку.

– Думаю, ви нікому не говорили про...

– Бістош, не говорив! – скрикнув вуйко, хоча і не зناє про що йде мова.

– Це добре! Дуже добре!.. Бо якби дізнався Микита, то горлянку би мені перерізав!

– Те саме казав і пуп!

– А пуп звідки знає?.. Ви казали, що не говорили нікому... – випулив очі бирув.

– Так і є, я не говорив нікому!

– А пуп?!

– Що з попом?..

– Та ви якраз казали, що пуп казав, що якби дізнався Микита, то би мені горлянку перерізав...

– То не про вашу горлянку, пане бирув...

– А про чию?..

– Та про чию?.. Хіба не догадуєтесь?..

– Як?.. І він! – скрикнув бирув.

– І він.

– Причаща му материне з пуцликом! Добре би зробив Микита, якби...

– Дав мені сім сотень, щоб я мовчав, а я... май скоро проговорит камінь, як я! – перебив його вуйко.

– Та бачу! Зараз почне і камінь, бо ви вже почали...

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

– Який ви дурень, пане, та ж бо ви з попом в однім гівні!

– Гм, і мені треба вам заплатити сім сотень?..

– Та як собі хочете, хіба я просив?..

З сільської хижі вуйко вийшов посвистуючи. Зупинився на сходах, поправив бінокль і прошептав:

– Но, паночку, даш тепер мені прештацію, коли і пуп покуту!..

КУКЕЛ, ЯГЕР ТА ВУЙКО ФЕРІЩАК

«Ну, Микито... Най Бог дастъ щастя твойуй звії, бо велику наруку ми учинила! – радісно пробубнів вуйко Феріщак, а потім передумано додав: – Учинала була вона фраса великого, бо якби не мав кукела, то хто би боявся мене? Ніхто!.. Ані шпента би не боялиса. Вуйко Феріщак – велике гуно!.. А так, ану лиш дивися скільки туй пінязів! – витяг вуйко гроші з кишені. – А ягер хіба чого до себе запросив?.. Бо ні тому юпетникові не стоять добре очі в голові, зиркає на бабню, як цап на капусту. Всі бояться моого кукела, та най бояться, Богородиця їм tota з курвашами! Ха-ха-ха!.. Сімсто уд попа, сімсто уд бирова, ото уже тисяча чотириста, а ще як дасть сім ягер, ото уже дві й сто... Ого-го, та тулько не заробляє оден мінер¹ за місяць, а я їх за одну нуч... Та й ото нічо не видів, так би виділа мене бола, як видів я цих галангову у Микитиної фофні».

¹ Mîner – (рум.) шахтар.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

До будинку лісничої бригади вуйко забіг, наче до свого дому, бо добре знову чого потребує від нього лісник Пейтер.

«А што би було, якби із сего песиголовця злупив тисячу?» – майнуло вуйкові у голові, та скоро відкинув таку думку. «Та чорт з ним! Не з'їм собі оменію² за тристо леїв. Брав уд усьох по сім, та й уд него тулько возьму...»

– Слава Йусусу Христу! – вклонився вуйко лісникові з гусарськими вусами, який сидів на військовому ліжку і чистив рушницю.

Лісник глипнув на вуйка, як середа на п'ятницю, його погляд ніби говорив: «Мой, ти не вмієш постукати у двері?...» – і коротко буркнув:

– Сла' навіки!.. – після чого замовчав.

Вуйко Феріщак, як побачив, що той мовчить, як камінь на Кадасові, кашлянув у кулак, витер піт з чола, поправив бінокль на шиї і почав «торг».

– Я знаю, пане Пейтер, чого ви мене...

– Фі-фіу-у-у, ану дивись!.. – насмішкувато свиснув лісник.

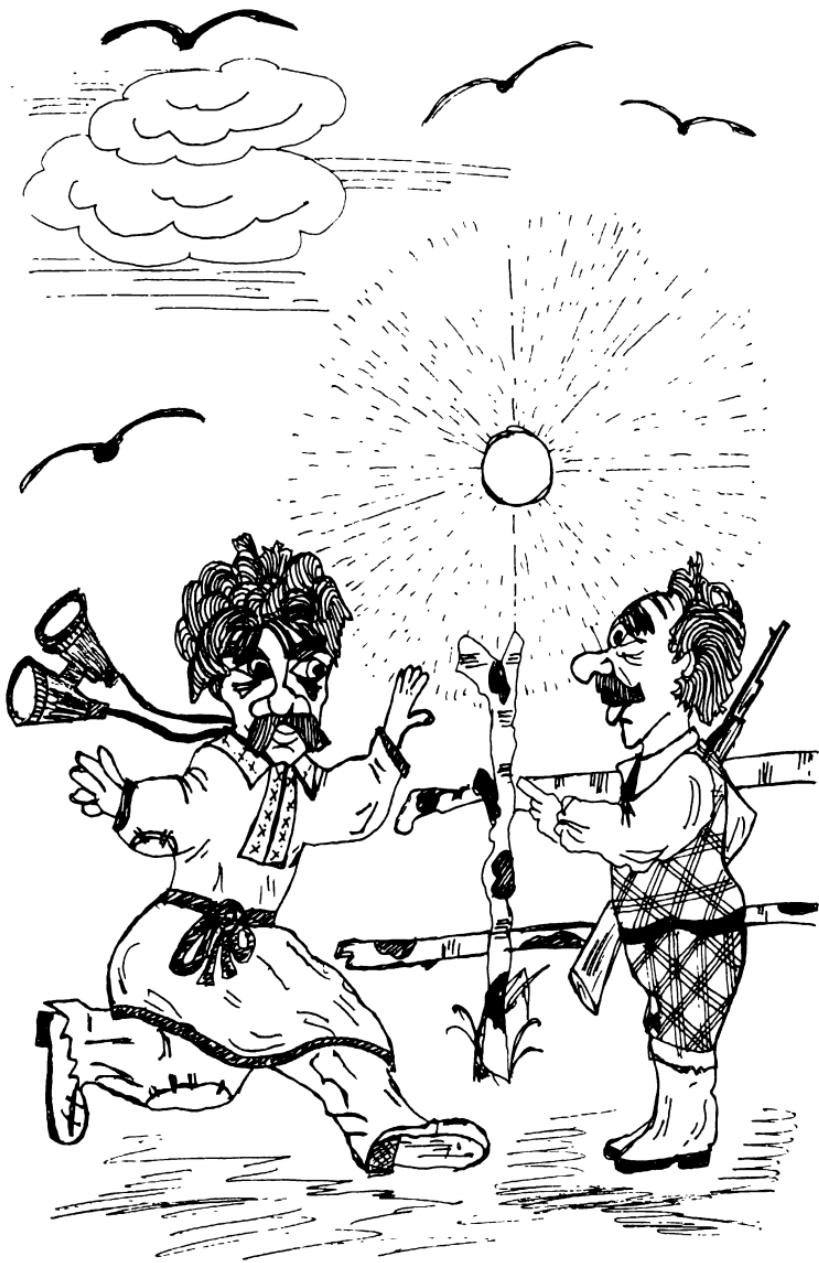
– Йо-о-о!.. – відповів вуйко. – Все єм видів круз бінокль!..

Лісник продовжував чистити рушницю, і після довгої мовчанки запитав: – Кажеш, все видів?!..

– Йо, все! – запевнив його вуйко.

– І тоді чого не вигнав їх?.. Пизда ти материна з

² Оменія – (рум.) людяність.

«Кукел, я'єр та вуйко Ферішак»

ЧЕСНІ ЖОНИ

передюгом!.. Чого не вигнав їх, га?!.. – заревів на вуйка.

– К-к-ко-го? – ледь промовив переляканій вуйко.

– К-к-ко-го? – поглумився лісник. – Папу римського!

Кози чого не вигнав?..

– З-з-зві-д-д-дки?

– Звідки-звідки?! Старий дурню! З плантації!..

– Я д-д-думав, що ви мене кличете...

– Не молоти мені тут всяких дурниць, Феріщаку! Бо тя запхаю у темницю! Вмісто того, аби-с сокотив кози, вилуплюєш очі круз кукел за бабськими сраками, чорт би тя спаздерив ізовсім із біноклем, бо ми погризли кози чотирнадцять смерічок, мало ня не ізів анджінір³, але і тобі гримнув аменду⁴, аби-с тямив! Аж не заплатиш, то удсидиш!

– К-к-кулько ми дав?..

– Тисячу чотиристо, по стотці за смерічку.

³ Анджінір – (рум.) інженер.

⁴ Аменда – (рум.) штраф.

МІСТ, ПРОТЕСІЯ ТА ВУЙКО ФЕРІЩАК

Вуйко Феріщак не знаходив собі місця з радощів, йому здавалось, що тепер дяк Бав'яний одно нішо у порівнянні з ним.

– Міха', у тебе голос, як у того ангела. Коли закричиш на кози, то чути аж до Нижнянки, – похвалив його старий дяк Бурянюк.

– А бідний Петро Бав'яний мимрить та мимрить собі під носом, а бозна чи й сам чує, що мимрить, горе души від такого дяка! От бач, Михайлє: доведеться тобі керувати протесією, бо я вже не в силі, а іншого...

– Та нашто іншого?! – скрикнув вуйко Феріщак.

– То дивиса, іди дому та научіса напам'ять «Просимо тя, Діво», «Там, де в небі» та й «Пречиста Діво Маті». Як із води аби-с знов їх, чуєш, Міха, як із води... – помахав на нього палкою старий дяк.

– Та я научуса і «Маріє, Діво Благословенна» та й «Маріє Діво, Царице моя», – зрадів вуйко Феріщак і так махнув додому, що Дувид, хоч і єврей, та ледь не

ЧЕСНІ ЖОНИ

перехрестився з подиву, що вуйко не зайшов до нього на одну «запишіт ня, пане Дувиде».

Але тета Марія таки перехрестилася, бо хто таке видав, аби вуйко Феріщак повернувся тверезим додому і прямо за святий молитовник?..

«Вадь ізблудив, вадь му Бог дав розуму...», – прошептала і пішла годувати кіз, бо не буде турбувати чоловіка, який так приязно гуторить із божої книжки, що аж Святі Микола Чудотворець та Юрій Побідоносець повеселішли на іконах.

– Ні пуп Удрі так файно не співає «Там, де в небі», як ваш газда, – поділила радість з козами.

– Марі', завтра буду вести протесію на Коштіль. Я буду промовляти, а протесія буде співати за мнов, – похвалився вуйко.

Цілу ніч промовляв то перед Марією, то перед козами пісні во славу Пречистій, а ранком в чистій сорочці, в чіноватах гатьох, підперезаний семипряжковим ременем, взutий у солдатські чоботи, зачесаний, тримаючи шапку в руці, стояв перед протесією, наче гетьман Сагайдачний перед козацьким військом.

– Ну, із богом! – дав знак рукою. – Я буду промовляти, а ви співайте за мною! – і сильним, різким голосом завів:

– «Там, де в небі Божа Мати...»

– «Ta-a-am, de-e-e в ne-e-ebi Bo-o-oja-a-a Ma-a-aty-i-i», – заспівала протесія, а вуйкові аж мороз побіг спиною.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

– «Наша втіха і покрова», – чим сильніше виводив вуйко.

– «На-а-аша-а-а вті-i-ixa-a-a i-i-i по-o-окро-o-ова-a-a», – дзвеніла пісня селом, а люди виходили до воріт і дивувалися, бо ще не бачили вуйка Феріщака таким гарним.

Але коли дійшли до Портoshанського моста, вуйко Феріщак запримітив невеличку діру перед самого моста і подумав повідомити людей, щоб, не дай Бог, котрийсь ступив ногою у діру, і сильним голосом застеріг:

– Гаткуйтеса, християни, бо в мості діра!

– Га-а-атку-у-уйте-е-еса, хри-и-исти-и-ияни-и-и, бо-о-о в мо-о-ості-i-i ді-i-іра-а-а, – проспівала голосно протесія.

Вуйко став, як укопаний, просто закам'янів перед моста. Побачивши, що зупинився керівник, зупинилася і протесія. Тоді вуйко, обернувшись до людей, з докором промовив:

– А ви, люди, одуріли, чи яка вам біда?!

– А-а-а ви-и-и, люди-и-и, о-о-оду-у-урі-i-іли-и-и, чи-и-и яка-а-а ва-а-ам бі-i-іда-а-а?! – повторила за ним протесія.

Це вже було занадто для бідного вуйка. Кинув шапкою об землю, сердито сплюнув і досадно сказав:

– Ну, йдіт собі з Богом до коштільської церкви, тут вже недалеко, а я з Ісусом Христом піду до Толіянової корчми випити чарку!

ШАПКА, ПІТЯТА ТА ВУЙКО ФЕРІЩАК

*«Була на йому шапка-бирка,
Зверху дірка;
Соломою шита
Вітром крита,
Куда віє, туда і провіває»*
(З «Пісні про козака Голоту»)

Чорт би того забрав із фофнею остатньою! Дивися лиш на мойму, гіби ей панчук у пудковах, з хвостиком та вилою у руках тінътником¹ на світ нарайзував²... Ніякого доброго поступку уд неї не жди, бо лиха, як шаркань³, ані слова доброго не жди, бо не дуждешса, май скоро рак перне, ніж она добрим вітром дихне, дихав би ей Гіклер із фащісткою гидотною... Тепер ходи, Mixa, без шапки, простоволосий, як йойлик, ходив бих уже простоволосим після її голови, би дав Вовишний!.. Таку

¹ Тінътник – хімічний олівець.

² Раизувати – рисувати.

³ Шаркань – змія.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

шапку мали в селі лиш Мішко Ігнату, Василь Дьордіка та я! Старий Перчик, царство йому небесне, ще перед другою світовою аж із самого Сібія приніс шкуру ягнячу. А Олекса Кушнір таку сібіянку зшив, що гріх єй було і в церкви з голови знімати, зняв би юй Бог диханіє із чаклею залеженою! А тепер є гуно псяче, не шапка, бо забила піттята в ню, половик би їх устинав, та обусрали єй гет. Гидко подивитися, а не на голову натягнути, натягали би єй чорти у пеклі! Кажу юй: «Марі», штос учинила із шапки?», а напасть шкіритса, як біда на мороз:

«Міха’, уже дірава була, піттята випадали з неї, де вже таку нехарь возьмеш на голову?»

Сама нехарь, а не моя сібіянка, што того, што єй мало миші прогризли?.. Мусай мало, аби і довбню вітер провіяв, бо така тепла була, што аж... Але я не лишуса так, маю якіс крейцарі та завтри собі куплю шапку уд Олекси Кушніра, такінь завтра пуйду, не лишуса я так, без шапки, як учитель бичкувський, – вирішив вуйко Феріщак, обзираючи брудну, дрантиву ягнячу шапку.

Наступного дня Василя Копу ніби сам чорт виніс з хати й поставив посеред вулиці саме тоді, коли вуйко Феріщак йшов до Олекси Кушніра купувати шапку.

– Та Кушнір здерез тебе, як чорт за свою матір, а шапки в нього неваловшні ні для того, щоб піттята тримати в них. Ходи, побачиш які в мене шапки, зі шкури заячої – тверді, як бляха, а світлі, як місяць, хоч дощ, хоч сніг, а не промокнуть ні цента! Та ходи, хоть погарчик яблунянки вип’єш, аж шапку не купиш,

ЧЕСНІ ЖОНИ

бо, правду говорячи, ні не має в мене їх на продаж, бо стільки штук замовили шваги з Коштіля, що не встигаю їх шити, – додав Копа, бачачи, що вуйко вагається.

Після випитої чарки вуйкові вже не здавалися шапки такими, якими побачив їх, увійшовши до хати. Після другої не міг знайти їм ніякої догани, після третьої почав їх вихваляти, після четвертої, здавалось, що кращих шапок за все своє життя не бачив, а опісля вже почав благати Копу, щоб той змилувався над ним і продав йому одну.

– Тільки що ми цімбори і православні християни, а інакше... Для мене гроші, що?.. Ось що – тьфу на вітер! Давай триста лейів і вибирай котру хоч, шваги хай потерплять, чорт з ними! – махнув рукою Копа.

Вуйко Феріщак надів шапку на голову і, повертаючись додому, роздивлявся гордо на всі боки, наче той хан татарський.

– Звідки ти купив таку гарну шапку, Mixa'? – запитав його Ілько Вітрик.

– Ге, від Василя Копи, в нього тільки шваги позволяють собі шапки замовляти! – гордо відповів вуйко.

– І скільки дав за неї?

– Ге, аж триста лейів, – ще більш загордився вуйко.

– Ти, Mixa', не впав часом з воза на голову? – здивувався Вітрик. – Та ж в Олекси Кушніра за двісті лейів міг купити шапку брумарську, чи сібіянку, а з заячої шкури за сто лейів продає, чорт тебе поніс до Копи?

– Та, видно, чорт поніс! – випулив вуйко очі на шапку,

❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖

нібіто вперше її побачив. – Ільку, молю тя, як Бога, не кажи ні кому, бо ня світ осміє...

– А мені яке діло?.. – махнув байдуже рукою Ілько.

Та після кілька кроків зустрічає Василя Дорофтея.

– Ти, Mixa', відав в колопні горобців пужати зібрався в такій шапці, – розреготався Дорофтея.

– Тільки що купив її, – кисло відповів вуйко, після чого скоро додав: – Від Олекси Кушніра за сто лейв.

– Ану, лиш дивися на Кушніра! На старі дні згунцутився, та ж таку шапку, може, ще гарнішу, Василь Копа продає швагам за п'ятдесятку...

Далі вуйко йшов, як обпарений і, наче цього не було досить, чим відкрив хвіртку, почала тітка Марія:

– Де таку купину знайшов? Такий єс у нюй, як Ирод, ану скинь комедію з голови, поки тя люди не осміють! Де взяв таку нехарь, мабуть, ще й гроши дав за ню?..

– Та де? – несміло відповів вуйко. – Цілериха дала за простибіг, каже: «Беріть, вуйку, від Іштвана залишилась, нова-новісінька...» – і не добрехав, бо тітка:

– Ану, ан-цвай уднеси назад, бо ще ушай туй наплодиш. Дивися до чого дуйшов – швагські недоноски на голові носити!..

Та тільки вуйко ступив крок, щоб вийти з подвір'я, як тітка гукнула на нього:

– Mixa! Чорт єй бери з Цілерихов, давай шапку суди, добра буде пітята в нюй тримати!

«Помчст, Войордан та вуйко Ферішак»

ПОМУСТ¹, ВОЙОРДАН ТА ВУЙКО ФЕРІЩАК

– Ну і треба було мені того помосту, як жидові тройці... Але стара векелея: «Дивиса, Міха!.. Вадь помуст... вадь!.. Ади, Василь Ріпляк міг поставити у свою гозянку, Ілько Муращунік міг у свою глинянку, Василь Фетькан у хлів волам поставив... А в нас, Міха, хижка з дубовини, щіпна, як шкатулка, а помосту дазбу...».

«Айбо, Марі!.. Бізуно єс са народила у хижі з помостом?.. Хто таке чув, аби бідняки клали помости у порохлявки?.. Розумію, ходять по помосту нотариш Чіч, дохтор Антон, вадь Мішко Ігнату... А не деяка вош – ні сіло, ні впало, гіц помуст у бухню! Ні, Марі, жив я без помосту і буду жити... Бо хто я такий?.. Михайло Феріщак, – гуно котюже!..» – кажу їй, а вона, як та деревляна пила: «ціні-ціні, ціні-ціні!..», поки душу не перепилит. «Аж на Войордан, коли прийде пуп, не буде помоста, то аби ти знов, што бурше ти не зварю

1 Помуст – підлога.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ріплянки², ані дранки ти не ужмакаю³!.. Вари та жмакай собі сам, а я пуйду світ за очі!..».

Ге, ге!.. Здуріла баба... у світ за очі, га?.. Та знаю я який того «світ за очі»!.. Право до Дьордія Хромого, вадь до Ілька Василишиного, бо мают піндзю⁴ – фрас би їх потер! А хромий бізуно має і помуст у бляханці⁵.

«Та утки я тобі дов Войордану помуст гепну, аж на помуст гія дощок, Марі. Дощо-о-ок, та ще сухих!» – розтолкую пінді дурний, але з дурної діри дурний вітер дує:

«Та не бреши, Mіха, бо у нас повний пуд⁶ дощок смерекових!..» – фрінцнула на мене, фрінцкали би єй мадярські оціфери!..

«О-о-осподичку солоденький!.. Та я ті дошки на копиршови⁷ держу!.. На копиршови, Марі, ко-о-опиршови!..»

«Які копиршови? – засичала, як шаркань. – Та я ще не умираю, ані ти не здихаєш!.. Дивися, Mіха! Вадь помуст, вадь!..» – повертила рукою.

Так мені було класти той помуст, як голодному срати. Ale поклав! Поклав, най має чакля помуст! Най са розчіп'ряє по нему. А якби... ха-ха-ха!.. Якби сконала, то бих єй поніс на кодришув завиту у вереті, як несли

2 Ріплянка – картопляний суп.

3 Жмакати – прати.

4 Піндзя – пенсія.

5 Бляханка – хата покрита бляхою.

6 Пуд – горище.

7 Копиршув – труна.

ЧЕСНІ ЖОНИ

Лайбову Рифку. Але... я не мав щастя з малого!.. Та чім ступила звия на помуст, зачав «Вавілей»⁸:

«Ану, не заходи обутий! Ану, долу постоли, чи осліп єс што єм постелила ряндухи?..»

І так від ранку до вечора – долу постоли, горі постоли, чорт забери той помуст та й муй дурний розум!.. Але вже терпіти не можу! Добре, што єй нечісте понесло до Согота, доки прийде... Буде што буде! Може й гріх, бо сято, але...

Коли тета Марія переступила через поріг рідної хати, то мало не віддала господові душу, бо гепнула собою об долівку, як сердитий ковдущ⁹ міхом.

- А-а-а... по-по-помуст де-е-е? – простогнала.
- На по-по-ді! – поглумився їй вуйко.
- А-а-а... завтра Войордан, пуп прийде!..
- Зате я і зняв помуст, бо боявся, що ти фрінцнеш на попа: «Ану, не заходи обутий!», а тепер вадь ходи по глиняній долівці... вадь!.. – покрутів вуйко рукою.

⁸ Вавілей – Вавилон.

⁹ Ковдущ – жебрак.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

КВИТОК, КОЛОГУЗ¹ ТА ВУЙКО ФЕРІЩАК

*«Ой, іде машиночка,
На нюй біла фана²...»*

З верхньорівнянської співанки

«Пропав би-с, аби-с пропав, та аби-с іщез із кологузом вонячим!.. По дев'ять раз у одне місце аби-с ступав, з місця би-с са не кинув, ногу за ногою аби-с не потягнув!... Оглух би-с би дав Бог, осліп би-с би дав Ісус, білма би ти на очах!..» – запекував³ вуйко Феріщак «кологуза», глипаючи то наліво, то направо, то на відчинені двері вагона.

Вуйкові здавалось, що всі люди у вагоні дивляться на нього й знають, що в нього немає квитка.

«Дивися лиш, як упучують очі на мене... А повискакували б вони їм із лоба, аби дав Всешишній!.. І ця товстолаба волошка, що навпроти мене, і той сухорлявий

1 Кологуз – (угор.) кондуктор, провідник.

2 Фана – прапор.

3 Запекувати – (за марамороським звичаєм) ляти попередньо, аби відвернути лихо, неприємність, нещасний випадок і т.д.

ЧЕСНІ ЖОНИ

вогохуцник, ще й оце мале серенча глипає, глипала би їх Марішка Біксадська та Антоній Коштільський!.. Та хіба я перший, чи останній везуся в машині без білета⁴? Та Петро з Мочарного вечі не купує білет, а так, зайцем, правда, тицьне швагові якісь бані – і все, а мене як натарапає:

«Не є бані? Жос дін мошена!»⁵

Та буде сміху на всю Верхнянку, што мене дятель⁶ із машини зверг, метало би го у горячку, аби го метало!.. Ale і я старий, та все дурний – ізоперса коло бохтарні⁷ слухати бабські бріхні, а удтак чорт ня усадив у машину, бо дуже файно везтиса «чуку-чуку» та «фіу-фіу», але із білетом за крісланьов, аж ні – прийде кологуз, не мав би моци із своїм «Прегетіці білетеле!»⁸, то буде мені темне – «чуку-чуку» та «фіу-фіу».

Поїзд зупинився у Сараті, вуйко глипнув крізь вікно і трохи не оставпів. «Кологуз» вертівся побіля їхнього вагона.

«Крутів би тя Мікідуце у пеклі на вилах, аби тя крутив!... Та іди на зламання у передній, вадь у останній вагон, не ліз туй, де я, як улізла біда Дабалові на віз!... Йой, Боже, та туй лізе, гостець би му ноги укрутів, доки дуйде до мене!.. Бо й сесі начальники не годні покласти

⁴ Білет – (рум.) квиток.

⁵ Не є бані? Жос дін мошена! – (рум.) Немає грошей? Виходь з поїзда!

⁶ Дятель – (тут) кондуктор.

⁷ Бохтарня – зупинка, постстанок.

⁸ Прегетіці білетеле! – (рум.) Приготовляйте квитки!

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

на кологуза чоловіка, а швага⁹ мусіли дриснути...»

– Прегетіці білетеле! – почувся голос «кологуза».

«Контроловали би тя дохтори, аби тя контролували!.. А занімів би-с, аби-с занімів із юпетником!.. Аби-с оставлів, аби-с закаменів, аби-с задеревів та аби-с...» – вже й сам не знов як запекати «кологуза» вуйко, якому вже причувалося, що той кричить на нього:

«Не є бані? Жос дін мошена!»

Але контролер з гусарськими вусами спокійно промовив до вуйка:

– Давай твоя білет!

Вуйко зі страхом почав обмащуватися та шукати то в чересі, то в кишенях, то за пазухою, але бери його, звідки хоч...

– Ну што, старий, загубила білет? – посміхався хитро.

– Загубив, паночку, загубив, – пробубонів вуйко.

– А коли лізла у вагон, мала білет?

– Та мав єм, паночку, бістош¹⁰ єм мав, чорт би го взяв.

– Но, шукай, шукай, як ся верну аби-с мала білет, бо!..

– помахав пальцем на вуйка.

Але кологуз більше не повернувся, лиш коли вуйко вийшов з вагона у Верхнянці, гукнув на нього з вікна вагона:

– Дурна ти, старий, забула, што поклада білет за поясок крисані!

– Дурні ви, паночку, бо тото білет ще з весни за пояском лежить... – відповів йому вуйко Феріщак.

⁹ Шваг – мадяр.

¹⁰ Бістош – авжеж.

«Рабин, н'ятац та вчіко Ферішак»

РАБИН, П'ЯТАК ТА ВУЙКО ФЕРІЩАК

Надворі лив дощ, що хоч пальці в очі встромляй. Та ні, почекайте трішки, це з пальцями та очима з іншої приказки.

Тоді почнемо знову:

Надворі лив дощ цебром, відrom, дійницею (так буде ліпше)... Вуйко Феріщак, промоклий до ниточки, зігнутий в три погибелі, з бисагами на плечах, ледь добрався до сигітської залізничної станції, щоб заховатися від дощу.

– Но лиш дивися як ня управ, фена му тота з дощем! – пробурмотів вуйко, входячи до чекальні, в якій не було жодної християнської душі, тільки один єврей в окулярах з товстими скельцями, в чорному костюмі, білій сорочці, з чорною краваткою і в чорному фетровому капелюсі.

Вуйка здивували його сива борода і довгі кучеряві бакенбарди.

«Ану дивиса, яке пужало! Стрітить тя таке уночі – накладеш у гачі, тьфу, не снiv би са!».

Але придивляючись до єрея, вуйко трохи не тріснув

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

себе кулаком по голові:

«Агі на мене, та сесе самий рабін Вольф! А я...»

І, підходячи до нього, низенько вклонився:

– Слава-а-а, ка-ги, ка-ги... Добрий день, паночку!

– Дай Боже! – хитро посміхаючись відповів рабин.

Йому сподобався вуйко.

– Відав буде потоп, паночку, бо фест ліс.

– А ви звідки будете? – поцікавився рабин.

– А я з Верхнянки, паночку, з Верхнянки – Михайло Феріщак з Верхнянки, – повторював вуйко, бо добре знов, що всі єvreї люблять верхнянців.

– А-а-а, з Верхнянки, кажете...

– Йо, паночку, з Верхняки! – підтверджив вуйко. – Іду дому, але де в такий дощ, зажду трошки, мине, а уdtak з Богом до вечора доберуса!

– А ви пішки? – здивувався рабин.

– Йой, та піші, паночку, піші, бо на мошинку гія п'ятак, а удки узяти того п'ятака?..

– Я вам дам п'ять лейв, вуйку, щоб ви не йшли пішки!

– Ой, най вам даст Бог, паночу, щастя, здоровля та легку старусть! – побажав вуйко рабинові.

Але коли прибув поїзд, вуйко чкурнув попри нього прямо до буфету, де за п'ятака угостився порцією горівки, яку, забувши про божу п'ятничку, закусив смаженою ковбаскою.

– Но так, дай-му, Боже, здоровля! Тепер би дуйшов піші і до Будапешту! – віддихнув задоволено вуйко, вирушаючи пішки до Верхнянки.

ЧЕСНІ ЖОНИ

Другого дня, спогадавши яку добру ковбаску з'їв у Сиготі, вуйкові захотілось випити гальбу пива.

«Може, якос уфіткаю Дувида та даст на віру гальбу», – поміркував вуйко, заходячи до Дувидової корчми. Але Дувид – Дувидом, не те що Лайба або Шулим, які дають на борг навіть не спитавши, коли віддаш.

– А я знаю, Михайлє?..

– Завтра вам принесу гроші, пане Дувид, бізuno принесу, бо маю п'ятак, сам пан рабін Вольф дав ми, – збрехав вуйко Феріщак.

– Хто?!.. – випулив очі Дувид.

– Пан рабін Вольф, дай му, Боже, здоровля!

– Гм, рабин дав тобі, кажеш?..

– Рабін, пане Дувид, рабін, вчера у сигутській бохтарни, коли дощіло.

– А слухайте, Михайлє, принесіть мені завтра ті п'ять лейв, а я вам дам за них десять, і за пиво не треба нічого.

– А я зараз! – аж підстрибнув з радощів вуйко і, випивши гальбу, побіг до Георгія Грещука п'ятака позичати.

Дувид повертів банкнотою на всі боки, пооблизрав, понюхав її і, задоволено посміхаючись, заховав у шухляду, а вуйкові подав дві банкноти по п'ять лейв і навіть ще одну гальбу пива.

– Но, я до нині ще піннязями не торговав, чісте чудо!

– радів вуйко, повертаючись додому.

– Ви, Михайлє, відав здуріли на голову! – сказав, зустрівші його таки того дня після обіду, Шулим.

– Защто так говорите, пане Шулим? – здивувася вуйко.

РЕСЕЛУВ¹, ХРЕМЗЛИКИ² ТА ВУЙКО ФЕРІЩАК

«Ой, прийди, муй любочку,
У новуй кріслані,
Та ти спечу хремзилочку
У маслі та сметані.

Прийшов любко у кріслани,
Товкає у віконце.
Пекли з любков хремзилочку,
Доки зийшло сонце...»

З народної співанки

– Ану, лиш дивиса, яку ріпу уродив Господь Бог!
Велика, як, як... – не знав з чим порівняти свою
картоплю вуйко Феріщак. – А Ілько Бенкаlusкий гатит
себе кулаком у груди перед усьої коршми, што у него
ріпа, як кулаки:

1 Реселув – терка.

2 Хремзлики – деруни.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

«Така ми, каже, ріпа уродила, Mixa', як кулаки, як кулаки, Mixa'!..», – та ще суне міні пуд нус своє кулача, сунув би го анцихрест, аби го сунув із юпетником остатнім. А я, дурний як пень черешньовий, ще похвалю нехарь:

«У тебе уводно³, Ільку, файна ріпа!», – думаю почестує ня напасть погаром горівки, вадь хоть гальбою пива, а ун:

«Даш, Mixa', алдамаш, та тя научу як гія ріпу у ямки класти...».

А клав би уже єго пуп у ямку, аби го клав із флудом нещасним! Ану, дивиса, ун мене учіт як гія ріпу у ямки класти... Та я кожної весни так подрубню totу глинку, на мак єй подрубню, така, як пісок, а ямку угребу, як вороняче гніздо, а там покладу мало гноїчку козячого, мало, зпузочки, дарабку соли, аби черва не унадиласа, та дивиса, яка ріпа, як, як... Варт би хремзлику насмажити, ай што за хремзлики би уйшли із такої ріпи великої, як, як... А маю дома ще й дві єечка, є і сметанки козячої мало, є і перцю, бо без перцю хремзлики не є хремзликами, раз-два би нареселовав, бо ріпка велика як, як... Тьфу! Та што там Ількові кулачки?.. У мене ріпа велика, як, як... Та утки того реселова узяти?... Бо єм казав чаклі:

«Марі', іду до Лорінца на Солонець, аби нам учинив реселовик до хремзлику», – а она:

«На яку болу, Mixa', ти гія реселовика, май добре круг-

³ Уводно – завжди.

ЧЕСНІ ЖОНИ

лу тепшу най нам учинит, бо вже не є у чум хліба спечі».

А пекли би єй дідьки із дурнов Марійов! А теперъ, доки фофню понесло нечисте до біксадского манастиря, я був би собі насмажив хремзличку, бо ріпка, дивиса, яка велика, як, як... – почухав вуйко потилицю, не знаючи з чим порівняти свою картоплю.

– Та туй, у нашум краю, не є реселовика лиш у Петра Золика, та tot не даст, бо коли єм був просити кутла варити легварю⁴, ун унесе із кліти кутлик дес так одні п'ять літру та звідує:

«Такого би ти гія кутлика, Mixa, ци май великого?»

«Ta май великого, Петре», – кажу радуючіса, як йойлик китиці. А Петро уносит із кліти котел дес так сто-сто із чімос літеровий, ледви дихтит, та іще звідує:

«А сес не буде превеликий, Mixa?..»

«Ta превеликий, Петре».

А ун лізе у кліть та несе так zo одні тридцетлітровий котел.

«Но, а такий би ти добрий, Mixa?»

«Такий би ми дуже добрий, Петре», – кажу я радий.

«Но, Mixa, такий абес сей купив, бо ото гія своє мати, хоть яке дробне гуно, але коло хижі гія го мати!»

Так я гостив із Золиком, а теперъ не пуйду просити реселовика. Бо усе так ми удкаже. Та ще має і стара Олексиха, ще Олекса приніс із Пешту, але баба як зачне шпіонити та ушпіговувати, што ти утпаде пофта⁵ уд

⁴ Легвар – мармелад.

⁵ Пофта – бажання.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

хремзлику. Та пуйду уковдую, што чинити, бо яка ріпа... велика, як, як...

Глипнув вуйко ще раз на ріпку, засунув замок на дверях і гайда через Прізовенчіну леваду до старої Олексихи. Іде і продовжує сам із собою почату бесіду.

Та тепер зачне стара: «Ви бізuno, Mіха, хремзлику хочете смажити?...» А уттак:

«Йой, Міхайлику, як бе-м і я іла хремзличку, йой як бе-м іла...»

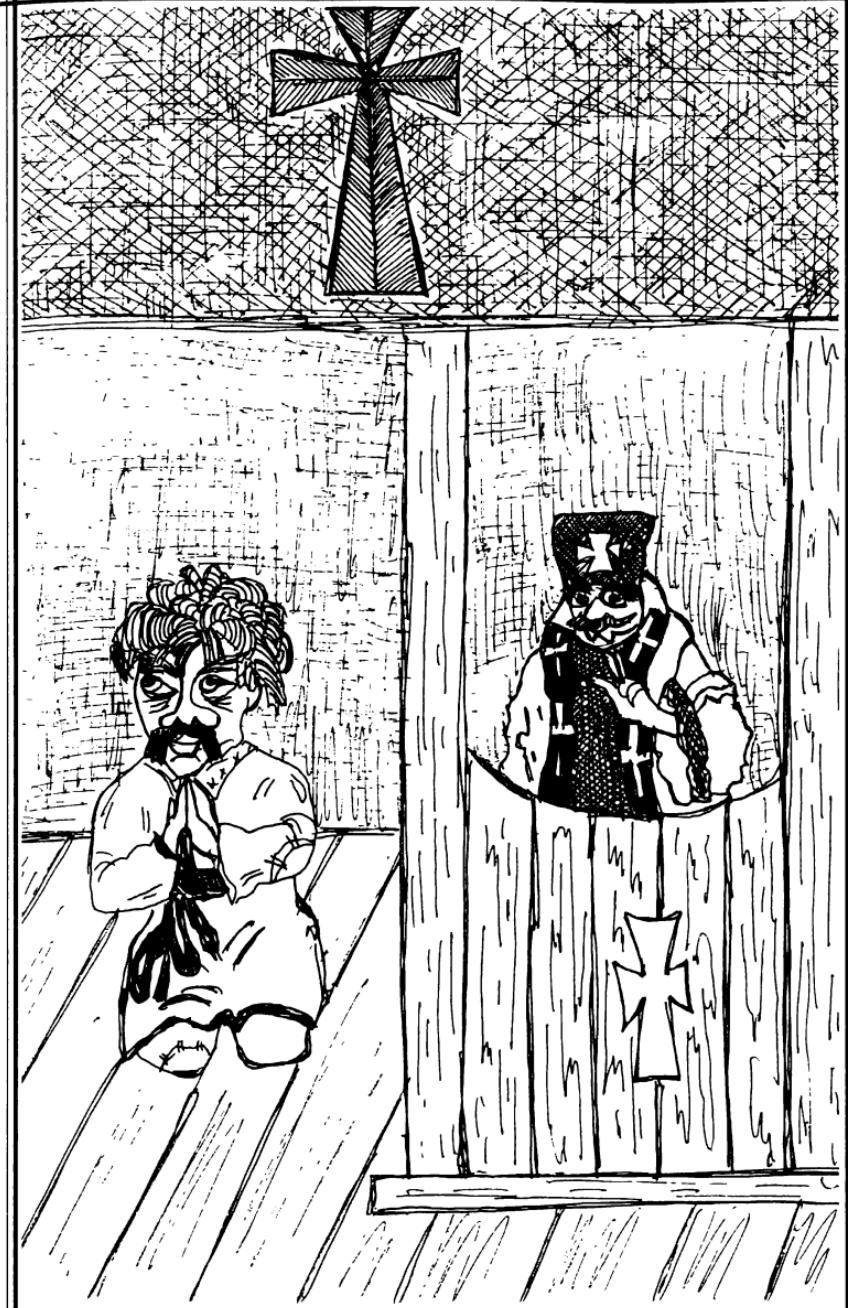
А я дав би-х бабі хремзлик-два, та де такий дуйде хремзлик-два, ади який брюх, як у попа!.. Сеся би зжерла ціле корито, а сметанка дорога, а єєчка дорогі, за перец ні не говорю, а таку не нагодуєш хремзличком-двома... Не дам юй нічо, гуно котюже юй дам, ото юй дам. Хіба на ото я обробляв ріпку, аби стара Олексиха жерла хремзличку із неї?.. Проклята баба, ану дивиса на ню! Не аби робила, ай на мої хремзлики са унадила, бола би того ізіла!..

Розлючений, як вовк, вуйко Феріщак залетів, наче половик, на Олексишине подвір'я і, замість «Слава Ісусу», крикнув на стару:

– Ви, ви, Олексихо, аж вам гія хремзлику, то спечіт собі із своєї ріпи, не надійтесь на чужу муку!

– Яку муку, які хремзлики? – здивувалась стара.

– Ану, не... – крикнув вуйко, а далі, давши собі справу, що стара справді не відає про його хремзлики, додав: – А такі! І знайте, що мені не треба вашого реселовика!..

«Добрый пастырь»

ДОБРИЙ ПАСТИР

– Ану, лиш дивись, як тихо в селі без бабні, – чистий спокій, не інше! А то йдеш вулицею і нічого не почуєш, окрім: «чулисте, кумо, яка комедія?», «бачилисте, кумо, яке чудо?», «той сночі побив жінку», «той напився і заснув серед дороги», «та має коханця», а «в тієї вічно хата незаметена». По всіх кутках джерготять та шушонят і роблят з Верхнянки Бабілон, чорт би ото забрав усю бабню! Господи, за що така напасть на нас грішних! І так багато всякої погані на світі, а Ти ще й бабню наплодив! – перехрестився вуйко Феріщак, йдучи до церкви і розмовляючи сам з собою.

– Лиш дивися, Господичку милюсінький, який тото супокуй без бабні! Ідеш собі і погуториш, погомониш сам із собою, – і відразу на душі так весело, наче стару з хати москалі забрали. Ех, коли б то кожен день – святий день, ходила б бабня по селах на різні храми, на різні обіди, а ти собі сиди спокійно, до корчмини заглянь і посидь, скільки захочеш, бо коли баба вдома, а ти запізнишся в корчмі, то таку веремію встроїть, що треба святих з хати надвір виносити.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

І так дорогою до церкви, проходячи повз корчмину, в якій вже було повно вільних, як і він, мужчин, вуйко зиркнув краєчком ока на «спокусу», перехрестився тричі, щоб прогнati нечисті мислі, і попрямував до Божого дому душу підкріпiti, а вже після святої служби зайде і до корчми, бо, що не говоріть, треба і грішне тіло підкріпiti. До післязавтра має часу підкріплятись, бо і його Марія разом з всією бабньою Верхнянки до сочавського монастиря потікалася.

Увійшовши до церкви, вуйко Феріщак трохи не свиснув з подиву, – в церкві тільки він і молодий священик з того боку Тиси, якого люди не долюблювали через те, що розмовляв якось не по-верхнянськи, треба було добре прислухатися, щоб зрозуміти, що він «пакає» та «штекає».

– Може б ми, вуйку, пак, помолилися Богу, а потім пішли собі додому? Бо бачите, ште ви сам, то Божу Службу, для одного...

– Та що ви, отче?! – обурився вуйко. – Як це так?.. В мене вдома аж вісімнадцять куричок наплодила на мою голову Марія, то ранком, коли я скликаю їх до зерна, як прибуде лиш одна, то, по-вашому, я їй маю залишити голодною? Ей, ні отче! Добрий пастир і одну овечку нагодує і напоїть.

Засоромлений священик почав служити і «погосподицав» аж поза полудень. Бідний вуйко то задрімував, то прокидався і позіхав, як осел на дощ.

– Ну що, вуйку, сподобалась вам відправа, яку

ЧЕСНІ ЖОНИ

відслужив я для вас?

– Гарна, гарна, але довга, – буркнув вуйко.

– Та ж ви говорили, що і одну курку накормите, не залишите її голодною.

– Воно так є, – облизав пересохлі губи вуйко, – тільки я одній курочці не кинув би ціле відерце зерна, бо скільки там треба одній курці?.. – промимрив вуйко і подався до корчми підкріпити змучене тіло.

ГОСПОДЬ РАХУВАТИ ВМІЄ

– Два леї єм довжен, лей проп’ю, а сім має мені повернути назад, бо му плюну в лицے з нехар'юв, мамку би собі обйойкав юпетник ізраїльській! Гей би вижу, што зачне крутити, як Дабалові волі у припорі:

«Та знаєте, Михайлє, не маю вам уddати решту¹, а ви лишті десятку в мене, бо в мене не пропаде, в мене таке бізуне місце, ’уйку, таке бізуне місце, а ви собі вип’єте у мене, коли захочете, «битрину»², бо знаєте, што на віру не дам».

Хіба я не знаю, што не даст, не дало би му уddихнути, але і я не дам, не дам, аж би на колінки падав! А ще го уганю перед людьми, аби ня і на тум світі спогадував. А уdtак сей уп’ю дві деці «битрини», та як собі заспіваю!.. На усю коршму, аби виділи люди, што Михайло Феріщак не є якийс лайдак, а газда!

«Горіво-о-очко з кукулю,
Як я тебе файно п’ю...» – протяг пошепки вуйко і роздивився перелякано на всі боки.

1 Решта – зданча.

2 Битрина – назва горілки (*Цуйка битрини*).

ЧЕСНІ ЖОНИ

– Ще хтос ня учує та пуйде новина по селу, што Феріщак співає дорогами. Та хто б міг почути, аж я так, потихоньку, як у думці, але в коршмі заспівати мушу, фена му тата, та не сесю з горівочков, ай газдускої, може, тої, што Міхайло Дорофей співає:

«Ой кошу кошеницю
на п'ять возу сіна...»

– Та што єм так розбігса, як Семениха муки купити, уйшов єм із церкви та біжу, як кинений на голову, до коршми, а коршма порожна. Застою мало, най прийдуть люди, най са наповнит коршма, а утак зайду і гепну десятков Дувидові на стул, – радів вуйко Феріщак, ховаючись у верби недалеко Дувидової корчми. Звідти йому було видно добре її двері.

– Ага, ади, Мешко Василь до коршми повертає, а за ним і Олекан... Ого!.. І Пикура та ще й Василь Кушнірик, – аж підстриував вуйко з радощів.

Заднім увійшов Михайло Семенчішин, правда, йшов ще й Юфурко, але той не заходить до корчми, бо п'є крадькома...

– Но, аму й аму!³ – вискочив вуйко з-поміж верб і до корчми.

– Ану, Дувиде, налий дублу⁴, тої, што я п'ю, та зопри собі довг, сім лею назад, чув бо ти?.. – зафрінцкав на Дувида вуйко і кинув червону бумажку на стіл.

– Ха-ха-ха!.. – розсміявся Дувид. – Ану, дивітса, чесні християни, який він хитрий, як цап на муда!

³ Но, аму й аму – (рум.) ну, тепер буде.

⁴ Дубла – подвійна порція (200 грам).

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

– Дивиса, Дувиде, як говориш з газдами, бо!..

– Ха-ха-ха!.. Тото йо газда!.. Одним лейом хоче двалейовий довг відплатити, дублу цуйки випити, та ще «сім лейв назад», бо аж ні, він!.. – мовив Дувид до людей, тримаючи між пальцями червоного паперового лея.

Люди реготали, аж за животи трималися. Бідний вуйко вихопив лея, вискочив з корчми і побіг вулицею до церкви.

– Пане наміснику, пане наміснику! – крикнув здаля на Ляховича, який замикав церкву.

– Чого вам, Михайлє, висповідати душу забули?..

– Ні, пане наміснику, я за десятков прибіг.

– За яков десятков?

– Та за тов, што єм верг у бухту⁵

– Ви вкинули десять лейв у бухту? – здивувався священик.

– Та я не хотів, я мав у жебі⁶ два папірці: лей та й десятку, то замість лея верг десятку.

– То ви, Михайлє, одного лея хотіли кинути, а помилково кинули десятку, добре я зрозумів?

– Добре, пане, добре...

– Та ви, Михайлє, не переживайте, Господь Бог вам зарахує лише стільки, скільки ви хотіли кинути, бо Господь рахувати вміє!.. – посміхнувся священик і пішов собі до парафії, а вуйко сумними очима, мов у дитини, що загубила цяцьку, довго дивився йому вслід.

⁵ Буфта – скринька для пожертвувань.

⁶ Жеб – кишена.

«Господь рахувами вміс»

СЕРБУС¹, ПАНЕ, СЕРБУС!

«Відав зблудили наші уріємбери², здуріли всі до шпента! І нотариш³ Чіч, і фішкариш⁴ Поп, і піряник⁵ Тоут, а до того ще й пуп Губаш!.. Гейби їм удняв Господь думало, фрас би їх потер із гандраговами! Де не подуріють у Бога уд тулького чітання – цілу днинку з огарями утріщеними у біхилах... Май видів я учених, ще не таких!.. Коли єм на гарді у Леніна стояв, але тото були люди розумні – оціфірі, не якес там гуно...»

«Здраст'уйте!»,

«Здраст'уйте!»,

«Позвольте доложить!» – і все!..

Ей-гей, видів єм і мадярських уріємберів:

1 Сербус – сервус (від угор. szervusz, або польськ. serwus) – привіт.

2 Уріємбер – (угор.) пан.

3 Нотариш – нотаріус.

4 Фішкариш – адвокат.

5 Піряник – жандарм.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

«Йов нопот!⁶»

«Йов регет!⁷»

«Вісон латош!⁸»

«Чоколом!⁹».

А про панів-воловуцників нема що й говорити...

«Буне зіуа!¹⁰»

«Ноапте буне!¹¹»

«Сенетате!¹²» – свище-дрище, і тулько слова!

А сесі наші іроди ні «Добри' день!», ні «слава 'сусу», ані сіло, ні впало – «Сербус, пане!». І так «Сербус!» горі, «сербус!» долу, а што оно є тото «сербус», хіба дідько знає?

Так їм штимує, та й годі! Але мушу зазвідовати попа, бо ня примха тре, так ми хочеться узнати... Та узнаю завтра, аж би што, бо ми не тикняє ні та молоцина, ні та кулешка, бо лиш тото «сербус» ми на думці...» – міркував собі вуйко Феріщак, випасаючи кози на Бинкальуському полі.

Другого дня назбирав вуйко Феріщак торбину дичок-гнилиць, налив у кофу молока козячого, бо не пуйде голаруч розпитувати попа.

6 Йов нопот – (угор.) добрий день – *jó napot*.

7 Йов регет – (угор.) добрий ранок – *jó reggelt*.

8 Вісонлатош – (угор.) до побачення – *visonlatas*.

9 Чоколом – (угор.) цілую – *csókolom*.

10 Буне зіуа – (рум.) добрий день.

11 Ноапте буне – (рум.) на добранич.

12 Сенетате – (рум.) здоров'я.

ЧЕСНІ ЖОНИ

– Розтолкуйте ми, пане наміснику, што тото є «сербус!», бо ня дуже пендит знати, ні спати ми не дає, – попросив вуйко панотця.

– Егей, што вам пояснювати, Михайле?.. Нема што й пояснювати. «Сербус!» – слово цінне, Михайле, дуже цінне, навіть уявити собі не можете!..

– Не говоріт, пане!.. Таку велику прецінь має?!..

– Велику, Михайле, велику!

– Яку, пане, яку, бо не буде, Боже ня прости, май у самі, як одна коза? – здивувався вуйко Феріщак, для якого коза була ціннішою понад все.

– Подеколи май у самі, як дві-три кози, Михайле!

– Фі-фі-фіу-у-у-у!.. – свиснув вуйко, здивований такою відповіддю.

Та не минуло багато часу, а вуйко Феріщак знову змагає до панотця, бо тету Марію, чорт би ей фітькнув, напало домосяті робити.

– Прийдіт, пане наміснику, прийдіт! Айбо ми кажіт і кулько возьмете за домосяті?

– Та што візьму від вас, Михайле? Дасте ми одне козеня і все!..

– Ой-йо-йой, пане-наміснику, та я вам не козеня, а дві-три кози дам, лиш прийдіт!

Другого дня панотець відслужив домосяті, випив півлітра слив'янки, з'їв двадцять шість голубців і пів-крученика та, відходячи, мовить до вуйка:

– Не забудьте, Михайле!

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

А вуйко, наздогнавши його біля перелазу, крикнув щосили:

– Сербус, пане, сербус!..

– Слава навіки Богу! – відповів здивований панотець, що вуйко собі позволяє сербусикатися з ним.

Чекав панотець від вуйка козеняти тиждень, чекав другий, а на третій, зустрівши його, питав:

– Ви, Михайлі, здається забули мені козеня принести?..

– Та я ж вам, пане-наміснику, дві-три кози дав.

– Які кози, чоловіче, ти здурів? – розгнівався панотець.

– Та я вам «сербус!» дав, хіби ви не казали, що оно май у самі, як дві-три кози?.. – широко здивувався вуйко.

ФЕРІЩАКОВА ГОЛГОФА

*«На горбі, серед села,
стоїть корчма немала...»*

У Верхнянці серед самого села піднімається невисокий горб, а на тім горбі, навіть не уявите собі, стоїть, тільки не подумайте, що кузня, бо то тільки у Франка, і не серед села, а край села, а на нашому горбі стоїть корчма.

Ну і що з того, що стоїть?.. Хай стоїть собі здоровенька! – скажете ви.

Та майте трохи терпіння, негарно переривати оповідача. Так би ви знали!..

І стоїть собі корчмина, хай стоїть здоровенька, тут я згідний із вами, нічого дивного, якби поблизу неї не стояла парафія, та нічого – парафія парафією, щоб ви не говорили, теж святий дім, а між оцими святыми домами стоїть розп'яття Христове, – стільки святості на нашему горбі, що аж...

Буває, хоче йти християнин до парафії висповідатись, роковину заплатити, чи на молитву дати, та поплутає двері і попаде до корчми, або хоче йти до корчми, щоб грішну душу підкріпити, поплутає двері і попаде...

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

Та про що я?.. Такого не буває, бо християни не сліпі, щоб...

Та це не заважало господарям святењких домиків, тобто отцеві Родопіяну та корчмареві Янкелю, бути друзями.

І чому б їм не дружити?.. Ділити їм нічого-нічогісінько ні перед людьми, ні перед Богом, а так, потайки, отець Родопіян – вдівець, християнська душа – ділив з Янкелем три кабани на рік, щоб не знала Рифка, а з Рифкою ділив три рази в тиждень своє ложе, щоб не знав Янкель, бо Святе Письмо глаголить:

«Хай не знає правиця, що робить лівиця, хай не знає лівиця, що робить правиця», – і так далі...

А якби ви знали, яка то гарна дружба була між ними, ах, якби ви знали...

Вийдуть ранком господарі, присядуть на лавку, кожен на свою, а поміж ними святе розп'яття, і кожен думає про своє. Янкель, коли отець кабанчика заколе, а отець, коли Янкель збирається до Сигота їхати... І так собі мовчать, аж поки Янкель, прогиркуючись, не почне:

– Ви, отче, такий чоловік, такий чоловік... добрий-добренький, як дарабка хлібця, чому ви такі сумнень-кі?..

– Та ади, думаю чимскоріш кабанчика заколоти, та не маю ні лаврового листу, ні перцю, ані...

– Та я сьогодні збираюсь до Сигота, – перебиває його Янкель, – куплю все, що треба...

І відразу повеселішають обидва.

«Фе́ріцакова Голгофа»

❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖

А одного ранку вийшли друзі, посідали собі на лавки і мовчать, як завжди.

– Ви, отче, такий чоловік, такий чоловік... добрий-добренький... – не доказав початого Янкель, бо біля них, мов з-під землі, появився вуйко Феріщак.

Чемненько пославайсусикався з отцем, подобриран-кувався з Янкелем, перехрестився перед розп'яттям, а далі промовляє:

– Ви так собі тут сидите гарненько, як оті на Голгофті.

– Як то, як на Голгофті? – запитав отець, випуливши очі.

– А так: один з лівого, інший з правого, а Христос поміж вами...

Отець Родопіян зник за брамою, а Янкель, шкандибаючи до своєї, бурмотів під носом:

– Ти, Феріщаку, такий чоловік, такий чоловік, що я...

МАРАМОРОСЬКІ
УСМІШКИ

СВЯЩЕННИК, ВЕЛОСИПЕД ТА БОЖІ ЗАПОВІДІ

– Це вже настають останні дні! Останні дні та й годі! Бо хто коли такого чував, аби пропав велосипед? Ніхто! Хто коли чув, аби у Верхнянці хтось украв від когось щось?.. Розумію, полізе там сусідка до сусідки за яйцями в курник, нишком-тишком стягне білизну з плota, чи курці шию скрутить і кине в горщик на суп, та то пустеньки – бабські дурниці. Правда, трапляється й поміж мужчинами, що потягне один від іншого колесо возове, копицю сіна, чи барана виведе з хліва, заріже та з'їсть, але це не крадіжка. Відколи світ трапляється таке поміж чесними та богобоязливими християнами... І за царя гороха так було, і далі так буде!.. Але би зник велосипед, – це вже крадіж, злодійство, злочин, великий злочин! І від кого знайшли собі красти... Від мене! Від

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

їхнього пароха, від їхнього панотця, від пастиря їхніх грішних душ!.. Ні!.. Це вже останні дні, бо святе письмо глаголить, що у в останні дні повстане народ на народ, царство на царство, правительство на правительство, брат на брата і крастимуть один від одного... Еге, все, що написано, має сповнитись!.. – бубнів собі під ніс отець Данило, змагаючи до пана «міліцішта», щоб замельдувати злочин.

Навіть на «Слава Ісусу Христу» не відповідав своїм блудним овечкам, які поцупили в нього «біціглі». А блудні овечки випуляли очі одні на одних і питались поглядами: «Куди ба це так лементить пуп, чи, не дай бог, не змикитив бідний...»

– Все, що написано, має сповнитись! Не можна не-хтувати святым писанієм, ой, не можна, бо все воно сповниться, все до останньої крапки!.. Але чому, Господи, воно сповняється на мені і моєму велосипеді?.. Чому вони саме від мене украли, хіба не могли украсти від нотаріуса Чіча, чи від дохтора Кермеша, чи від старої панії Жужії, чи від інших?.. Мали звідки, Господи, бо у Верхнянці аж сім велосипедів. Навіть у голоп'ятого Хведіра з'явився велосипед, бо сьогодні всі торбохвати та борщоїди у пани лізуть. Та най лізуть, вилізли б їм очі, тільки мого велосипеда хай не торкаються, бо буде негаразд. Я дотримуюсь Божих Заповідей, і Господь заступиться за мене, бо я не будь-хто, а священик – праведний священик! Я їм покажу, що значить красти від священика велосипед!

ЧЕСНІ ЖОНИ

Пан «міліцішт» вислухав отця Данила, погладив собі кругле, як у дев'ятимісячної вагітної жінки, пузо, почухав потилицю, позіхнув, заревівши, наче віл, і далі каже:

– Ви б, отче, їм в неділю під час служби проповідь про Заповіді Господні читали, а коли дійдете до заповіді «Не кради!», уважно спостерігайте за кожним, не може бути, щоб той, хто украв ваш велосипед, не зрадив себе своєю поведінкою. Я буду чекати біля церковних воріт, і чим закінчиться служба, ми його «гац!» – вертнув кулаком міліціонер.

– Так, так!.. – погодився отець Данило, дивуючись, чому до його священного гарбуза не поліза така хитра думка.

– Я таке запроповідую, що їм волосся дібом стане, мороз мурахами полізе їхніми спинами! Я їх прямо в пекло, прямо у сірку і смолу, в геєну огненну, де буде плач та скрегіт зубів... Так, хай вони знають не дотримуватись Заповідей Господніх! Я їм!.. – погрозив всім грішникам Верхнянки кулаком отець і побіг додому лагодити недільну проповідь.

Цілу службу простояв пан «міліцішт» біля церковних воріт, прислухаючись чи не почує в церкві шум пекла, клекіт сірки і смоли, чи «плач та скрегіт зубів», але з церкви долинали до його невірних вух тільки ангельські голоси верхнянських християн. А коли верхнянська «отара» праведних овечок з'явилась на порозі церкви, він підбіг до її «пастиря» і шепнув йому на вухо:

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

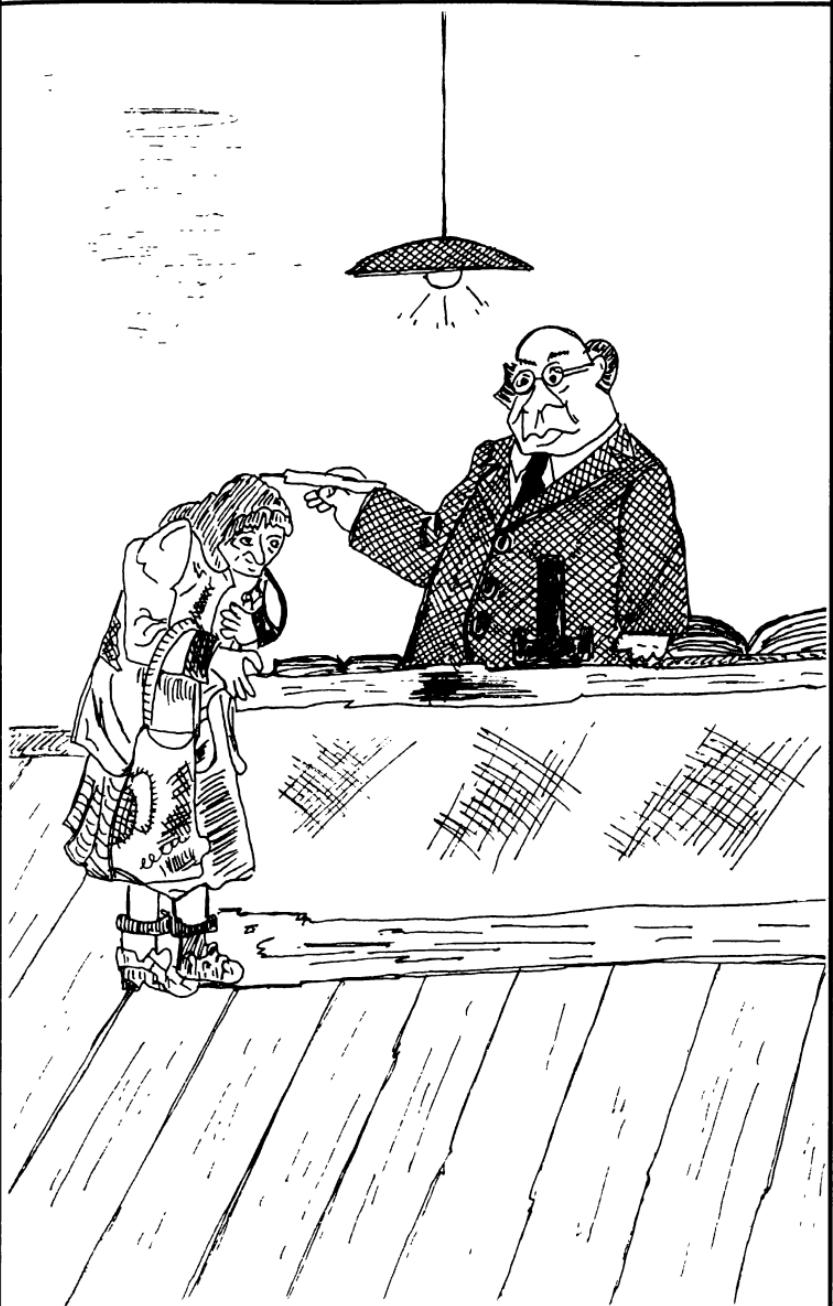
– Ну що, видався, коли ви проповідували про заповідь «Не кради»?

– Та я не дійшов до неї! – стиха промовив отець Данило.

– Як це так! – спалахнув міліціонер.

– Та так, коли дійшов до заповіді: «Не желай жони ближнього твого!», згадав собі, що забув велосипед у Марії з Грушника.

«Принентор, Гафінка та коми»

ПРИЧЕПТОР, ГАФІЧКА ТА КОТИ¹

Стара Гафічка поставила руку дашком над очима, глянула уздовж вулиці вслід за Ільком Квасним, який тільки що зі своїм ріжком минув її хату, але вона вовтузилася на ниві у гарбузинню і, поки вибігла на перелаз, той уже оголосив вістку. Тільки одне «та-тата!...» та «Люди добрі!...» зрозуміла.

«Колись Петро Маріїн йшов з добою², кульгаючи на ліву ногу, зупинявся біля кожного перелазу, не проминав жодних воріт, розмовляв з челядинами³, пояснював: це так, а то так!.. А цей гордокака... Та вже зупинись раз, юпетнику, та бути, що маєш бутіти, фрас би тя потер!.. Ади, йде Іван Будьош, може, знає про що оголошує Квасний», – босорканила стара під носом.

– Та каже, што мусай буде нести коти до сільської хижі, бо такий наказ дали пани з Букурешть.

¹ Кота – (рум) обов'язковий податок на турою.

² Доба – барабан.

³ Челядина – жінка.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

– Господи їх засудоми!.. А на яке нещастя, аби їх побило, гія панам котів?! – сплеснула руками Гафічка.

– Та хібя я знаю... Może, розмножилося мишай много у Букурештях та хотять їх позбутися?..

– Не говори пустоти, Іва'! У Букурештях не є мишай, а якщо би й було, то би поздихали із голоду. Май скоро котів продають таліянам⁴, бо приказував муй няньо, што таліяни дуже люблять котяче м'ясо, – роздумливо мовила стара.

– Та про мене... – знізав плечима Будьош.

– Та про тебе, не про тебе, тобі добре протимекати та протибокати, бо не маєш кота, а я своєго Мірчу не дам, аж би поздихали з голоду всі таліяни. Плішку⁵ їм дам!

– почала стара сукати дулі у бік сільської ради.

Через кілька днів стара забула про котів, а тут її зустрічає причептор та строго до неї:

– Тетко, ви коли думаете передати коти?.. Хіба не чули, що трумбітав Ілько? До кунця місяця мусай передати коти.

– Йой бо, паночку дорогенький, в мене тільки... – забідкалася стара.

– Што маєте, ото давайте! – гримнув причептор.

– Ой, котику муй любий!.. Та хіба ти кут?.. Старе, як Кадасу, недоварят тебе таліянині до другого пришествія... – шепотіла стара, пхаючи Мірчу в торбину.

– Што маєте в торбі? – запитав причептор стару.

⁴ Таліяни – *італійці*.

⁵ Плішку – дуля.

ЧЕСНІ ЖОНИ

– Та принесла єм вам кота, бо єсте казали, абе-м передала до кунця місяця.

– Та я не про цього кота... – не доказав причептор, бо стара не своїм голосом заверещала на нього:

– Казав єс: «Што маєте, ото давайте!», звідки дідька іншого кота тобі добути, бери якого принесла і не смій більше зі твоїми котами переставати мені дороги, бо ти очі виколю!

Додому стара йшла проклинаючи то причептора, то панів з Букурештю, то таліянів, які жрутъ котяче м'ясо, але коло перелазу весело посміхнулась, бо на призьбі спокійно воркотів її милий Мірча.

ЧЕСНИЙ ТОРГ

Старожили говорять, що такого міштокаря¹, яким був лужанин Ілько Лазарчук, – конем світ обійди, але другого не найдеш». Страх любив сміятися з чужої біди.

Бувало, найме косарів, а коли вони сядуть обідати і, поки обідають, він одному держак коси надломить, іншому заховає брус, або вимаже косу часником, після чого сміється, аж по траві качається, бо така коса, поки її не виклепаєш зо три рази, не рубатиме траву. Що мали робити бідні косарі?.. Вже й домовлялися з ним, що підуть косити на його поле тільки, якщо він за цілий день не наблизиться до них. Лужанин погоджувався, але день перед тим понавстромлював у землю заливних прутів, а до вечора – у всіх косарів поламані коси.

Або, буває, повертаються жінки з Коштіля з повними кофами ропи, а він до них:

– Заходьте, молодички, заходьте, – припочинете, а Маріка вам шtos перекусити даст, ще й погар сливланки уп’єте.

– Боже дай вам здоров’я, газдо! – дякують жони,

¹ Міштокар – бешкетник.

ЧЕСНІ ЖОНИ

кладучи важкі кофи на призьбу перед хатою і заходять до середини.

– Маріко, – гойкає на дружину лужанин, – ану, дай штос жонам перекусити, доки я принесу з повници² пляшку з сливлянкою.

Та поки Маріка наріже хліба та сала чи ковбаски, лужанин успіє не тільки пляшку винести, а й ропу з кофей спорожнити у свою бочку і наповнити їх водою.

Та одного разу лужанин дуже захворів, а дохтор Кермеші з Коштіля сказав йому, щоб їв бурсукове м'ясо, тоді геледить³, але не раз-двічі, а хоч дванадцять день, цілого бурсука щоб з'їв.

Йде Лазарчук до корчми шукати Цуранюка і, знайшовши, починає вихвалюти його:

– Такого гайташа⁴, як ти, Цуранюку, не є на цілу Верхнянку.

– Ані такого брехача, як ти, Лазарчуку, бурш не є.

– Но, і тото може бути, хто може знати?.. – посміхається Лазарчук.

– Так є бізuno! – підтверджує Цуранюк.

– А за одного бурсука кулько запросиш?

– Много не запрошу, Лазарчуку, бо ти скупінняк.

– А ти запроси та увидиш, ци єм скупінняк, ци ні.

– Даш два баранчики?..

– Дам, Цуранюку, як би-м не дав?

² Повниця – підвал.

³ Геледити – одужувати.

⁴ Гайташ – мисливець.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

– Тоді биймо руки!

– Биймо, як не бити за чесний торг, – погодився Лазарчук і простяг Цуранюкові руку.

«Бізuno бетежен лужанин, што дає за бурсука два баранчики», – міркував Цуранюк, ходячи дебрями, щоб вплювати бурсука, та де...

Два дні дерся гущаками, а на третій вплював лисуна.

– Дивись лиш, який ситий напасть, скільки курей єс задушив, куме? – приказував Цуранюк, здираючи шкурку з лисуна, і враз йому в голову залетіла думка:

– Чорт би тя забрав із лужанином, не з одного верхнянця ти бив сміх, а тепер настав і твой шор, так будеш жерти лисуна, што в ухах ти буде пукати, а я собі попоїм баранину.

Приносить Цуранюк до лужанина «бурсука», а той ставить пляшку з сливлянкою на стіл і гойкає на слугу:

– Ану, Васаліє, іди заріж двох баранчиків та дивиса, котрі май ситі: того вакишистого та ще й того з чоплаками⁵, бо вже б’є. Та дивиса, файнно їх облупи, аби ні волоска вовни на м’ясі не було.

Випили газди, погомоніли, лужанин наказав віднести баранчиків до Цуранюка додому, і все – чесний торг!

З’їв Лужанин «бурсука», виздоровів, наче йому хворобу рукою зняло, ходить знову червоний, як рак, і веселій, з людей знову збиткується, а зустрівши Цуранюка, до землі поклонився і дякує за бурсука.

⁵ Чоплаки – ріжки.

«Честный морг»

ЧЕСНІ ЖОНИ

– Та йди до дідька, Лазарчуку, бо ти зжер не бурсука, а лисуна... Лисуна!.. Розумієш?! Ли-су-на!..

– Ану, лиш дивиса, а Кермеші казав, што лише м'ясо із бурсука допомагає, но кажи сам, Цуранюку, який того дохтор, аби не знов, што й м'ясо з лисуна допомагає?..

– запитав його спокійним голосом лужанин.

– Лазарчуку! – трохи не скрикнув Цуранюк.

– Што?

– Ти зжер лисуна вмісто бурсука, розумієш?!

– Чого ричеш, Цуранюку, ти тож ізжер Семенюкових псів Тарка та й Балана вмісто баранчиків...

Цуранюк випулив очі, як цибулі, а лужанин підморгнув йому і додав:

– Чесний торг, Цуранюку, чесний торг.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

НОВА КОНСТИТУЦІЯ

«*Верхня Руня – файнай орсаг¹,*
Файненъкий, як варии².
Дъорді Кепта – прешиедінте³,
Сободиши – нотариши⁴.»

З верхнянського гумору

Давним-давно, далеко перед першою світовою війною, у Верхнянці люди собі обрали за старосту Ференца Надутого. А староста, то значить і суддя, і отаман – «великий пан, што му віє під лехман⁵».

І старостував той Ференц, і керував громадою, і судив людей по своїй великій милості і справедливій істині – «хто дасть більше, той виграє суд», бо так писала «Конституція»!.. Люди боялися тієї конституції, як осел візка, а Ференц Надутий горланив на сільському ампачуїрі⁶, і розмахував тією «Конституцією», що навіть

1 Орсаг – (угор.) Держава.

2 Варии – (від угор. варош) місто.

3 Пришиедінте – староста, прімар.

4 Нотариши – нотаріус.

5 Лехман – сардак.

6 Ампачуїре – (від рум. импичуїре) примирення.

ЧЕСНІ ЖОНИ

sam пророк Мойсей позавидував був йому, бо він не розмахував так Божим Законом:

«Конституція засуджує Івана до двадцять ударів палкою по спині!..»

«Конституція дає право відкупитись за кожний удар по п'ять лейв!..»

«Конституція не знайшла виновним пана Іштвана!..»

«Конституція говорить!..»

«Конституція дозволяє!..»

«Конституція забороняє!..»

– Чорт би тя забрав разом з твоєю конституцією! – сердито сплюнув Гриць Микитюк йдучи на ампачуїре. Знав добре, що «Конституція засудить його на...»

– Судило би тя і мале й велике, з Ференцом та з нехарним Шулимом.

Хіба він винен? Знайшов серед дороги сокиру, хіба це вина? Правда, він бачив, коли сокира впала з Шулимового воза, але що з воза впало, те пропало!

А тут ще й корчмарка Рифка до нього:

– Будьте ласкавенькі, Грицю, у цій книжці є тисячу лейв, поза кожним листком⁷ по п'ятці, подайте їх панові старості, бо мій Дувид позичав від нього, бачте, я не маю часу, а ви й так ідете на ампачуїре, а коли повернетесь, буде алдамаш⁸. А ще скажіть пану Ференцові, що гарненько йому дякуємо.

– Подам, пані Рифко, подам.

⁷ Листок – тут сторінка.

⁸ Алдамаш – могорич.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

«Після десяти-дводцяти палок по спині пригодиться могорич», – подумав і рушив до сільської ради, мов той віл до бойні.

– Ти, Грицю Микитюк, знайшов сокиру пана Шулима? – запитав його суддя, пан староста Ференц Надутий.

– Сокиру я знайшов, а чия вона не знаю, – збрехав Гриць.

– За те, що не віддав знайдену річ, десять палок, а за те, що хосновався нею, п'ять, – конституція тебе засуджує до п'ятнадцяти палок.

– А чо' мене має судити конституція, я ж не крав...

– Хіба ти не знов, що в конституції пише, що знайдені речі треба віддати?

– А ви, пане, за якою конституцією судите мене? – запитав хитро посміхаючись Гриць.

– Як це за якою? – здивувся староста. – За цією, нема більше конституцій.

– Ого, вельможний паночку, тож ви не знаєте, що з'явилася нова конституція.

– Як це нова?

– А так, паночку, ану, будь ласка, киньте оком на неї, – простяг йому Гриць, книжку, яку йому дала корчмарка.

Ференц перегорнув кілька сторінок, і веселим голосом запитав Гриця:

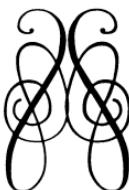
– Пане Грицю, так гарно пише в ній до кінця?

– До останнього листка, пане Ференц, – похилив голову Гриць.

❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖

– Ги-ги, – прогиркався суддя. – Нема що робити, Шулимє, за новою конституцією знайдені речі належать тому, хто побачив їх першим! Закон є законом.

Коли повертається додому, Рифка угостила Гриця аж двома чарками горілки, бо він, бач, перед людьми передав книжечку з грішми панові Ференцу Надутому.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ЧЕКАЮЧИ ГАЗДІВ

– Айбо тото, Марічко дорогенька, чорт аби забрав таких газдів, як наші! – почала чортикати Василина Пикуриха до своєї сусідки. – Ади, пушли з дому на Великдень, приходять на Богородицю, та й тото їх узерай, як Фердинантів...

– Тайбо, Василинко срібненька, тото не газди, як інші, а напасть на наші біdnі голови! – погодилася Марія Чорніха.

– Айбо тото, Марічко красненька, муй Николай, як го занесе нечистий у тоту корчму, то удразу забуде заувесь світ...

– Тайбо, Василинко золотенька, тото і муй Митро таким миром мазаний – як увидит корчму, то трясе ним із радощів...

– Айбо тото, Марічко чіchanенька, муй нещасник, як прикладе фляшку до пащеги, то не пускає доти, доки не витилинкає її до дна, тилинкала би го корела з флудом!

– Тайбо, Василинко душенько, тото і муй пропасник так сце з фляшки, як теля з дуйока, сцала би го п'явка з немтуdom!

ЧЕСНІ ЖОНИ

– Айбо тото, Марічко голубонько, дивітса, удколи профівкала двойка на Коштіль, стою та узираю барабонта, узирала би го тота з косов, аби го узирала!..

– Тайбо, Василинко зозуленько, тото і я ще з-перед полудня очікую бітангу, очікувала би го чума, аби го очікувала!..

– Айбо, тото, Марічко чемненька, я малого Николайка за бідою до корчми послала, слали би за ним міліцішти чітацию, аби слали!..

– Тайбо, Василинко ласточко, тото і я Анничку за нехарев пугнала, гнали би го дохтори коргазами, аби го гнали!..

– Айбо тото, Марічко солоденька, Бог знає як заробилися із тим Горганом, бо страх любить умахати робутників!

– Тайбо, Василинко щипненька, я казала Митрові: «Йди у роботу з Васильком Левишиним, вадь із Ільком Губашом, а не з тим пройдисвітом...»

– Айбо дивітса, Марічко файненька, ба ци тото не наші газди йдуть?

– Тайбо, Василинко пишненька, видит ми са, што тото 'они йдуть!

– 'они, 'они, Марічко миленька!.. 'они йдуть, наші газдики!..

– Ой, ідуть, ідуть, Василинко любенька, ідуть наші соколики!..

– Дивіться, які натерхані йдуть, всякого добра

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

нам несуть дорогенькі та миленькі, дай їм, Боже, здоров'їчка.

– Цілі місяці бідують, рано встають, пузно лягають, ночей не доспивають, аби нам добре жилося і нічого не ліпсувало¹...

– Што би ми без них робили?

– Пропали би на охтема без наших миличок соколиків!..

– Срібні наші та золотенькі газдики!..

– Треба їх шанувати, сліди їхні цілювати, бо без них...

– Ой ні, не говоріть, та што би ми без них?..

– Слава Богу, што тя вижу, Николайку соколику, а ми тут з сусідонькою Марічкою вас визераємо та за вас Бога просимо...

– Ой, цібiku Митрику, відколи тя визераю, відколи очі протораю....

– Ой, Марічко сусідонько, услухав наші молитви Господь Бог і повернулися наші соколики чічані!..

– Так, так, Василинко чесненька, пришли наші газдики срібненькі та золотенькі...

¹ Ліпсувати – (рум.) бракувати.

«Нова конституція»

ГАЗДИК

Василина Корениха сиділа на прильбі, дергала ключя, поглядаючи зажмурено на підвечірне сонце і раз у раз гишкала на кури, які купалися під плотом у теплому поросі.

– Гиш-ш-ш, лисиця би вас устинала із половиць проклятів! Дивися на ні, які купала нагребли. Гребла би вас напасть, би вас гребла, бо вас уріжу всіх до лаби, гадаєте, що са не обийду й без ваших єєц? Обийдуса, ще й як! Ади, яка капуста на городі, не знаю ци би са умістила головка у бляховий горнець, а ото не є хижка пуста, де са у нюй варит капуста. А фасулі дивися, які рясні на тичках, як весняний дощ, так що обийдуса і без ваших коткодаканих єєц, бо всерете по одному на тиждину, а коткодачете по пув днини. Ой уріжу я вас, уріжу, ні лаби не лишу, бо, дивися, які купелі, зараз шаранці поваляться на землю. Гиш-ш-ш!...

З хати доносився важкий стогін Штефка. Вже три дні як ні не умирал, ні не воскресав – лежав напівживий і важко стогнав.

– Ні Богові свічка, ні чортові кочерга з нього, – скаржилася Василина Одоті Митрисі.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

– Ой, Коренихो, не говоріть так, бо...

– Бо што?.. Жаль вам за ним?.. Знаю я, що вас хотів сватати... Тулько што теща, царство юй небесне, не допустила, а рикала на весь кут, што юй не гія такої голосраки коло хижі! Ой, кобув вас усватав... Виділисте були чорта у постолах, ізіла була вам душу стара звия, як мені ізіла, земля би єй уметала на три сажні!

– Та тото маєте правду, що стара була лиха, як шаркань, але Штефко добряниця...

– Што, што?.. Хочете казати, що сес анцихрист добряниця?! Та сесе Луципер – пила деревляна, все життя лиш ня пилив та гриз, а на стару звию слова не пустив, так тепер най конає, бо...

– У хижі і рай, і пекло, – знизила Одотя плечима і пішла.

«Дивися лиш на звию: добряниця! Така би юй добряниця з Митром, як мені з оцим юпетником, дивися, яка добряниця – лежит та стогне, а жито сиплеса, не є кому скосити, а на Пожарищах трава почерленіла, як черешні, а ун стогне, як воли у Дабаловум Припорі, стогнав би го ондъол, бо вже зараз тижденъ як лежить, такий з него фолос, як на долоні волос. Ще й попа передучера мусіла пендити ід нему, бо:

«Йой, Одо, лиш би не сконав не усповіданий». А до того ще й пуп імеса до мене, як сліпий до плота:

«Гріх мете мати, Одотьо, гріх, бо християнська душа!..»

Што хотів доказати із цим – «гріх та все гріх»?.. Гріх

ЧЕСНІ ЖОНИ

у міх, а міх на плече та й гріх утече, бізuno ун не має гріху?.. А може, му Штефко штос фиснув, хто знає?.. Бо і міні цепкав передучера, што ні раз єм му не казала «газдику муй»!

«Дивиса, – каже, – як Одотя Митрова файно кличе Митра – газдику, а ти міні нігда так не указала...»

І є кого газдикати, газдикала би го примха, який то газдик, што вже тиждень стогне?.. Тото газдик?.. Слухайте, лиш ой та йой... – сплюнула Одотя і почала прислухатися до Штефкового стогону, але в хаті тільки одне мовчання.

– Ой, Боже муй, вже не йойкаєса! – скрикнула і, кинувши дергунку, шубовснула собою до хати, звідки скоро вибігла, стала на порозі, скинула з голови хустку і, ламаючи руки, жалібно заголосила:

– Ой, газдику-у-у муй-й-й!.. На кого ня лишаєш-ш-ш?.. На кого-о-о... газдику-у-у?..

НЕЩАСНЕ ПОКОЛІННЯ

Вуйка Івана ми, діти, сильно боялися, але водночас і любили його. Бувало, коли крикне на нас: «Чор-р-рт би вас забрав із р-р-рабр-р-ровами!», ми пурхали, як горобці, і ховались куди міг.

Правда, вуйко кричав на нас тільки тоді, коли ми «такого накоїмо, що сам чор-р-рт не видумав би...» Але бувало подеколи, що і він сам такого видумає, що всім сусідам дивно.

Одного разу, повертаючись з села додому, зустрічає біля криниці стару Цилиху зі своїм стадом котів.

– А, що чувати нового по селу, Іванку? – поставивши руку дашком над очима, запитала стара.

– Ой, хоч не питайте, – зітхнув вуйко, вдаючи з себе зажуреного.

– Що таке Іванку, що? – дзьобнула цікавість стару.

– Та таке видумають, що і сам чор-р-рт би не видумав, – маханув вуйко досадно рукою.

– Хто?.. Що?.. – аж підстрибнула стара.

– Та оці з ветеринарії¹ саме тепер, коли в мене стільки

¹ Ветеринарія – ветеринарний диспансер.

ЧЕСНІ ЖОНИ

роботи на голові, – неси їм кота на інекцію, бо пошестя якась на коті напала. Хто не понесе, то штраф великий, не дай Господи, що за штраф!..

– Не говори! – зойкнула стара і побігла додому зі своїм стадом, а через годину вже несла повну торбу котів до ветиринарного диспансеру. Господи, скілько то було сміху опісля!

Любили ми вуйка і за те, що кожної суботи, коли повертається з роботи додому, то приносив нам цукерок, а вечорами розказував казки, або читав нам «Тіні забутих предків» чи «Олекса Довбуш». Ці дві книжки він постійно носив з собою в лісорубському мішку і стільки перечитував їх, що, мабуть, знов напам'ять.

Минулого року зустрів я вуйка, постарілого вже, але ще досить бадьорого, і хотів вгостити його гальбою пива, а він до мене:

– Пиво то пусте болото, ти мене краще р-р-ромом почестуй.

Сіли ми в корчмі за стіл, замовили по порції рому, а вуйко починає:

– Хоч з тобою посиджу в корчмі, синку, бо інакше...

– Про що ви, вуйку?

– Та про моє нещасне покоління...

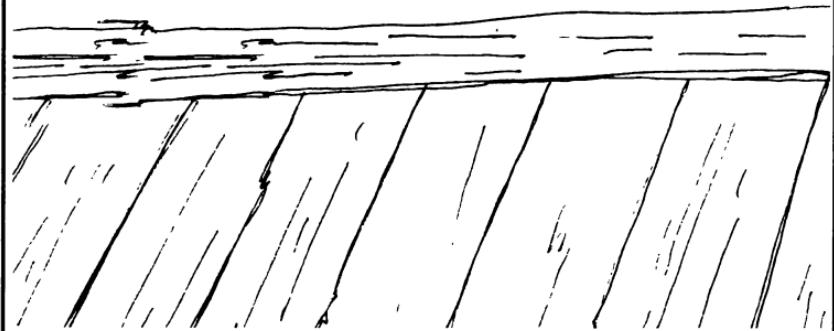
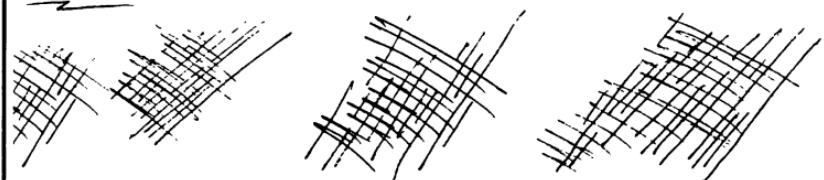
– Не розумію вас, – здивувався я.

– Та що там розуміти? – махає рукою. – В корчмі приємно посидіти, побалакати, але мені не доводилось часто насолоджуватись цим, бо коли був парубком, зайду до корчми, а дядьки, отакі, як я тепер, сидять собі, люльками попахують і до мене: «Корчма не для

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

молокососів...», або прямо – «Вон з корчми, шмаркачу!». А ось тепер, коли я на пенсії і годилось би посидіти і мені в корчмі, забіжать шмаркачі димлячи з довгих цигарок і: «Вон з корчми, старий!.. іди на піч грітися, не тут нам заважати...». Що ж не говори, але я належу до нещасного покоління! – зітхає вуйко.

«Чекаючи газдів»

НЕЦЕРКОВНИЙ ЗВИЧАЙ

Хоча у нашій славній Верхнянці ніколи не було циганів, але стара Гафічка розказувала, що одного разу прибув хто зна звідки один циганин, який викопав собі землянку біля коштільської толоки і почав клепати казани та відра. Хоча йому було близче до Коштіля, ніж до Верхнянки, але він прилип більше до верхнянських українців, ніж до мадярів з Коштіля. Бо, бач, у Верхнянці газди – чи картоплі, чи квасолі, чи шмат сала, все знайдеться, а в коштільських панів хіба те, що песики та котики на подвір’ї залишать.

Дорешти, люди привикли до нього, прийняли за свого, зодягнули у верхнянський одяг і, ось, ходить собі циганин поміж верхнянців, як крук посеред соколів. Навіть панотець Андрій запросив його до себе і почав наставляти на добру дорогу:

– Ти, Маріне, прийшов би до церкви, помолився Богу, висповідав гріхи, бо ти вже наш чоловік.

– А хіба я знаю, там у вас різні звичаї, обряди... Я не знакомий з ними, то можу осоромитися.

– Немає нічого такого, чого ти б не зміг навчитися,

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

– заспокоїв його священик. – Приходь до церкви, стань на коліна між мужчинами і дивись, що вони роблять, те саме роби і ти.

Пообіцяв Марін священикові, що в неділю буде в церкві, і таки дотримався слова. Чим бовкнуло у дзвін, він вже був біля церкви і разом з мужчинами увійшов та став на коліна, ховаючись за спиною Івана Поляка, бо в того така спина, що не один, а цілий табір циганів міг би заховатись.

Хреститься Іван, хреститься і він, б’є Іван поклони, б’є і він, а позаду бабня хіхонить, мов знаходиться на цирку, а не в церкві. І як їм не хіхоніти, коли у цигана дирка на штанах, і коли нагинається бити поклони, то задниця світиться, як дзеркало.

– От безбожниці! Ні в церкві не перестануть насміhatися з бідного чоловіка, – прошептала баба Гафічка, яка стояла таки позаду бідного циганина. І щоб не сміялися з його задниці, затулила долонею дірку в штанах.

А Марін, пригадавши слова священика «що вони роблять, те саме роби і ти», трохи вагаючись (дивні в них звичаї – подумав), і хап Івана Поляка за зад. А той, трохи не підскочивши з переляку, як обернеться і як всушить кулаком по голові бідного Маріна, тому аж іскри посипались з очей.

Спочатку хотів був плакати, але нема часу, подумав, треба триматись звичаю, і, обернувшись, як вгратить Гафічку кулаком межи очі, що та обімліла, після чого

ЧЕСНІ ЖОНИ

піднявся на ноги і вибіг, як вихор, надвір.

– Ну і звичаї в них! До лапання за задницю ще було, як було, а вже кулачення, – то-то-то вже не церковний звичай, – бурмотів циган, повертаючись до своєї землянки.

ЯК ПЕТРО ДІДЬКО ХОДИВ КОЛЯДУВАТИ

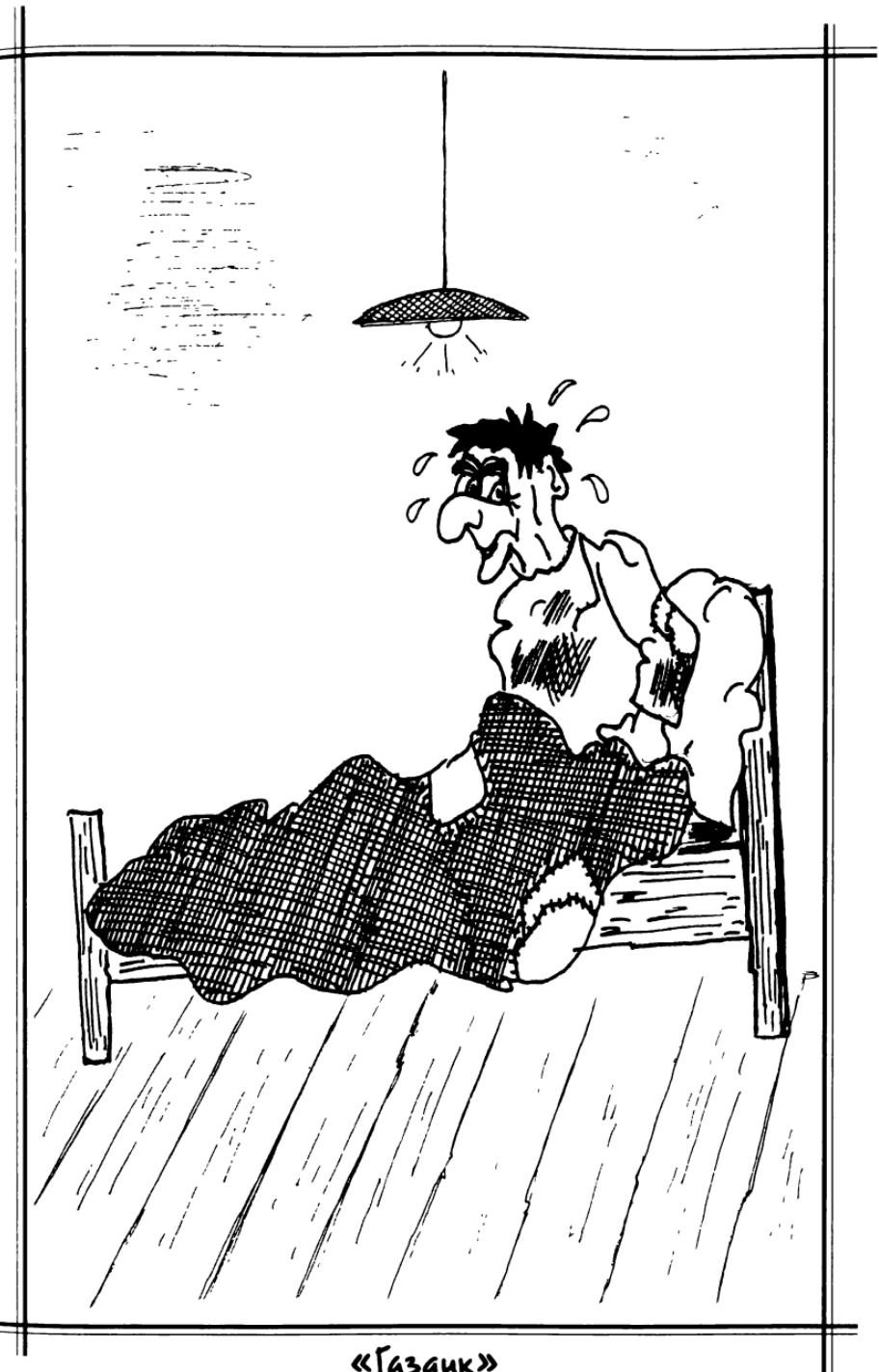
У Петра Дідька ні кола, ні двора... Тільки один вітер коломийку свище-посвистує, – гуляє собі по неогородженному, занедбаному подвір'ю. Правда, три роки тому, притулившись до старої Петрової бухні¹, під дерев'яним дашком стояли жорна, які тепер прикрашають розкішний салон директора сигітського банку Йона Фуритота і за які Петро отримав дві пляшки тризіркового коньяку «Milcov», поношені, вицвілі діраві джинси «Brooklyn» і двохкасетний радіомагнітофон «SHARP GF-560Z».

Саме через той магнітофон баба Гафічка прозвала Петра Дідьком, бо хто інший міг би бондорозити цілу ніч у Петровій хаті, як не дідько?..

«С'ят, с'ят, еси ти, Господи! – перехрестилась стара, а потім, прислуховуючись, додала: – Лиш послухай, як файненъко співає нехарь!..»

А на другий день вся Верхнянка дізналась, що у

1 Бухня – стара занедбана хата.

«Газик»

ЧЕСНІ ЖОНИ

Петровій хаті ночує «анцихрист».

«Ангелським голосом співає, та ще й банди² б'ют, як на мадярській свадьбі, пропав би та не снів би ся нам, православним християнам!..»

А Петрові байдуже, що його Дідьком прозвали, придбав собі різні аудіокасети і «весились, душа моя!..», бо музика в нього нівроку! Від румунських дойн до гуцульських коломийок, ще й українські колядки для Святого Вечора...

Але музика музикую, колядка колядкою, Свят Вечір – Святым Вечором, а на Петровім різдвяному столі ні чарки, ні миски, тільки «SHARP GF-560Z» «Зійшла звізда на край світу» колядує, а шморгнути сивухи так хочеться, що аж... Перелічив, бідолаха, на пальцях лівиці всіх, до кого міг би піти колядувати, і сердито буркнув: «Не приймуть!..»

А що, якби він до старої Гафічки?³.. «Лиха, як шаркань³, але до хати прийме і почестує!..» – зрадів Петро, але враз попуснів, бо окрім:

«Дивная новина,
Пахне солонина,
Коби блюдце з галушками,

Була би гостина...», – жодної колядки не знав, а за таку колядку Гафічка йому не «кирнадзу грядку»⁴, а кочергою по спині дасть.

² Банди – музики.

³ Шаркань – змія.

⁴ Кирнадзу грядку – жердку з ковбаскою.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

«Айбо єм глупий, та мені не гія колядувати!..» – зрадів Петро і, вхопивши магнітофон, кинувся половиком до старої Гафічки під вікно.

Пролунали «Ясна зоря», «Три царі», «Бог предвічний», і тільки при «Нині у світі» Гафічка, не запрошуючи «колядників» до хати, відкрила вікно і масненько промовила:

– Вас, тетини, ціла зграя, аж зайдете до середини, то розвалите хижку, беріть, випийте по погарчикові, з'їжте по голубчикові з грибками, по погачікові⁵ та і йдіть собі з Богом!

Петро такого й не чекав, але чим на підвіконню з'явилася пляшка і тарілки, почав робити порядок промовляючи:

– Бери, пий, Іва’ Дроздику, пий і ти, Васи’ Кленишин, на і тобі, Дьо’ Пинтишин, і тобі, Ільку Дьордішин, ходи ближче, Никола Левишин, – за кожним вимовленим іменем газдівських легінів випивав чарку і пхав у кишеню сардака то голубець, то погачик. Мабуть, так і спорожнів був би пляшку і тарілки, але, помолившись, повторив:

– Бери, випий, Іва’ Дроздику!..

– Іван Дроздик уже пив! – почувся з хати голос старої. – Ану, лиш дивися на них!.. Не додав би їм горівки, аж би Тисою текла!.. – і забрала з підвіконня пляшку і тарілки, а Петро, веселий, подався до старої Семенихи, бо і в тої маленька хижка.

⁵ Погачик – паляниця.

НЕВОЯШ і ШУШИГАШ¹

Вже давно нема на світі вуйка Федора, а про вуйка Микиту вже мало хто й спогадує у Верхнянці, зате дуже часто спогадують про них момерлани². Одні з них з гордістю, інші з ностальгією, а ще інші зі злістю. Правда, є й такі, що ще не довідались про їхню подорож у вічність, то й досі приходять до Верхнянки шукати їх.

Я тут мелю своє, а вас певне цікавить хто такі були почесні вуйки Федір та Микита і при чому тут момерлани?

Вуйки Федір та Микита були найліпшими майстрами дереворобами – будували дерев’яні хати, стайні, шопи і льохи, дашки, плоти, ворота і перелази, псячі буди, свинарники, курники, різні хліви, хлівці, і хлівчики, мости, мостики і берви, – одним словом все, що треба людині від колиски до гробу. Все вміли будувати, але стільки набудували за своє життя, як кіт наплакав. Більше дорожили, ніж будували.

Обидва вуйки з посивілыми апостолськими бородами, мов ті Кирило і Мефодій, гарні і стрункі, як дуби,

¹ Невояш, або шушигаш (*te same*) – (рум.) незаможний, бідний.

² Момерлани – мешканці долини річки Жіу.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

вирушали з Верхнянки весною і поверталися «коли бог дасть», – пізньою осінню, але ні разу перед днем святого Дмитрія. За цей час ходили момерланськими селами і наймалися на роботу. Бувало, приходять у село і розпитують чи не треба комусь що небудь побудувати? А кому не треба будувати? Тим паче, що момерлани, окрім вівчарства, не вміють нічого робити. Всі їх наймають і запрошують до себе на чарку, а Федір підкрутить вус і до Микити:

- Чуй туй, Мики’!.. Сесі ретятса не фіглі...
- Ретятса, Фе’, ретятса, мамку їм солодку!
- Но, вомен’ бунь³, – починав вуйко Федір розмову, наче панотець святе казання.
- Вомен’ бунь, – перебирав слово вуйко Микита, а момерлани слухали їх роз’явивши рота.
- Хто дасть нам найбільший арвон⁴, до того наймаємось на роботу.

Далі йшли до газди, з яким домовились, брали арвон, ёли, пили, після чого Федір починав :

– Вомуле бун, добав до арвона ще хоть дві-три стотки, бо єм дуже невояш.

– Мені теж добав, вомуле бун, бо я теж шушигаш.

Газда добавляв по дві-три сотні кожному, а вони, залишивши мішки зі знаряддям в нього, йшли до міста, купували інше і відправлялися до другого села, де піли ту саму пісню.

Одного разу один з обдурених момерланів дізнався,

³ Вомен’ бунь (оамені буні) – (рум.) люди добри.

⁴ Арвон – аванс.

«Як Петро Дів'ко ходив колядувати»

ЧЕСНІ ЖОНИ

що славні майстри будують хату в сусідньому селі. Вхопив сокиру і полетів помститися, розказуючи всім, кого тільки зустрів дорогою, що посіче майстрів на мак.

— Ого-го-го, пане Маріне! — крикнув вуйко Федір з даха хати, побачивши розлюченого момерлана.

— Ми з Микитою якраз тут про вас і говоримо. Ні, Мики'?!

— Адяй! Якраз про вас та вашу хату, — підтверджив Микита.

— Все думаємо та думаємо, що антреу⁵ ніяк не пасує посередині будинку, а скраю, — мовив скоро Федір, щоб момерлан не мав часу пустити лихого слова.

— З лівого, або з правого боку, — додав Микита.

— Що скажете на це, Маріне?

— А хіба я знаю? — двигав ніяково плечима момерлан.

— Чекайте, ми спустимось і пояснимо вам.

Поки вуйки спустилися на землю, у момерлана пропала вся злість. Далі вони йому морочили голову, нарисували на двометровій дощці план хати і пообіцяли, що наступного тижня почнуть будувати її.

Момерлан біг радий хвалитися сусідам, яку хату йому зроблять майстри, а вуйки попахкували люльками дивлячись йому вслід.

— Дивись, як розретився, Мики'!

— Розретився фест, Фе!

Ось такими вони були вуйки Федір і Микита, яких у Верхнянці прозвали:

Невояш і Шушигаш.

⁵ Антреу — (рум.) вхід.

❖❖❖❖❖ **Михайло ТРАЙСТА** ❖❖❖❖❖

ФАЙНИЙ ДОХТОР

*«Ой болит ня головочка
Та й межи плечима.
Приведіт ми дохторика
З файними очима...»*

З верхнянської співанки

«Такий файний, што аж!..» – сплеснула руками Марія Дрейка.

«Пари му не є!..» – додала Василина Петрова.

«Гм, хіба такому найдеш пари?» – хмикнула Одотя Чорнякова.

«Такий, як той ангель з коштільської каплиці!..», – увійшла в бесіду і Анна Бурякова.

«Та што ти, Анно, говориш про ангеля?.. Він такий файний, як архангель!..» – заперечила їй Варвара Берізнякова.

«Так, так, – серафим!..»

«Херувим!..»

«Соломон!..» – почали такати молодиці.

«Такий, як той Ирод на Рузьдво!..» – насмілилася й Івона з Добруки.

❖❖❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖❖❖

«Одним словом, такий, як король!..» – підтримала її Гафія Корнетишкя.

«Чистий Фердінанд!..» – додала Олена з-під Погора.

«Такий, як Сталін!..»

«Міністер!..»

«Імператор!..» – розгегалися, наче гуси, верхнянські молодиці.

Тільки Юлина Пейтерова мовчала, бо вона ще не бачила того нового – «файнного-префайнного» дохторика, який «ніби руков удберає бетюг...», «де кладе руку, молодіє тіло...» і «уздоровлює уд будь-якої немочі...». А ще говорять, що Стела Кукарова ніяк не могла заувагітніти, та лиш два-три рази була на візіту і вже на третім місяці – чисте чудо!

«Мушу пуйти, аж би што було! – міркувала Юлина Пейтерова. – Ади, всякі помийниці, дранки, фофні, як Марія Дрейка, Василина Петрова, Одотя Чорнякова, Анна Бурякова, Варвара Берізнякова, Івона з Добруки, Гафія Корнетишкя, Олена з-під Погора та ще й Стела Кукарова були у дохтора, а така їдешна молодиця, як я, аби не була?.. Хто таке чув?.. Та коли прийшов анджініръ із Бані¹ міряти землю у них ночував, чи в мене?.. А ягер² Філіп до них змагав вечорами, чи до мене?.. Вадь міліцішт³ із Реміт з їхньої хати виходив на зорі, чи із моєї?.. А фелчер Йозеф?.. А летрічеан⁴, коли заводив

¹ Баня – *Бая Mare* (місто на Мараморощині).

² Ягер – лісник.

³ Міліцішт – міліціонер.

⁴ Летрічеан – електрик.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

курент⁵ у село?.. А гранічерь⁶?.. Самі пани! Чорт би того забрав із піндали вонячими!.. Дивися на них, – новий дохтор у селі, а я ще єм го не виділа...» – сердилась сама на себе Пейтерова жінка.

Та добре було Юліні гуляти з панами, коли Пейтер вівчарив по полянських полонинах, а тепер, відколи працює у сігетській фабриці... тай-тай пани, адіо!.. І до лікаря як їй іти, коли здорована, як Бачійова кобила?.. Не захворіє сяк так, – ні фіс, ні дрис, а Юліна хвора серед жнів! Та хвороба, слава Богу, на світі, як грибів у лісі... Хворій собі, Юліно, здорована, на яку хоч. Яку собі вибереш, на ту і хворій...

«Що це за мара, Юли’, що кулеша пересолена, а чорба⁷ недосолена?..»

«Ой, Юли!.. Тулько перцю єс насипала у гуляйгуш, што горит ми горло!..»

«Де у дідька єс тулько цукру насипала у лажки?..» – йойкався та вайкався Пейтер, а Юліна все своєї співала:

«Йой, Пейтерику дорогенький, відай єм утратила смак...»

А до шкоди ще й похорон, як говорят у верхнянці, – пійде Пейтер косити, а Юліна не понесе полуценок: «забула єм, Пейтерику любий!..» Пожене її до корчми цигарок, а вона принесе йому сірників.

5 Курент – (рум.) електричний струм.

6 Гранічер – (рум.) прикордонник.

7 Чорба – (рум.) борщ.

❖❖❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖❖❖

«Іди, Юлино, до кума та позич рескаля...», а Юлина несе від кума лопату.

«Што з тобою, жоно?!» – сердиться Пейтер.

«Йой, Пей'тику чіchanенький, відай єм утратила памнятъ...» – ламає руки Юлина.

«Та йди до дохтора, жоно!..» – радить їй.

«А чи я, Пей'тику, Марія Дрейка, чи Василина Петрова, чи Одотя Чорнякова, чи Анна Бурякова, чи Варвара Берізнякова, чи Івона з Добруки, чи Гафія Корнетишкя, чи Олена з-під Погора, чи Стела Кукалова, аби єм серед жнiv до дохтора ходила?.. Не з тих я, Пей'тику, не з тих...»

Що мав робити бідний Пейтер? Потяг силоміць жінку до лікаря, а вже потім сама ходила по два-три рази на тиждень.

«На контроль, Пейт'ику, на контроль. Дохтор казав, што такий бетюг мусай держати пуд контролем».

Надоїло бідному Пейтерові: «Куди йдеш, Юли'?..», «Де єс була, Юли'?..», «Звідки йдеш, Юли'?..» А відповідь та сама: «Контроль!..».

«Бог би тебе засудомив із твоїм контролем!..» – розлютився після якихось місяців Пейтер і приніс Юлині пляшечку з лікарством.

«Есе з Будапешту масть, гія брати по лижці на день, але поможе уд першої... Ану бери та проковтни скоро!..» – наказав їй Пейтер.

«Йой-йо-йой, Пейтерику-у-у!.. Што єс ми дав?.. Сесе відав гу-но-о-о, Пейтерику-у-у!..» – плювала на всі боки Юлина.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

«Ага, видиш?! Із першої ложки ти прийшов смак!.. Добрі ліки у Будапешті!.. – посміхався попід вус Пейтер. – Тепер уже ти не ме гія ходити на контроль!..»

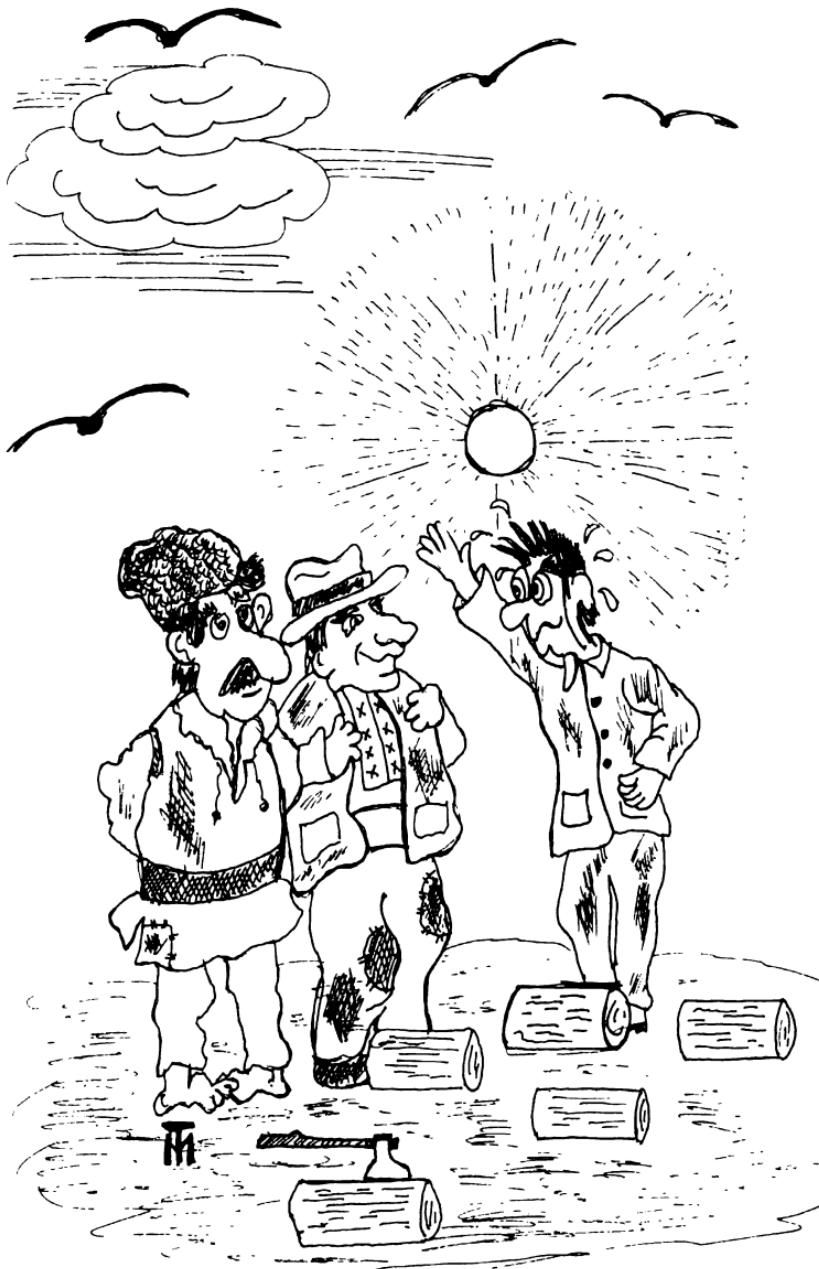
«Йой, гія буде, Петрику, гія... бо ти відав забув, што єм утратила і памнять?..» – перелякалася Юлина.

«Памнять, кажеш?..» – запитав Пейтер.

«Памнять, Пейт'ику, памнять?..» – зраділа.

«Та ти, небого Юли', не знаєш, што навернула ти са і памнять, бо до твоєї дошки будеш тямити, што єс кушала каки?..» – розсміявся Пейтер.

«Невояш і Шумигаш»

БИЙ НЕ БИЙ, А МАРІКА ТЯЖКА¹

*«Ой, Марічко, біла чічко,
А ѿ, Марічко люба,
Чи не даш ми постояти
На череві дуба?..
Чи не даш ми постояти,
Цігар запалити?..
Такого ти хлопця репну,
Што ме говорити...»*
З верхньорівнянської співанки

У старого Ілька Говдиша відразу почало боліти все, як в тій співанці: «Болить мене голова, ще й коліно та нога». Але голова, коліна та ноги – це ще пусте, його почало колоти під самим серцем. І як не почне колоти, коли його Анна, зашкірена, мов біда на мороз, шепнула йому на вухо:

– Наша Маріка з черевом!
– Уб'ю, – заревів не своїм голосом Говдиш.

¹ Тяжка – вагітна.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

– Е, вже пузно, бий не бий, а Маріка тяжка, – махнула рукою Анна.

– З ким? – заспокоївшись трохи, запитав.

– Та з якимось сержантом-пограничником.

– А што, моїма не знала, што катуни – футі-дуті²?

Через тиждень все село гуторило, «што, ади, Говдишова Марія пофутиласа із якимос таблажівом³, а тепер роздуваєтса, як лопта⁴...».

А Грещук, стрінувши Говдиша, почав кепкувати над ним:

– Ти, Ільку, аж народит Маріка хлопця, то уdraзу буде воєнний, а ще як пернув катуна, коли го засіяв, то уdraзу буде горніст⁵, лиш би ти бути, нівроку!

Думав, думав Говдиш як викрутитися із такого сопрому, але без жінчиного розуму не зміг собі дати раду.

– Треба їй скоро замуж оддати і тоді пропаде вся ганьба – порадила Анна.

– Хотів би я видіти, який цуцлик возьме собі на голову таку буляндру, як наша Маріка?

– Ого, ще й як возьмут. Ану, лиш дивиса на Никольця Білашку: і хижу свою має, і приязний, а што глухий, загинкуватий⁶ та з більмом на оці, ото пусте, – махнула рукою, як завжди, Анна.

2 *Футі-дуті* – (рум.) зведе і покине.

3 *Таблажів* – (рум., розмовне) молодший військовий чин.

4 *Лопта* – м'яч.

5 *Горніст* – сурмаč.

6 *Загинкуватий* – заїкуватий.

ЧЕСНІ ЖОНИ

– Ні tot єй не возьме, – сердито гиркнув Ілько.

– А ти попробуй.

Таки того ж дня після обіду Ілько з Никольцом кляняли один до одного у Васильковій корчмі.

– Ми так загаздуємо, што й дідькови буде дивно, – кричав на вухо Никольцові Ілько.

– Иги-ги-ги... – іржав по-ідіотськи Микольць.

– Ну і нагородив мене Господь зятем!

– Иги-ги-ги...

Через два тижні панотець звінчав молоду пару, весілля не робили, «бо то келшиг⁷ великий». Після весілля тесть з зятем пішли на заробітки, а після трьох місяців з дому повідомили, що Микольць став батьком.

«Такий гарний хлопчик, викапаний Микольць!»

– Га-га-га, я зна-га-гав, штго тотго гі-гія девг'ять мгіся-ся-цию.

– Та дев'ять і є: три місяці ти без Маріки, три місяці Маріка без тебе, а три місяці ви одне без іншого. Три раз три – не є дев'ять?.. Ото на заробітках час летит, а дитина викапаний ти, – заспокоїв Ілько Микольця, а той постругав руки і весело заіржав:

– Иги-ги-ги...

⁷ Келшиг – витрата.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ЩО БОЛИТЬ РЕКРУТА?..

«Лишай маму, лишай няню,
Лишай не Маріка,
Мусай мер’е¹ у катуни
Накопати ріна...»

З верхньорівнянської
жартівливої співанки

«Хто не чинит катуни, ото не легінь, а пустий
гептикарь²», – говорили у Верхнянці.

А спробуй не робити ті катуни...

Почнуть міліцішти за тобою гонитися, мов за тим
Кармелюком з Шевченкової поеми, а як зловлять, то
без двох-трьох років буцегарні не обійдешся. І так: хоч,
Павлику, чи не хоч, пий воду свячену! – бері куфер,
заспівай: «На тім боці при потоці фівкала мошина», чи
«Іду, мамко, у катуни, катуном са пишу» і гайда захищати
батьківщину та будувати комунізм.

А скільки біди та горя перебудуть бідні рекрути,

1 Mer’e – (від рум. merdjce) іти.

2 Гептикарь – хворий на туберкульоз.

ЧЕСНІ ЖОНИ

поки умуштруються в солдати, то лиш вони, бідолахи, знають.

Буває, стане перед тобою капрал або сержант і почне муштрувати:

– То не так! А це не так, не добре стойш, криво ступаєш, косо дивишся, потиху говориш, неправильно дихаєш і так далі, до бісової матері!

А спробуй вийти з його слова... Тоді починається муштра:

– Кулкат³! Дрепць⁴! Кулкат! Дрепць! Кулкат! Дрепць!..

І так, поки не випулиш очі, як цибулі, і не висолопиш язика на сажень. Тоді починає нібито по-доброму:

– Мой, пущверінку, я тобі хочу добра і вчу, щоб ти знов, як захистити себе і батьківщину від ворога, а ти?.. Тебе болить у сраці від того, що я мучусь з тобою, – і як не крикне: – Болить тебе в сраці, га?!

– Ні, товаришу сержант, не болить, – відповідаєш зі страхом.

– Ага-а-а... Ось воно як! Тебе ні в сраці не болить від того, що я мучусь з тобою, маржинко божа...

І знову починається муштра:

– Кулкат! Дрепць! Кулкат! Дрепць! Кулкат! Дрепць!..

– аж поки не надоїсть бідному, а тоді питає знову:

– Ну що, болить тебе в сраці від того, що я мучусь з тобою, чи не болить, га?!

³ Кулкат – ложись.

⁴ Дрепці – струнко.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

– Болить, товаришу сержант, ой болить.

– Ага-а-а... Ось воно як! Тебе, нещасний черв'яку, болить у сраці від того, що я трачу тут своє здоров з тобою, ану...

Так, ви вгадали! Знову те саме:

– Кулкат! Дрепць! Кулкат! Дрепць! Кулкат! Дрепць!..

– А як відповісти, щоб вийшло добре? – питаєш, вже й не відчуваючи тієї втоми, бо вже й сам не знаєш чи ти живий, чи вже помер.

– Ага-а-а... Ось воно як! – радіє твій кат. – Дивись, накінець нарозумився слимак і питає, а я на те і є тут, щоб йому відповісти.

«Ну і як відповісти», питаєш ти очима, бо рота вже бойшся відкрити.

На запитання, чи тебе болить у сраці чи ні від того, що твій інструктор мучиться з тобою, відповідь правильна: «Мене болить душа, товаришу сержант!».

«Бий не бий, а Маріка тяжка»

ПОЛКОВНИК КОЗЕЛ

*«Закувала зозулечка,
Йдуть солдати шором:
Голі, босі без пілотки,
З руками в жебах...»*

**З верхньорівнянської
жартівливої співанки**

Такого солдата, як Шоні Фроні з Свинного Потока «ні було, ні буде», як кажуть в народі. Вчать його капрали, навчають і по-доброму, і по-лихому, муштрують, урлап¹ обіцяють, а Фроні все:

«Нем тудом»² та «нем тудом».

Карались та мучились з ним і врешті-решт махнули рукою: Бог з ним, хай служить, як служить.

Більше не муштрували його, лише заставляли до роботи. Вкажуть йому пальцем на віник, а Шоні вже замітає подвір'я, вкажуть на сапу, а Шоні вже сапає городець. До кінця всі полюбили Шонія, не так за його

¹ Урлап – відпустка.

² Нем тудом – (угор.) Не знаю.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

чемність та працьовитість, як за його ламану румунську мову.

Бувало, заховають йому пілотку, а він, бідолаха, ходить сумний, ледь не плаче і всім скаржиться:

– Йой, Іштенем! Не знаю, де пропав муй шапка.

Одного разу поставили його днювальним, а він собі присів у кутику і почав «Озосейпiti».

Вийшов сержант і до нього:

– Тихо, Шоні, не шуми, бо тя доб’ю!

Замовк Шоні, сумує, аж тут з’являється полковник у доброму настрої, йде й посвистує, а Шоні до нього:

– Тихо, не шуми! Бо вона уб’є тебе, – показує пальцем на двері.

Почали вчити Шонія розпізнавати офіцерські чини та запам’ятувати імена офіцерів-командирів.

Запам’ятив він ім’я старшого лейтенанта, запам’ятив ім’я капітана, навіть і майора, а ім’я полковника ніяк не може запам’ятати.

– Полковник Раду Козел, – вчать його.

– Ко-зел, Ко-зел, що тут такого важкого? – сердився на нього сержант.

– Козел, по-російськи це цап, цап, Шоні, згадай про цапа і тобі прийде в голову ім’я полковника, – намагався допомогти йому Іван Руснак з Верхнянки, який служив разом з ним. І допоміг, бо десь другого чи третього дня побачив Шонія полковник Козел і посилає його за капітаном Пінтею, щоб той негайно прийшов до нього.

Прибіг Шоні задиханий до кабінету капітана і докладає:

ЧЕСНІ ЖОНИ

- Тóваришу кóпітан, пóлковник бíжи скоро!..
- Що!? – випулив на нього очі капítан.
- Вона кличе вас.
- Хто?
- Вона, пóлковник.
- Полковник? Котрий полковник?
- Та пóлковник, що перчить кози по-російськи...,
- вигукнув Шоні, радий що пригадав собі ім'я полковника.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

СМЕРТЬ СМЕРТЬ ПОДОЛАВ...

*«Шукає ня смерть у кориші
Й по зеленум гаю.
Отвориса, сира земне,
Най у тя лігаю...»*

З народної співанки

На дзвіниці церковник Дінго (чортзна-хто його так охрестив) вдарив у дзвін. Тонкий дзвінкий звук розлився по селі на всі подвір'я, начебто хотів заглянути до кожної стайні, переконатись, чи маржинка вже погодована та напоєна, чи кури вже дрімають по курниках, а після того зиркнути і по хатах, щоб побачити, чи газдині чекають газдів з вечерею, чи кипить окріп на кулешку. Побачивши, що все в порядку, ударився об близький горб Грицкова, покритий яблуневими садами, одскочив і залиув коло дальншого Ковника, а там далі розігнався і полетів понад густою Кичерою та Мигурами та лунав все слабше й тихіше, гасаючи десь в глухих зворах Облазів та Корнетів.

ЧЕСНІ ЖОНИ

Гул дзвона не обійшов ні Коржукового подвір'я, але що там йому побачити... Хіба двох рябих та одну зозулясту куняючи на флудцях, бо маржинки у Михайла Коржука дазбу вже кілька років, і в хаті газдиня вже здавна не готове вечері: «відкоти пішла, ади там, на горб в косички, мушу сам собі напартолити як яєшню на обід, так і борщ на вечерю...».

Партолив Михайло досить рідко, бо скільки йому там треба?.. Часто обходився без обіду, а вечеря – дві-три ложки борщу після «походеньок» до корчми Красненького чи «посиденьок» до смерку на лавці перед хатою.

Того вечора не влаштував собі «походеньки» до корчми, бо щось його нудило та давило під серцем, але від «посиденьок» на лавці не відмовився.

«Дасть Бог, хтось пройде вулицею і перекинеться зі мною словом, на душі легше стане», – не встиг довести думку до кінця Михайло, як в кінці вулиці з'явилася постать якоїсь молодиці.

«Ідешна молодиця, ади, як гордо ступає, наче попова телиця, – міркував старий. – Ба хто би це?.. Мигурянка?.. Та ні, бо та почала нахрамувати на ліву. Василина з Кашиць?.. Ні, бо ту вже почало згинати в три погибелі. Марія з Погора?.. Та ні, бо та вже лиш шкіра та кістка. Мабуть, Анна з Города?.. Ні, бо Анна похожа на червоноармійського танка. Ні Юлішка, бо та... Ні Ровза, бо... Та чорт з ними! Колись пізнавав їх здалека, а тепер або вони надто постарілись, або я вже не довиджаю».

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

— Накінець-то добралась, — зітхнула молодиця, присідаючи на лавці біля Михайла.

«Ай, що за чічка, — подумав Михайло, позираючи крадьком на молодицю, — тільки дивись, які в неї лакумні стегна та груди, а губи?.. Та куди мені, старому, до такої молодиці?.. Мене вже смерть очікує, а я?! І як вронощисто одягнена, ніби вирушила до храму».

— А звідки ви, молодичко?.. — насмілився Михайло.

— Здалека, Михайлику, здалека, — відповіла лагідним голосом.

— А куди?

— Та ось до тут.

— Мабуть, у вас є родина, чи знайомі у нашему селі?

— Є й знайомих, але поки що я прийшла за тобою.

— За мною, — промовив тихим голосом.

— Так, за тобою, Михайле, ходімо, бо вже смеркає, а дороги...

Михайло підвівся і рушив повільною хodoю за молодицею.

Після кількох кроків зупинився, оглянувся, хотів був повернутися, щоб зиркнути як там рябі та зозуляста, закрити двері, та, махнувши рукою, попрямував гордо за нею, начебто смертью смерть подолав.

ВИЩЕ ЗАКОНУ НЕ СТОЇТЬ НІХТО

«Мене не цікавила політика, не цікавила економіка, не цікавила культура, навіть прогноз погоди мене не цікавив, хоч це була чи не єдина в цій країні річ, яка викликала довіру, але мене вона все одно не цікавила.»

Сергій ЖАДАН

Наприкінці минулого року саме перед довгоочікуваними виборами, повертаючись з літературних вечорниць, де разом з моїми колегами Петром Дурномовним та Павлом Остроперовим ми прочитали кільканадцять патріотичних (семизіркових) віршів, по три-чотири (добре випечені на обидва боки) тексти прози і тільки Святій Закотилаба Ровенський (хоронитель П. П. – п'яних поетів) знає скільки (токайських) поем (і не дивуйтесь добродії, бо в нашему ремеслі п'янство це просто нещасний випадок на робочому місці), я зустрівся мор-

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

дою в морду, що аж іскри посипались з очей, з моїм давнім колегою Гамброзієм Жуликовським.

«І що тепер?.. – подумав я. – Обняти його і чмокнути три рази в обличчя, чи не обнімати і не чмокати?..»

Але, наскільки я пам'ятаю, Гамброзій ніколи ні перед ким не мав обличчя, тоді як я можу цілувати його в обличчя, коли він безличний?..

Та, на щастя, пригадав собі, що мій колега багато разів був і дволичним, так що подумав обчмокати його, як рідного, бо мусів – ми ж не бачились з десятого класу, коли обидва провалились на вступних іспитах, хоча дуже часто чував про нього:

- «Бережись Жуликовського, бо доносить...»
- «Жуликовський має революційний квиток...»
- «Жуликовський закінчив ліцей у...»
- «Жуликовський закінчив факультет у...»
- «Жуликовський захистив докторську у...»
- «Жуликовський став членом партії лівих...»
- «Жуликовський став членом партії правих...»
- «Жуликовський одружився на дочці секрет...»
- «У Жуликовського три квартири у...»
- «У Жуликовського дача на...»
- «У Жуликовського «Х5» та...»

Та, правда, жодного разу нечув, щоб Жуликовський допоміг бідним, сиротам, старим...

Також нечув, щоб він проспонсоризував ту чи іншу культурну подію, гуманітарну акцію і т.д.

Та щойно обняв я свого Жуликовського, навіть не

«Вище закону не стоїть ніхто»

ЧЕСНІ ЖОНИ

встиг чмокнути добре в піку, як чую позаду суворий, авторитетний голос:

– Знищення, пошкодження, обруднення будь-яким чином передвиборних плакатів карається штрафом від тисячі до двох з половиною тисяч леїв.

– Та ж я... я ж то, пане поліцейський...

– Будь-ласка, за мною до поліцейської дільниці! – гостро наказав мені вусатий підкомісар.

– Та ж я... та ж він... Та ж ми...

– Закон є законом! – grimnuv на мене.

Даремно пробував я пояснити поліцейському, бо бач, на такі справи є закон, а вище закону не стоїть ніхто, хіба що ті, котрі зображені на передвиборних плакатах, що приkleєні на парканах і мурах, – саме такі, як мій давній колега Гамброзіє Жуликовський.

СВЯТА ПОРАДА

Ніхто і ніколи не слухався безмежно мудрої поради святого апостола Павла так, як політики нашого часу. Видно, що недаремно він виховувався «в ногах» великого мудреця Гамалиїла, бо інакше звідки б міг дати таку мудру пораду:

«Я став для юдеїв, як юдей... для греків, як грек... для підзаконних був, як підзаконний... для тих, що без Закону, я був беззаконний, для слабих, як слабий. Для всіх я став усім».

Ось, берімо за приклад моого сусіда Коркоделька Трифона. Люди говорять, що він далеко від святих діл, слів і порад, а він собі ні вліво, ні вправо, а крокує за святою порадою, як сліпа кобила за глухим господарем: за час комуністів став комуністом, за час демократів став демократом, брали верх ліві, ставав ліваком, брали праві, ставав праваком і т. н. о. (і так на охтема), дряпався, як ведмідь на смереку, крутився, як муха в окропі (демократичному), перекидався з боку на бік, як кабан в болоті (політичному), аж поки не доперекидався, докрутився і додряпався до парламентського крісла. А звідти до генеральної прокуратури – лиш крок, а з

ЧЕСНІ ЖОНИ

генеральної прокуратури до буцегарні ще ближче.

Та буцегарня не для таких, як мій сусідсько, який наступного таки дня захворів на нечувану ще хворобу і лікарі перевели його до найрозкішної лікарні для дослідження недуги.

Як про це почули прокурори, то покинули розслідувати його справу, бо досить йому лікарів – «хай розслідують вони, бо мають часу». А лікарі лікарями – обмацали його кишени і відпустили, мовляв, через п'ять років прийдеш на контроль.

Повернувшись Коркоделько Трифон до рідного села, де на нього чекали мила стокілограмова дружина Джоконда Коркоделько, рідні дочки Мона і Ліза, собачки Трістана та Ізольда, кобила Пенелопа, кіт Бегемот, три вілли (ще неохрещені), два люксові автомобілі, сорок гектарів землі, дванадцять кілограмів золота (замуровані в підвалі) і три (недекларовані) банківські рахунки.

Ай, що за людина мій сусід Коркоделько!

Мабуть, ваше око не видало, ваше ухо нечувало і на думку вам не спадало, що він за людисько... Гордість нашого села.

Хто дійшов так далеко та високо, як він, – парламент, генеральна прокуратура, тюрма... Ніхто, люди добрі, ніхто, ніхтогісінько!

Правда, дійшов до сільського суду Іванцю Півкало, коли украв курку у баби Насті, а ще Семенка Поличмана засудили на шість місяців, коли побив міліцішта, та хіба може рівнятися якась там бідна сигітська тюряга з бухарестською буцегарнею, в якій просидів наш

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

Коркоделько аж цілих три доби?.. Та де...

Якби не він, то мали б ми у рідненському селі такі вілли?.. Мали б дідька лисого, те б мали!

І кого цікавить за чий гроші побудував їх?.. Нікого!

Євросоюз дав гроші на асфальтування доріг, і що, якщо дав?..

Хай буде здоровенький той Євросоюз!

До чорта з тими дорогами! Хіба вони блищали б так на сонці, як блищасть покрівлі Коркоделькових будинків, аж з третього села їх видно. Ідеш, буває, в автобусі, а то хтось питає: «Що воно так блищить у Верхнянці?»

А в тобі аж серце завмирає з радощів і гордо відповідаєш:

«То ж будинки нашого Коркоделя Трифона!».

Тепер наш Трифон відпочиває, бо натрудився він досить для нашого спільногодобра. Але він і надалі дбає про нас, як рідний батько про своїх дітей...

В недільні дні виходить на вулицю і обіцяє нам, що у наступному мандаті, якщо ми оберемо його, боротиметься в парламенті, щоб знизити ціну на сонячне тепло і місячне світло, а ще й заасфальтує Молочний Шлях.

Я впевнений, що він додряпається знову до парламенту, бо зараз минає час правих і настане час дурнів, а що нашему Трифонові перекинутися з правака на дура...

Та не буду я так говорити про гордість нашого села.

ВОСЬМЕ БЕРЕЗНЯ, ЛЮДИ ДОБРІ!..

Мужчинам присвячую

Ну і нагородив мене Господь!

Нагородив і обгородив ЖІНКАМИ!!!

Дружина – жінка, дочка – жінка, а теща... так, ви вгадали, теж жінка... Слава Йому вічна, що коханками не обдарував! Бо сьогодні восьме березня... Восьме березня, люди добрі!

Прокидаюсь у шостій, та яке то прокидання, як цілу ніч ока не стулив?.. Цілу ніч перекидався з одного боку на інший і ткав, мов той павук павутиння, план за планом, як би то вийшло найкраще і найдешевше, і най...

«Та вже засни раз!..» – сердилась дружина.

«Ні подумати не дастъ, а я для неї, для них, для їхнього свята свої бухгалтерські думки мучу, а вона... Та почнемо знову: три букети квітів по двадцять лей в букет, то буде шістдесят лей, плюшовий ведмедик тридцять, то буде дев'яносто, шарф для тещі теж приблизно двадцять, срібний браслет для... Ні, не вийде, в мене всього сто лей, а вечеря в ресторані, а таксі... не вийде!

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

Рахуйте ѹ самі, може, вмієте краще...»

«Та як Бог дастъ, так і буде», – думаю направляючись потихоньку до ванни, і враз відчуваю під ногою пухнасту спину Білка.

«Мя-я-я-у-у-у!» – жахливо рознеслося по квартирі, а за ним хрустальний триск вазону і тещене «Ой, Господи!..»

З переляку лежу горілиць на підлозі, а наді мною три жіночі голови: «Води!», «Лимону!», «Оцету!», «Подушку!», і тягнуть в ліжко...

– Він цілу ніч не заснув, а я..., – картає себе дружина.

– Мабуть, грип, – міркує доня.

– Точно грип! – підтверджує теща. – І гарячка, о як почервонів, – витирає моє почервоніле і спітніле від зусилля, щоб не розсміялась, чоло.

Якщо грип, то хай буде грип! Хіба гарно сперечатись з трьома жінками та ще на їхнє свято?..

«Не розкривайся!», «Не піdnimайся!», «Не забудь!», «Приймай!», «Пий!», і пішли собі.

А я... ось, лежу собі на м'яких подушках, як турецький паша, біля мене чай, компоти, соки, таблетки і косий погляд Білка...

Раз у раз дзвонить телефон: «Як тобі, коханий?..», «Вам покращало, татусю?..», «Ти приймав таблетки, синку?..»

А я, щоб не розчарувати їх, стогну в трубку, як біблійний Йов, а потім знову солодко засинаю...

Ну і нагородив мене Господь!

Нагородив і обгородив ЖІНКАМИ!!!

ТАРАС ШЕВЧЕНКО – НЕГОСТИНСЬКИЙ РАДНИК

(Негостинський трафунок)

Перед негостинським будинком культури, де стоїть пам'ятник Великому Кобзарю, зібрались зараз чи не всі люди села: від товстого старости Пана до сухореброго сторожа діда Івана; від директора школи пана Єусебія до першокласника Івасика, від красунь Аннички та Марічки до сивих бабусь Ксені та Параски, а тут ще й гостей понаприходило, хоч греблю ними гати. А яких гостей... і не говоріть. І всі вони такі вельмишановні, що аж... І всі з-за кордону: одні державного, інші повітового, а ще інші сільського, тільки ми з Бухаресту. Ми – це найліпший поет-дзвонар Михайло Михаюлок, найліпший поет-«Дзвоник» Микола Корсюк і я – їхній найліпший шофер Михайло Синко. Це вони обидва так мене... «Синку, вліво!», «Синку, вправо!» «Синку, уважно, бо люди!», «Синку, уважно, бо стовп електричний!», «Синку-у-у,

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ти вже на тротуар виліз!..». А я радію що не кричать: «вога і чала!», а бач, Синком називають не Трайстають мене, як сказала мені дружина одного з наших бувших депутатів: «Ви, Михайле, так гарно пишете, а такий поганий псевдонім собі вибрали...».

Поклонились ми низенько батькові Тарасу, поставили до його ніг квіти і розступились, бо почали читати свої промови політики різних партій – читають, наче з гармат гаркають, а коли гармати гарчат – музи мовчать. Так було, відколи світ світом, ще за царя Гороха так було, і через сто років теж так буде. Далі хтось почав «абабаalamагати» про дружні зв’язки, інший пришив собі до язика Корсюкову передмову до «Кобзаря» і бубонить її, як Гриць з Коломиї табличку множення, а ми... Дивлюсь на Миколу Корсюка, він на мене, обидва разом на Михайла Михайлюка, який застряг душою десь між сьомими і дев’ятими небесами, і дивиться звідти на нас, немов поглядом промовляє: «Ви що, осліпли?.. Не бачите, що мене попід руку дама водить?..» – такий гордівник, що аж! Корсюк теж собі гордіє, і має чим, бо в нього душа на грудях степовою сорочкою розцвіла, а мене злість тре, бо свою в Бухаресті забув і гордитись нічим. Хіба своїм письменницьким капелюхом, але що мені з того, коли в пані Ярослави ширший за мій, навіть боюсь приблизитись до неї, щоб не подумали негостинці, що до них мушкетери загостили. Нагнув голову і ступаю свіжопосипаною шутером дорогою вслід за Корсюком (може, хоч так люди скажуть: дивись

ЧЕСНІ ЖОНИ

на Михайла Трайсту, ступає слідами великого поета!), а тут якийсь дядько грані у душу сипле:

– Дивись! – каже до іншого, – яка гарна в пана сорочка – українська. Пан не цурається свого, а подеякі головотяпи зовсім збунизовились, понатягали анцуги і ходять, як йойлики в китичках.

«Ось на тобі, Михайле, маєш!» – думаю, а дядьки собі у приязнь з нами лізуть:

– Прийшли і ви до нас в Негостину?.. – розпочинає розмову чорновусий. – Добре, дуже добре, що прийшли нашому радникові поклонитись.

– Якому радникові? – здивувався я.

– Як то якому? – розсердився вусач. – Шевченкові!

– Шевченко був поет, художник і...

– Та ні, паночку, то Михайло Волощук у нас і поет, і художник, а Шевченко найліпший радник зі всіх радників, яких колись то мала Негостина!

– Як то? – питаю я.

– Та так, паночку, в нас радники села збираються і шідінцують по дві-три години, котру дорогу ремонтувати, і так шідінцують щотижня цілий рік, а дороги неремонтованими зістаються, та Шевченко щовесни тільки вусом на них моргне, то за день-два дороги, як у Царстві Отця Небесного. Тільки дивіться яка краса! – нагинається дядько і, набираючи повну жменю камінців, підкидає ними на долоні, наче якимись дорогоцінними...

ВЕСЕЛІ СПОГАДИ
ДИТИНСТВА

МАЛЕНЬКИЙ ГОСПОДАР

Того ранку маленький Микола аж підстриував з радошців. Мати з батьком пішли до Сигота, а він сам собі господар.

Ви, може, думаете, що то просте діло залишитися самим вдома господарювати?

І не говоріть!

То ж велика штука бути господарем всього, відповідати за все і за всіх, що мукають, гавкають, ричать, квичать, кодкодачуть, скачуть, бекають та мекають по подвір'ї.

Мати спочатку довго вагалась, переживаючи, що він не впорається зі всім, але батько заспокоїв її.

— Та він уже легінь, осінню до школи піде, а ти боїшся на нього хату залишити.

Щоправда, він і дотепер кидав зерно курям, випасав ягнята і навіть веприка годував, але корову ще не годував жодного разу.

— Коли задзвонить на полудень, кинеш у ясла сіна, а

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

після того напоїш її з відра водою і все! Тільки обережно, щоб не досягла тебе рогом, – погладив Миколу по голівці батько.

– Не забудь, Миколю, коли бовкне дзвін, берись годувати корову, ні скоріше, ні пізніше... – додала мати.

Миколка пошибався вліво і вправо – нагодував курчат, каченят, котика Мурчика, песика Бурчика, рябе козенятко, біле ягнятко та вухате поросятко, і почав проходжуватися вздовж подвір'я з руками за спиною, як личить справжньому господареві, чекаючи, щоб бовкнув дзвін, але дзвін чомусь не бовкав, хоча сонце підкотилось досить високо.

– Що поробиш, треба дочекатися дзвону, – зітхнув з досадою Миколка і присів на сходи, задивляючись на дах старої дзвіниці, яка ніби посміхалася до нього з-поза старої груші вуйка Гната.

«Му-у-у! Му-у-у!...» – враз почулося з хліва.

– Потерпи ще трішки, Зорянко, хай бовкне дзвін, – прошептав Миколка.

Але в Зоряні не вистачало терпіння – размукалася, як пароплав.

Миколкові стало жаль бідої корови і він рушив до вуйка Гната, попросити його, щоб бовкнув у дзвін, та вуйка Гната не було вдома.

– Пішов до Сигота, сьогодні навіть не дзвонив на полудень, – сказала з досадою стара Настя, сусідка вуйка Гната.

Миколка, повертаючись додому, думав нагодувати

❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖

Зоряну і без вуйкового дзвону, та коли ступив на подвір'я, батько вже виходив з хліва.

– Куди блудив, опришку, так ти нагодував корову?

– Я, я до вуйка Гната, щоб бовкнув у дзвін... – промовив зі слізами на очах Миколка.

Батько голосно розсміявся і міцно обняв його.

❖❖❖❖❖ **Михайло ТРАЙСТА** ❖❖❖❖❖

ЧЕРЕШНІ

*«Побліскують черешеньки
В листі зелененъким.
Черешеньки ваблять очі.
Діточкам маленьким».*

Л. УКРАЇНКА

Там за городами, де починається широке, аж до самого лісу поле, ясно червоніючи, стоять Бойчукові черешні.

Одні з них старі, крислаті, інші високі й розкішні, як дуби, а на вершку кожної лопотить розіп'яте опудало. Здалека вилискують на сонці червоні ягоди, ваблять і манять до себе. Не можна не подивитись туди. Та тільки подивитись і ковтати слину, бо хто насмілився б перелізти через хвилястий пліт до Бойчукових черешень? Та не через опудала. Ні! Вони не страшні для дітей. Вони розіп'ята лякати пташок, але й ті вже привикли до них і, наситившись спілки черешень, спокійно відпочивають на їхніх дрантивих солом'яних капелюхах.

Навіть старого Бойчука не боїться ніхто, бо всі знають, що старий недобачає і недочуває, хоча ціле

ЧЕСНІ ЖОНИ

літо ходить зігнений в три погиблі поміж черешнями, викрикуючи:

«Ой, виджу, виджу тебе, шибенику! Ану, злізай, бахуре, з черешні, бо якщо ні!..»

Люди сміються з старого, навіть і пословицю видумали:

«Говорить сам з собою, як Бойчук в черешнях».

Але в старого є вірний Тарко, якого не обдуриш. Великий і страшний, як вовк.

Як насторожить вуха, як загарчить, то мороз лізе спиною.

Від згадки про Тарка мені стає моторошно і відразу забиваю про солодкий смак черешень, а тут до мене ще й бабуся:

«Ану, Іванку, скокни до вуйни Василини під ліс і випроси трохи гасу, бо тут Цilia надулася і здохне бідна козуля».

Сокни, Іванку, ніби той «під ліс» за порогом, а до лісу...

А ще до того до вуйни доберешся тільки попри Бойчукові черешні. Іду, що поробиш, треба рятувати бідну Цилю.

«Ta біgom, Іванку, біgom!» – гукає за мною вслід бабуся.

Я біgom-біgom, та тільки до Бойчукових черешень, а там наче закам'янів – ноги не слухають, не рушають з місця.

Дивлюсь навкруг, Бойчука нема ніде, а черешні

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

немов простягають до мене свої рясні червоно-зелені гілочки, ягоди нібіто просять мене: «Зірви, зірви нас!» Я не спам'ятаємся, як переліз через пліт і опинився на черешні.

Та тільки хосни, бо не встиг зірвати ні одної ягоди, як з'явився Бойчук з довгою драбиною на плечах, з відерцем у руці, а за ним вслід його вірний Тарко.

І на котру з черешень, думаєте, почав старий вилізати?

Так, ви вгадали. Але поки він виліз, я вже не був Іванко, а розіп'яте опудало. Старий капелюх впав мені аж до самої шиї, дихати нема чим, а старий – дві ягоди до рота, одну у відро, а далі вішає відерце на гілку, припалює цигарку, пісеньку мугикає і Тарка сварить:

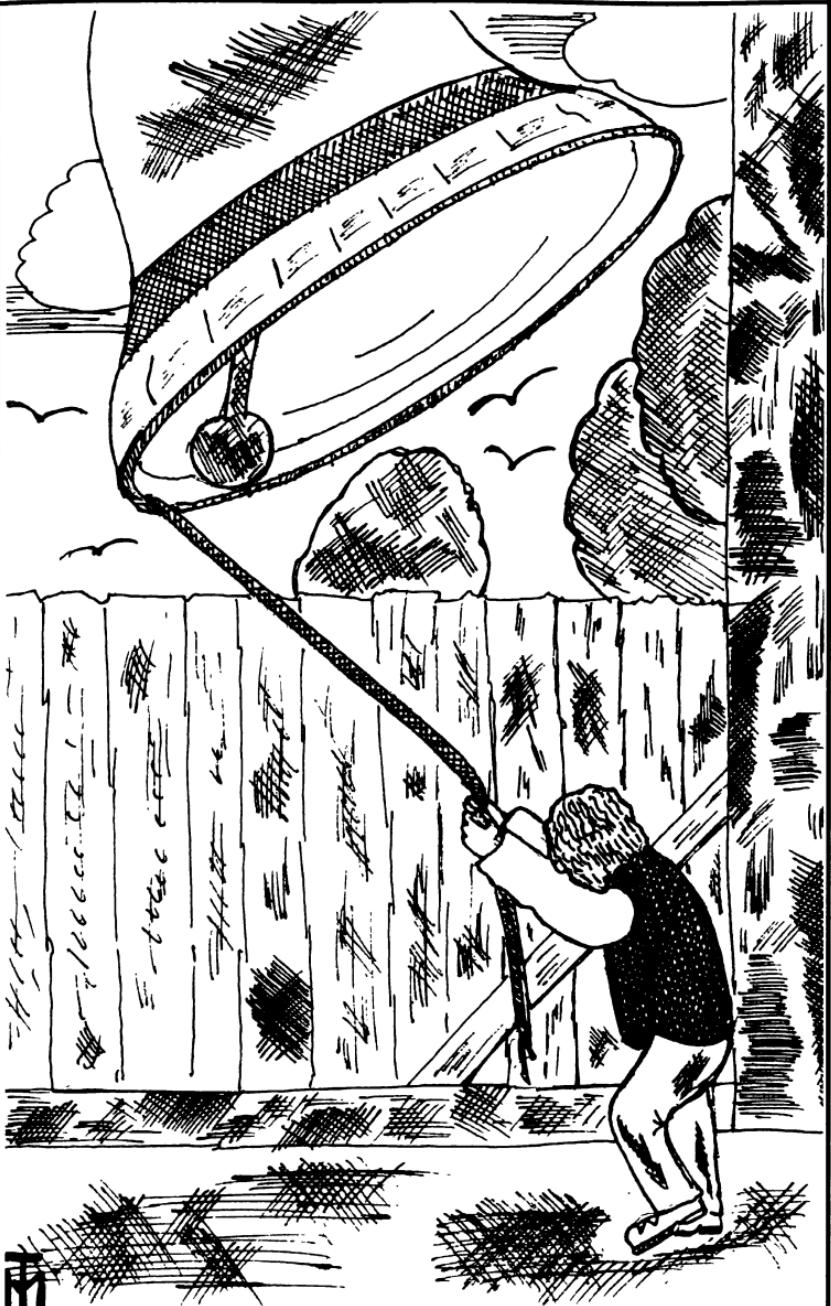
«Ти вже свого хазяїна не пізнаєш, шибенику, що тільки гарчиш на черешню?!»

Здалека доноситься голос бабусі:

«Ів-а-а-анку-у-у!»

А старий знову припалює цигарку, знову пісеньку мугикає... Крізь дірку в капелюсі мені видно як бабуся йде стежиною до вуйни під ліс, видно як повертається, а старий знову цигаркою попихкує, знову пісеньку мугикає, вже сонце за обрій сідає, а мені причувається голос бабусі:

«Куди ти пропадав, шибенику? Хосни з тебе, як з пса сала!»

«Маленький господар»

БАБИН ПОЯСОК

Баба Марія стояла, як укопана, серед хати і, прижмуривши очі, так захоплено роздивлялася на всі боки, що аж бліскучі краплі поту появилися їй на лобі.

– Куди би це подівся мій поясок? – ледь ворушила пересохлими губами.

Я зирк на Іванка, він зирк на мене – і враз ми обидва оставпіли.

– Та я ж його тут, на жердку, разом з сорочкою та спідницею поставила ще в неділю після вечерні.

Іванко, задуманий, колупає мізинцем у носі, намагаючись пригадати собі, я теж.

– Ну, тепер іди, бабо, розперезана до церкви! – докоряє сама собі баба Марія. – А поясок в мене шовковий був, такий світленський, що аж зір брало.

Ми з Іванком мовчимо, нібіто нам роти водою позаливало.

– Ви, бабині, не бачили десь мій поясок?

Іванко хитає головою, що ні, я теж, і рачкую за ним до дверей.

– Куди би це подівся мій поясок? – повторює баба,

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

але ми з Іванком вже надворі. Біжимо, та де біжимо – летимо на город, де вчора барана до візочока запрягали, а з бабиного пояска батіг зробили, бо візник без батога, що не кажіть, – пустий пішоход.

Візочок стойть собі під крислатим волоським горіхом, ніби й нічого не трапилося, рогатий скубе собі спокійно зелену травку, а пояска ніде.

Ми глипнули на барана, глипнули на візок, байдуже їм до бабиного пояска, а нам...

– Куди би це подівся бабин поясок? – запитав я здивовано.

– Może, його балан з'їв? – почухав Іванко потилицю.

– Не мели дурниць, ліпше поясок шукай!

– Чому дулница? – обурився Іванко. – Хіба полосятко не з'їло мою лукавичку?

А ось і баба Марія йде з молитовником у руці під черешню молитися Богу, бо до церкви як їй піти розперезаній?

– Плигадав! – луснув себе Іванко по голові.

– Що пригадав? – питую.

– Поясок.

– Де він?

– На челешині, я вчола його забув на гілочці.

А поясок собі нівроку висить змійкою на гілочці черешина і такий собі світленський, що аж зір бере.

– Матінко моя небесна, заопікуйся мною! У твої руки віддаю душу мою і тіло, усе мое життя, – наблизялася

ЧЕСНІ ЖОНИ

до черешні, шепочучи молитву, баба Марія, – а ти, добра небесна Мати, будь найліпшою ненькою... – І враз: – А чорт би вас забрав із шибениками! Ось де мій поясок! Богородице Діво Мати, прости мені, що серед молитви нечистого споминаю, але ці шибеники!..

ПІВЕНЬ БАБИ МАРІЇ

*«Був і півень – шпори мав,
Ів за трьох, за трьох горлав,
А як угледить шуліку,
То як гримне: – Ку-ку-ріку!»*
М. Стельмах

Такого півня, як у старої Мотрі, не було на весь при-
сілок. Гарний-прегарний, багатоколірний, із яскраво-
червоним гребенем та сережками, із золотими шпорами,
ходить собі, як цар, поміж курми і порядок наводить,
навіть половик боїться його, десятою хмарою обминає
Мотрине подвір'я, – лицар, не півень!

Відколи має стара Мотря Петруся (так назвала свого
півня), всі сусідки почали вимінювати в ней яйця, щоб
підсунути під квочку, надіючись мати такого півня, як
Петрусь.

– Обміняйте і ви, бабусенько, в Мотрі яйця, – благаємо
її мі з Іванком.

– Не морочте мені голову, дурисвіти, яйце – яйцем!
– махає рукою баба і ставить під квочку від своїх
зозулястих.

ЧЕСНІ ЖОНИ

Не обмінює, бо посварились саме через Петруся, який перелетів через тин і «виорав» бабині грядки.

Що поробиш, треба діяти самим, бо нам страх хочеться похвалитися саме таким півнем, як Мотрин Петрусь.

Таки того ж дня після обіду, коли стара Мотря повела корову на пасовисько, а Петрусь десь на сусідньому городі порався в грядках, ми з Іванком полізли до Мотриного курника і «позичили» одне яйце, яке підсунули під бабину квочку.

Господи Святий, скільки було того дива, коли курчата з яєць вилуплювалися!

– Відколи є-м, такого чуда не видала: поставила під квочку дванадцять яєць, а вилупилось, нівроку, тринадцять пітяток, з одного яйця вийшли близнята, – всім розказувала баба Марія, а ми з Іванком ховались поза хатою, щоб посміятися з бабиних близнят.

Не минуло багато часу і не стало Мотриного Петруся, продала його старому Микиті на суп після того, як Марія Гафіїна зловила його наводячи порядок на її грядках і зламала бідному ніжку. Та зате тепер такого півня, як у баби Марії, нема на весь присілок – гарний-прегарний, багатоколірний із яскраво-червоним гребенем та сережками і золотими шпорами, ходить собі, як цар, поміж курми і порядок наводить, навіть половик боїться його, десятою хмарою обминає бабине подвір'я – лицар, не півень!

ФОКУС-ПОКУС

«...хто не вірить, най полічить, що тут є шістнадцять!», – докінчив зарубувати вістрям топірця по гладкій корі бука Юрко Калинишин і, глипнувши на мене:

– Тепер полічи!

– Один, два, три, чотири, – лічу уважно, щоб не перескочити жодної зарубки, – ...чотиринацять, п'ятнадцять, шістнадцять!

– Тепер віриш, Фомо недовірливий? – шкіриться на мене.

Тремтливо веду вершками пальців по букових ранах і махаю головою, що вірю в його фокус-покус.

– А тепер твоя черга, якщо в тебе вийде, рибка¹ – моя, ми так домовились, ні?

«Домовились, але побачиш ти рибку, коли я поцілую свій лікоть, бо в мене не вийде – в мене ніколи нічого не виходить», – думаю собі.

– Досить продавати квасолю! – нібито сердиться, простягаючи мені сокиру. – Починай фокус-покус!

Я беру уважно топірець і, притаївши дух, починаю

¹ Рибка – рибкоподібний ножик.

ЧЕСНІ ЖОНИ

зарубувати вістрям по буковій корі, промовляючи магічні слова:

«Нарубаю рубаничок²,
нарубаю двадцять,
хто не вірить, хай полічить,
що тут є шістнадцять!»

І знову берусь лічити букові рани:

– Один, два, три, чотири... чотиринацять, п'ятнадцять, шістнадцять! Шістнадцять-шістнадцять-шістнадцять! – радісно вигукую, підскакуючи на одній нозі коло бука.

– Ось, видиш? А ти – не зможу та все не зможу... – радіє більш за мене Юрко і має за що, бо я лізу до кишені і подаю йому ножик, який мені дідусь Микола подарував. Правда, жаль ножика, але слово – словом, фокус – фокусом, і гайда через левади додому, страх хочеться побачити, які очі випулить Іванко, коли побачить мій фокус-покус.

Знайшов його бавлячись з сусіднім щеням, хапаю з дроварні сокирку і тягну його за собою в кінець городу, де височить стрункий явір.

– Ти сци? – дивується Іванко.

– Я тобі фокус-покус покажу, такий що аж-ж-ж, а-ж-ж-ж..., – не знаю, з чим порівняти мій фокус, і замахуюсь сокиркою на явора.

² Рубаничка – зарубка.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

– Стій! – зупиняє мене Іванко. – Це той фокус-покус
– «Налубаю лубаничок», той – га?

– Т-т-и з-з-відки?.. – затинаючись від подиву, запитую, випуливши на нього очі, хоча і чекав, що то він на мене випулить.

– Мене дідусь навчив ще позавчола, коли я плакав іти до школи, за тобою, – махнув байдуже рукою Іванко.

– А ти не міг мене навчити? – з досадою дорікаю йому.

– Хотів, та забув, – зітхнув Іванко.

Далі ми дивимось ніякovo один на одного і мовчимо, поки Іванко не перериває тишу:

– Я вчола Юлка Калинишного нав...

– Кого?! – не своїм голосом заревів я.

– Юлка Калинишного, коли він...

Далі вже не слухаю Іванка. Кидаю сокиркою куди попало, сердитий на Юрка, на Іванка, на діда Миколу – на всіх і на себе самого...

МУХА

Тато з мамою збираються на ярмарок до Сиготу. Господи, яка то радість для нас! Починаємо ковтати слину та облизуватись від згадки про солодку халву, глюкозу та бісквіти в позолочених папірцях.

– На кого б малого залишити? – питаеться більш сама себе мати.

Це про Іванка, бо я вже першокласник, нівроку! Коли вийду з школи, то перш зупиняюсь дражнити Калаїшину собаку, поки бідна не захрипне гарчачи, опісля переходжу дорогу сисикатися з Семенишиним гусаком, а вже потім іду в гості до старого Микити, який вгощає мене медом, поки я розказую йому всі шкільні новини, бо старого Бджолу, як його прозвали хлопці, страх цікавить знати все. І ось, як бачите, поки доплентуюся додому, тато з мамою могли б не з Сиготу, а з Бухаресту повернутися.

– Може, у Марії Гафіїної? – допомагає їй тато.

– Та де? – махає рукою мама. – Відколи ці бешкетники взули її кота в горіхові шкаралупи, ні чути не хоче.

– А в старої Олени?

– Ні та не захоче, бо носилися верхи на її козі.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

– А в Параски? – продовжує тато.

– Глечик з молоком розбили.

І так перелічили всіх сусідок, але на кого залишили Іванка – не знайшли.

– Ну і славні в мене баҳури, є чим гордитись, – погрозив нам тато пальцем.

Я нібито не побачив того, а Іванко ані пис... Запхав по лікті руки у кишені і мовчки гойдає собі ногами та раз у раз на мене поглядає, немов хоче сказати: «Бач, яка я поважна особа, ось скільки клопочуть собі голови, поки вирішать на кого мене залишити».

– А може б пішов з ним у школу? – киває тато головою у мій бік. – Йому олівець та клаптик паперу, і сидітиме тихо, як риба у воді, чи не так, Іванку?

Іванко мовчки киває головою, що так, а мені приходиться завити, як Николаїшина собака. Знаю я те «як риба у воді», – лиш його зачепить якийсь хлопець, розквасить губи і верещить, як у зубного лікаря.

Ще не встигли ми добре через поріг класу переступити, а вчитель до нас:

– Сьогодні в нас відкритий урок, інспекція приходить аж з Бая Маре, то ж молю вас, діточки, будьте ченмі та тихі, аби муху чути в класі, а коли вже хочете щось сказати, то піднімайте гарненько два пальці вгору, добре?

У нас від тої «інспекції з Бая Маре» аж мороз спиною поліз.

Учитель повісив на стіну картину, на якій була намальована оса і, дивлячись на інспекторів, почав:

ЧЕСНІ ЖОНИ

— Сьогодні будемо вивчати букву С. Ось тут на картині намальована оса, а під нею знаходяться три букви: буква О, буква С та буква А. Хто з вас може прочитати разом слово, написане під малюнком?

Ми ні пис... Вчитель інспекцію питає, думаємо собі, бо інакше не радив був нам зберігати тишину, «аби муху чути в класі».

— Ну, що написано під малюнком? — повторює вчитель.

В класі, мабуть, ні одної мухи, бо інакше б її чути, так тихо.

— Ну, тоді скажіть, що тут намальовано? — вказує вчитель на осу.

Ми ні пис... А Іванко враз пирск, два пальці вгору.

— О молодець! — похвалив його вчитель, і до інспекторів: — Він ще не ходить до школи, — а потім до Іванка: — Ну, скажи нам, Іванку, що намальовано на цім малюнку?

Іванко надувся, як індик, і голосно крикнув:

— Муха!

Весь клас вибухнув сміхом, навіть учитель з інспекторами розсміялись, а Іванко вже кvasить губи, ось-ось заверещить. Хіба не знаю я те «тихо, як риба у воді»?

АНДРІЙКОВІ ЧОБІТКИ

Те, що хочу розповісти вам, трапилося дуже давно, але мені здається, що то було вчора, – коли ми з Андрійком брели снігом через берег до присілка, в якому знаходилася наша школа.

Коли доходили до хати, в якій вчились, вчителька роззувала нас, терла наші змерзлі ноженята, а взуття ставила сушитися біля грубки.

Коли ми кінчали уроки, вона допомагала нам взуватися. Та одного разу Андрійкові ноженята чомусь-то не влізали в чобітки. Вчителька таки добре намучилася, поки взула Андрійка.

– Криві, – промовив Андрійко, дивлячись на носки своїх чобіт.

– Що криве? – запитала вчителька.

– Чобітки криві, – закліпав оченятами Андрійко.

Вчителька пурхнула сміхом:

– Ну і взули ми тебе, правий чобіток на ліву ногу, а лівий на праву. Нічого, знімемо їх і взуємо, як слід.

Таки добре впріла бідна вчителька, перевзуваючи Андрійка.

ЧЕСНІ ЖОНИ

- Ось так, – промовила задоволено вчителька.
- Це не мої чобітки, – сказав задуманий Андрійко.
- Ой, дитино, горе нам з тобою, – гірко посміхнулася вчителька і почала знімати Андрійкові чобітки.
- Так, а тепер котрі твої? – запитала вчителька, вказуючи на ряд чобіток, що стояли біля грубки.
- Вони не там, – відповів Андрійко.
- А де? – здивувалася вчителька.
- Вдома.
- Андрійку, дитино... Тож ти не прийшов босим до школи? – старалася залишитися спокійною вчителька.
- Ні, я прийшов взутий, – запевнив її Андрійко.
- Ну, тоді вкажи пальчиком на ті чобітки, в яких ти прийшов до школи.
- В цих! – радісно вказав Андрійко на чоботи, які тільки що зняла вчителька з його ніг.
- Та ж ти кажеш, що вони не твої?
- Це чобітки моого брата, мати казала взути їх сьогодні, бо мої понесла полагодити до шевця.
- Вчителька погладила Андрійка по голівці і взялася втретє взувати його.
- Ось так! А тепер надінemo кожушок, шапку, рукавички... А де твої рукавички, Андрійку?
- В чобітках, я їх запхав туди, щоб не загубити.
- Вчителька почала сміятися із слезами на очах і взялась знову роззувати Андрійка.

БАБУСИНЕ РЕШЕТО

*«Коляд, коляд, коляда –
З неба звізда золота
Закотилася до хати,
Щоб нам заколядувати».*

Ще й не встиг святий Микола здорово потрясти бородою – запорошили сніжком пожовклі поля та сірі ниви, як ми з Іванком вже почали повторяти «Зійшла звізда на край світа», «Небо і земля» та «Дивная новина», бо «поки не прийдуть Николи не можна колядувати!», – вчила нас бабуся Марія.

– Ану, не звіздикайте стільки, а ліпше поможіть мені шукати решето, бо я вже або не довижаю, або нечистий сіє муку крізь нього, – воркала бабуся.

Ми з Іванком почали роздивлятись по стінах, заглянули на полицю і за припічок, хоча добре знали, що там ні сам нечистий не знайде решета, бо ми ще ранком понесли його до старого Матвія, який обіцяв нам таку звізду змайструвати, що на три села не буде подібної! За це ми з нашої ниви до його підвалу аж три гарбузи покотили, бо в нас «вродилось гарбузів, як звізд на

ЧЕСНІ ЖОНИ

небі», – хвалилась бабуся сусідкам, – Немає місця де їх зимувати, зогниують там, на ниві». Ніж би мали жовті товстуни гнити на ниві, ми їх до Матвійового підвалу.

А Матвій до нас: «Таку вам звізду змайструю, що аж... Ви тільки решето мені роздобудьте, бо в мене золота¹ досить!.. Так обліплю ним решето, що аж вид братиме, такої звізди...»

Та звідки того решета роздобути?.. Випросити у бабусі?.. Не дастъ! Хіба не просили ми у неї вовни на м'яч і клочя на батіг?.. Хіба дала?.. Не дала!.. То і решета не дастъ.

«А ви і не просіть, – вчив нас старий Матвій. – Візьміть, а після Різдва поставите на місце, мабуть, і не запримітить».

Та ось як не запримітила! Не минуло ні півдня, а вона вже шукає його...

– Та тут висіло на клинку! Чисте чудо, пропало решето тай годі! – воркотала далі бабуся, а потім до нас:

– Ану, біжіть, бабині, до Одоті Митрихи під берег та позичте решета, бо вже окріп для мамалиги давно кипить, а тут нема чим муку просіяти.

І так щодня: «Біжіть, бабині, позичте!», «Біжіть, бабині, віддайте!».

Ми бігли, посміхаючись один на одного, а бабуся тільки дивувалась, які в неї чемні та гречні внуки.

І справді, такої звізди не було ні в кого з верхнянських звіздарів а за це нам газди не дрібняки, а самі третяки

¹ Золото – блискучі обгортки цукерок.

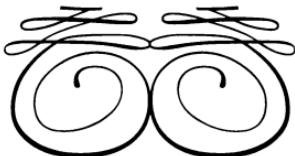
❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

та п'ятаки в руки сунули, аж на дві пари нових черевик заколядували.

— Тільки минута Одорці, то піде баба до Согота та купить вам черевики, бо мушу і решето купити, не буду, на посміх людям щодня у сусідів позичати, — скаржилася бабуся.

Але день перед тим як мала іти до Сиготу, побачила решето на клинку.

— Чисте чудо! — сплеснула руками. — Або я вже осліпла, або нечистий пропав би...

ЯК ДІДУСЬ МИРОН ДО ШКОЛИ ХОДИВ

Хочу вам розказати бувальщину, яку колись-то почув від моєї бабусі Марії. А чи вона правдива?.. То ви в цьому не сумнівайтесь, бо моя бабуся завжди тільки правду говорила.

І так, жив собі у нашій славній Верхнянці дідусь Мирон – старий-престарий, навіть сам не знов, скільки йому років. А таким хитруном і мудригайлом був, що й не говоріть... Тільки одну ваду мав – не був грамотним, тобто не умів ні читати, ні писати. А тут правнук Андрійко щодня з книжкою до нього під ніс лізе:

– Прочитайте, дідусю, мені оце, прочитаєте мені, дідусю, оте...

А дідусь ні «бе», ні «ме» – читати не вміє.

– Тоді навіщо ви мені книжку подарували, коли читати не вмієте? – з досадою питає Андрійко.

– А я думав, що ти мені читатимеш з отієї книги, – облизав губи старий, а врешті, нагадавшись, що ні-куди до школи таким біднякам, як його правнук, бо,

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

бач, ні взутися, ні вдягнутись нема в що, тільки тяжко зітхнув.

Але не даремно говорять, що старі люди переходять на дитячий розум, бо Мирон відразу подумав: «В мене і постоли здорові, і сардак моцний, є в чому ходити до школи. Пійду і навчусь письма, щоб потім міг малому з книжки читати...».

– Пізно, діду, занадто пізно ви до школи зібрались, треба було раніше, – посміхнувсь учитель-дяк, вислухавши діда, що той письма вчитись хоче.

– Ну, якщо пізно, то пізно! – сказав поважно дідусь.

«Завтра треба буде прокинутись раненько, на зорі, бо, як бачу, школа, свої правила має...» – міркував старий Мирон, повертаючись додому.

На другий день рано-вранці, ледь треті півні «До-о-обри-и-и-й ра-а-ано-о-ок!» проспівали, як дідусь вже змагав до школи.

Але що це? Серед дороги сумка. Відкриває, а всередині гроші.

– Вже зрозуміло мені, що то сам Господь не дозволяє мені грамоти навчитись, – вигукнув радо дідусь і, замість до школи, подався на ярмарок, де купив малому новісінські шкірянні чоботи, дві пари штанів, шубку... Такої шубки жоден з багацьких дітей не мав. Всього накупував старий для малого школяра; купу книжок та зошитів, а про олівці то вже нема що й говорити... Котрі найгарніші, саме ті вибирав.

І так другого дня дідусь Мирон повів за ручку

ЧЕСНІ ЖОНИ

малого Андрійка до школи, а дякові аж сороківця в руку всунув:

– Дивіться, якщо через рік вмітиме читати і писати, я не сороківця, а... – шепнув на вухо дякові дід.

Ще не минуло півроку, а Андрійко вже щебетав дідусею з книжки, як з води.

Правда, в селі, злі язики розплескали, що дід Мирон сумку з грішми знайшов, навіть одного разу жандарми його покликали і почали допитувати:

- Правда, діду, що то ви сумку з грішми знайшли?
- Та правда, – розгублено відповів дід.
- Коли це було? – запитав начальник жандармерії.
- Та коли?.. Давно, ще коли до школи ходив, – відповів невинно дід Мирон.
- Ага! – похитав головою начальник, дивлячись на старезного Мирона.

Більше дідуся не питав ніхто про гроші, а він діждався проводжати свого правнука вчитись у місто, бо: «Бач, він вже розумніший за того дяка!..» – хвалився всім дідусь Мирон.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

АНДРІЙКО-НЕУМІЙКО

*«Ось Андрійко-Неумійко
змайстрував собі стільця.
Хвалити тато: – Майструвати,
ти, Андрійку, молодця!
Стільчик вдався, –
та... зламався!
І Андрійко каже всім:
– Це від того, що на нього,
Мабуть, хтось учора сів!...»*

Г. БОЙКО

Тільки не говоріть мені, юні мої друзі, що ви не знаєте Андрійка! Як котрого Андрійка?.. Неумійка!

А, накінець-то ви здогадались. Так, це той самий Андрійко, який щоранку, коли починає дзвонити будильник, натягує на себе ковдру і подушку. Ну і доводиться добре натрудитись матері, бабусі та Миці-Киці, поки розбудять його. А коли піdnіметься з ліжка, то замість ранкової фіzzарядки, з напівзажмуреними очима простягає руку, шукаючи тарілку з солодкими бісквітами, пиріжками чи печивом.

ЧЕСНІ ЖОНИ

Щоранку бабуся:

«Андрійку, вмивайся, чисти зуби, мий вуха і шию...», а Андрійко намочить пучки пальчиків, торкнеться ними очей вух та шиї, встремить зубну щіточку в рот, скоро витягне її і все... Після цього починається «концерт»:

«Ма-а-а-мо, а де мі-і-ій портфель?..», чи:

«Ба-а-абу-у-усю, а де мі-і-ій пенал?..», або:

«Ану-у-у, Кицько-Ми-и-ицько-о-о, бо не знаю де мо-о-ої чере-е-еви-и-ики...»

А в школу хто спізнююється щодня, домашнє завдання хто забуває написати, а уроки хто не вивчає ні разу?..

Так, ви вгадали!

Про те, хто розбив шибку на вікні в класі, чи хто флаймастером пописав парту, чи хто папірець кинув попри кошик для сміття, вже й не буду вас питати...

«Андрійку, полий грядку з квітами!» – просить мати, а Андрійко: «Не умію!»

«Андрійку, кинь куркам пшона!» – просить бабуся, а Андрійко: «Не умію!»

«Андрійку, покажи на карті де Чорне море!» – просить вчителька, а Андрійко... Так, ви знову вгадали – «Не умію!»

А коли вже буває, що вмолять чи змусять Андрійка щось зробити, або десь чи за чимось післати, то в таку халепу вскочить, що й не говоріть, а якщо не вскочить у халепу, то в будь-якому разі без неприємності не обійтися.

Ось, хоч би позавчора: ледь вмовила його бабуся

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

піти купити хлібину, а він собі дійшов до мостика, сів там і розголосився як стара Параска, коли її козу вовки загризли.

– Чому так гірко ридаєш, синку? – питає його дід Іван.

– Гро-о-оші загу-у-уби-и-ив, – жаліється Андрійко.

– Скільки?

– Оди-и-ин ле-е-ей, на хлі-і-іб ба-а-абу-у-уся дали...

– Ну, нічого, – посміхнувся дід і простяг йому лея.

– Ось, тримай і не плач!

Дід пошкандинав собі, а Андрійко пообзирав банкноту, покрутив нею на всі боки і знову у реви.

– А тепер чому плачеш? – запитав дід Іван повертаючись.

– Гро-о-оші загу-у-уби-и-ив, – протягає своєї Андрійко.

– Хіба ж я тобі не дав іншого лея?

– Та-а-ак!

– Тоді чому плачеш? Біжи, купи хліба!

– За лей, що ви да-а-али мені, я міг купи-и-ити со-обі цуке-е-ерок, – вів своєї Андрійко.

Дід посміхнувся, поліз до кишені за іншою банкнотою і подав її Андрійкові.

«ЧЕСНІ ЖОНИ»

П'ЄСА

(Гумористичний народний образок у 3-ох діях)

*«Ой tota Василина –
Велика циганка,
Мені каже прийди до ня,
А в’на двері замкла.*

*Василихо, Василихо,
Відай тобі лихо,
Твоє би-са гиндрігало,
Мос сидить тихо...»*

З народної співаки

 Михайло ТРАЙСТА

Дійові особи:

Михайло – лісоруб.

Юліна – Михайлова жінка.

Гриць – вівчар.

Василіна – Грицева жінка.

Юрчик – лісник.

Семениха – стара баба, ворожка.

ЧЕСНІ ЖОНИ

ДІЯ ПЕРША

Селянська хата, чисто вибілені стіни. На стінах, прикрашені вишиваними рушниками, тарілки, глечики, образи та дзеркало. Серед хати стіл, на столі накрита рушником хлібина і гасова лампа. Біля стола два стільці, за столом довга лава. В лівому плані ліжко, застелене витканою ковдрою, в правому плані розмальована піч та скриня. За піччю вхід до комори.

1-ий вихід

Юлина сама

ЮЛИНА (замітає підлогу, співає):

«Не виділ-ам миленького
Та як у віторок.
Здає ми са, моя мамко,
Што вже неділь сорок.

Ой, не сорок, рудна мамко,
Не сорок, не сорок,

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

Бо ще нині – то середа,
А вчера вівторок.

Та я тебе, файній любку,
Не вижу, не вижу.
Робутка ня не беретса, –
У віконци сиджу.

(Сідає на край ліжка).

Коби-с знала, рудна мамко,
Што са в мені діє:
Мені милий не родина, –
За ним серце мліє.

Мені милий не родина,
Ані родиночка.
Болить мене за ним серце
Та ще й головочка...»

(Зітхає). Господи! Тут вже сонечко заходить, а в мене ще стільки клопоту на голові, що горе моїй душеньці! Не знаю чи вспію все спорядкувати. *(Встає).* Ах, вечором кум Гриць обіцяв прийти, аж серденько мліє, як згадаю про нього, не чоловік, а квітка! Коли обніме та поцілує... Аж в голові кружляє, а на душі... Так солодко, так солодко... Хотілось би так і залишитись в його обіймах на

ЧЕСНІ ЖОНИ

все життя. Добре, що Михайло в Полянах працює і приходить додому лиш суботами, тепер кум Гриць може заходити, коли захоче!

2-ий вихід

Юліна і Василина

ВАСИЛИНА (з надвору):

Кумо! Ви вдома?

ЮЛИНА (замітаючи скоро сміття під ліжко):

Чорт її несе! (Ховає мітлу під ліжко).

ВАСИЛИНА (входить вклоняючись):

Слава Ісусу Христу! Ви вдома?

ЮЛИНА:

Вдома, кумо, вдома! Слава навіки Богу святому!

Де б могла бути?.. Сідайте в нас!

ВАСИЛИНА (садаючи на ліжко):

Сяду трішки, хай ся осідає все добро! Хочай спішу, бо-м замісила тісто на хліб, а сама прибігла до вас позичити круглої тепші, моя перегоріла.
Позичите?..

ЮЛИНА:

Боже мій! Як би вам не позичила? Радо позичу!

ВАСИЛИНА:

Мій Гриць іде вечором у Глухий ід вівцям, буде там до післязавтра, думаю собі: спечу хліб, аби йому не треба з мамалигою вовтузитися.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ЮЛИНА (*іде до комори і виносить тепшу*):

Прошу, кумо, беріть, хоснуйте здорові! (*Подає їй тепшу*).

ВАСИЛИНА (*беручи тепшу*):

Дякую, кумочко! Завтра ранесенько поверну.

ЮЛИНА (*досадливо махнувши рукою*):

Хоснуйте скільки вам треба. (*Стиха позиваючи*).

А що май чувати нового по селу, бо я тут як у буцегарні – нічого нечуваю, нічого невидаю...

ВАСИЛИНА (*перебиваючи*):

А я хіба ні, кумочко?.. Нічого-нічогісенько не знаю, нікуда не виходжу з хати, хіба що ось тепер до вас тепші позичити, а інакше... Голову собі з-поза клопоту не бачу.

ЮЛИНА:

І я теж, кумо! Вже рук не розумію, стільки того клопоту, що аж! Поки обійдеш ту маржинку...

ВАСИЛИНА (*перебиваючи*):

Ой, хоч не говоріть! Дві корови, два телята, а ще й льоха на тих часах. Дивуюсь, звідки в мене стільки сил все те обійти?..

ЮЛИНА:

І я теж, кумочко, добре, що хоч криниця на подвір'ю, а то поки б принесла з потока, як інші, то...

ВАСИЛИНА (*перебиваючи*):

А чули ви, кумочко, яка поголоска по селу ходить? (*Сплескує руками*). Сохрань Боже від такої соромоти!

«Чесні жони» (гія 1)

ЧЕСНІ ЖОНИ

ЮЛИНА (*хвилюючись*):

Що ви, кумо!.. Не чула-м нічого, та кажіть борзенько, бо я тут, як у буцегарні, – нічого не видаю, нічого не чу...

ВАСИЛИНА (*нетерпляче перебиваючи*):

А я хіба ні?.. Нічого-нічогісенько не знаю, нікуда не вихожу з хати, хіба що ось тепер до...

ЮЛИНА (*перебиваючи*):

І я теж, кумо! Вже рук не розумію, та кажіть, кажіть, ради Бога, борзенько, що за поголоска по селу ходить?..

ВАСИЛИНА (*вагаючись*):

Не знаю чи це правда, чи ні, але всі одне і те саме говорять.

ЮЛИНА (*гаряче*):

Ой кумо! Якщо всі говорять, то правда – істинна правда, бо де вогню нема, там ні дим не куриться.

ВАСИЛИНА:

І я так само думаю, як і ви, бо не можуть люди такого з пальця висмоктати.

ЮЛИНА:

Так, так, кумо, так! Та кажіть вже раз про що люди говорять?

ВАСИЛИНА (*вагаючись*):

Ой, ні не знаю, як про таку безчесть вам говорити?..

ЮЛИНА:

❖❖❖❖❖ **Михайло ТРАЙСТА** ❖❖❖❖❖

Ой, що ви, кумо!.. Та кажіть вже раз, кажіть борзенько!

ВАСИЛИНА:

Та... Говорять, що пан биру... ходить до Аннички лісникової!

ЮЛИНА (*сплескує руками*):

Не говоріть!..

ВАСИЛИНА:

Бачите!.. Я теж не хотіла повірити.

ЮЛИНА (*з огидою*):

Господи, який встид!

ВАСИЛИНА:

Беззаконня!

ЮЛИНА:

Хто б таке міг подумати?

ВАСИЛИНА:

Содома!

ЮЛИНА:

Гомора!

ВАСИЛИНА:

Осуда!

ЮЛИНА:

А така побожна...

ВАСИЛИНА:

Утрення не пропустить, а про службу та вечірню вже нема що й говорити...

ЮЛИНА:

Бачите!

ЧЕСНІ ЖОНИ

ВАСИЛИНА:

Міроносиця!

ЮЛИНА:

Фарисейка!

ВАСИЛИНА:

Шовкову спідницю та лакові топанки від бирова
має.

ЮЛИНА (*вражено*):

Не говоріть!

ВАСИЛИНА (*хрестячись*):

Бих так діждала хліба спекти! А чоловіку бреше,
що в Сиготі купила.

ЮЛИНА:

Хто б таке міг подумати?

ВАСИЛИНА:

Бачите?.. Бреха!

ЮЛИНА:

Обманниця!

ВАСИЛИНА:

Мені сама пані нотаріуска розповіла. Я їй сметани
та яєць носила – і так, слово по слово, почали бе-
сіду про Анничку. Ось так я дізналася, що пан Єчі
своїми очима бачив, коли биру купував у Сиготі
спідницю та лакові черевики! Хвалився, що своїй
Одоті купує, та хто видів Одотю в них?

ЮЛИНА:

Ніхто!

ВАСИЛИНА:

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

Бачите?.. Бачили ви, то бачила і я! А зате Анничка вийшла у неділю до церкви, як чічка, в нових топанках та шовковій спідниці.

ЮЛИНА:

Це з превеликого добра, кумо!

ВАСИЛИНА:

З буяйства!

ЮЛИНА:

Так, так... З буяйства, з буяйства!..

ВАСИЛИНА:

Кожного досить!

ЮЛИНА:

Кому так добре, як їй?!

ВАСИЛИНА:

Бачите, нікому! А працювати... (*Махає рукою*). Наймає робітників на все – і сапати, і грабляти, ще й коло хати має слугу.

ЮЛИНА (*здивовано*):

Не говоріть!

ВАСИЛИНА (*хрестячись*):

Бих так жила! Старий Мургаш все їй обійде, все обробить, а вона!..

ЮЛИНА:

Гріховодниця!

ВАСИЛИНА:

Розпустниця!

ЮЛИНА:

Шльондра!

❖❖❖❖❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖❖❖❖❖

ВАСИЛИНА:

Курва!

ЮЛИНА (*гнівно*):

Господи, як одним добре на світі!

ВАСИЛИНА:

Бачите, кумо! Але не вміють шанувати те добро.

ЮЛИНА:

А я тут, як у буцегарні, – нічого не чуваю, нічого не видаю...

ВАСИЛИНА (*перебиваючи*):

А я хіба ні, кумочко?!. Нічого-нічогісенько не знаю, нікуда не вихожу з хати, хібо що ось тепер до вас тепші позичати, а інакше... Голову собі з-поза клопоту не бачу.

ЮЛИНА:

І я теж, кумо! Вже рук не розумію, стільки того клопоту, що аж! Поки обійдеш ту маржинку...

ВАСИЛИНА (*перебиваючи*):

Ой, хоч не говоріть! Дві корови, два телята, а ще й льоха на тих часах. Дивуюсь звідки в мене стільки тих сил все те обійти?..

ЮЛИНА:

І я теж, кумочко, добре, що хоч криниця на подвір'ю, а то поки б принесла з потока, як інші, то...

ВАСИЛИНА (*встаючи*):

О Господи, а я сіла та присіла, ще тісто вилізе з корита, доброї вам ночі, кумочко!

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ЮЛИНА:

Так само і вам, кумочко!

Василина виходить.

3-ій вихід

Юлина сама

ЮЛИНА (*сидячи на ліжко*):

Ха-ха-ха!.. Доброї ночі мені жадає звия, як би знала, які ночі в мене з її Грицем... Тріснула б від злості, як гадина! Ще сміє щось говорити про Анничку лісникову?.. Ой, як не дивиться сама на себе – шлюха остатня! Та ж це всі знають, що лісник ходить до неї. Хіба мені не розказувала стара Семениха? Своїми очима бачила, як від неї виходив на зорях Юрчик лісник. Бідний Гриць ні не відає, що за птицю тримає коло хати – одну повію! (*Сплескує руками*). Господи святий!.. Ну, як можна зрадити такому чоловікові, як кум Гриць?.. Я б йому сліди цілавала. (*Зітхає*). Мій Михайло пуста мамалига – кулеша, не чоловік (*Досадливо має рукою*). Не обніме, не поцілує, не поголубить, гірка моя доленька! Тільки на те газдуство та на гроші думає, і так весь час! Ой, та тут вже темний вечір. (*Встає*). Піду хоч вина з підвалу винесу, Гриць страх любить вино. (*Бере з припічка сірник, знімає з стіни глечик і виходить*).

ЧЕСНІ ЖОНИ

4-ий вихід

Михайло сам

МИХАЙЛО (*входить з бисагами на плечах, з сокирою в руці. Кладе бесаги та сокиру в кут, обдивляється навсібіч, нібито шукає когось. Зітхає*):

Ох-ох-ох з такою жінкою! Куди ба це носить нею нечиста сила? Дивись, залишила хату на пропале і щезла!.. Може зайти хто хоче, коли хоче, як на сигітську станцію, фрас би то потер! Ану, хоч лампу запалю, бо вже ніч, а вона... (*Витягає з кишені сардака коробку сірників, пробує запалити, сірники не горять*). Чорт би їх забрав із сірниками, бо не добрі ні до чого, а дорогі як перець. Промокли! Ану, пошукаю в коморі інші. (*Йде до комори*).

5-ий вихід

Юліна сама

ЮЛИНА (*входить, співаючи*):

За тобов ми, файний любку,
Серце умліває,
Бо ти файно поцілуєш,
Так ніхто не знає.

(*Кладе глечик з вином на стіл*).

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

За тобов ми, файній любку,
Серденько ліліє,
Бо ти файнно поцілуєш,
Другий так не вміє.

(Запалює лампу).

Ой любку солоденький,
Чорні очі маєш,
Та без ножа, без сокири,
Мое серце краєш.

(Не помітивши в кутку бесаги та сокири, підходить до скрині звідки витягає пляшечку з одеколоном. Поляває по собі. Ставить пляшечку на місце, закриває скриню і підходить до дзеркала).

6-ий вихід

Михайло і Юлина

Михайло виходить з комори, зупиняється біля печі і, дивлячись на Юлину, похитує головою.

ЮЛИНА (не помітивши Михайла, причепурюється перед дзеркалом):

«Ой краєш, дуже краєш,
На дві половинки.
Та прийди ня обіznати,
Хоть посеред днинки.

❖❖❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖❖❖

Ой прийди, файній любку,
Хоть у солом'янці,
Та ти са ізрадую,
Як дитина мамці...

МИХАЙЛО (*кашляє в кулак*):

Г-г-г-м, ка-хи, ка-хи!

ЮЛИНА (*перелякано відскакує з-перед дзеркала*):

Ох!.. Господи! М-м-михайлику, ц-ц-це ти?..

МИХАЙЛО (*гнівно*):

Та я! Що, темно?..

ЮЛИНА (*розгублено*):

Т-т-та ні...
МИХАЙЛО:

Чи вже не пізнаєш?
ЮЛИНА:

П-п-пізнаю!

МИХАЙЛО (*похмуро*):

Тоді?..

ЮЛИНА (*хвилюючись*):

Т-т-то-ді що?..

МИХАЙЛО (*підозріло*):

Хто другий міг би бути в нашій коморі в цей час?

ЮЛИНА:

Н-н-ніхто! Але ти...

МИХАЙЛО:

Я! Що я?..

ЮЛИНА:

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

Т-т-ти говорив... що...

МИХАЙЛО (*грізно*):

Що я говорив?.. Кажи!

ЮЛИНА:

Та що...

МИХАЙЛО:

Що?

ЮЛИНА:

Що тільки в суботу...

МИХАЙЛО:

Що в суботу?..

ЮЛИНА:

Повернешся.

МИХАЙЛО:

Та що, хіба я не маю право повернутись до своєї
хати, коли захочу?!

ЮЛИНА (*з докором*):

Михайлику!..

МИХАЙЛО (*гаряче*):

Хіба заборонено?..

ЮЛИНА (*лагідно*):

Михайлику...

МИХАЙЛО:

А ти що так вичікалася, ніби на вінчання
збираєшся? (*Сідає за стіл*). Та бачу тут... (*Схоплю-
ється на ноги*). Слухай!.. Ти... Не?...

ЮЛИНА (*схлипуючи*):

Бійся Бога, Михайлику, що тобі лізе в голову?.. Я

ЧЕСНІ ЖОНИ

така хвора... Така хвора, що ледви по землі ходжу
– голова болить, йде обертом, в очах починає
темніти, а потім втрачаю пам'ять і падаю з ніг...

МИХАЙЛО (*підозріло*):

І це допомагає?..

ЮЛИНА:

Що?

МИХАЙЛО:

Ну це (*Співає глумячись її*):

«Ой прийди, файній любку,
Хоть у солом'янці...»

ЮЛИНА:

Та, це-е-е так, щоб забути про бетюг...

МИХАЙЛО:

А вино теж, щоб про бетюг забути?..

ЮЛИНА (*вагаючись*):

Вино для... для... для старої Семенихи. Що тобі
лізе в голову, чоловіче?.. Я така хвора, що ледви
по землі ходжу, лиш голова болить та болить, в
очах темніє, світ крутиться зі мною, як тірі-бомба
– благаю Семениху: «Прийдіть, тіточко, дев'ятки
мені згасіть, я вам вина дам», а ти... (*Хапається обо-
ма руками за голову*). Ой, Господеньку Ти мій!...
Знову нездужаю, знову темніє в очах... Не давай
мені помирати, Миха-а-айлику, соко-о-олику мій
ріднесенъки-и-ий!... (*Падає з ніг. Михайло підбігає
і ловить її.*)

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

МИХАЙЛО (*хвилюючись*):

Ой, Боже мій... що тепер робити? (*Кладе її в ліжко*). Юлинонько моя люба, не помирай! Не помирай, не залишай мене самого, бо що зроблю з маржинками?.. Змилуйся, Юлинонько, а тут ще й сінокоси за порогом... О Боже мій!.. Юлинонько, не помирай! Зараз я тебе оцетом натру і мине, мине. Десь тут в коморі має бути (*Заходить до комори. Юлина відкриває очі, хитро посміхається йому вслід. Михайло приносить пляшку з оцтом і натирає її чоло*). Ой Господи!.. Юлинонько... Не залишай на мою голову маржинки, а тут ще й сінокоси...

ЮЛИНА (*мов процидаючись*):

О-о-ой голубчику-у-у!.. Лебедику-у-у!.. Ряту-у-уй мене, Михайлику-у-у!..

МИХАЙЛО (*перелякано*):

Юлино!.. Боже мій, що буде з маржинкою, а тут ще й сінокоси... Що тобі дати, що?..

ЮЛИНА (*спокійно*):

Нічого, тільки не мели дурниць, бо я беру їх до серця, кладу на душу і... Ось, сам бачив, як мені потемніло в очах... Бачив?

МИХАЙЛО (*переконливо*):

Бачив, Юлинонько, бачив!.. То мені люди... таке дурне в голову напхали.

ЮЛИНА (*сплескує руками*):

Що!..

МИХАЙЛО:

ЧЕСНІ ЖОНИ

Та-а-а...

ЮЛИНА (*сердито*):

Що тобі напхали, що?

МИХАЙЛО:

Та-а-а...

ЮЛИНА:

Кажи, Михайлику, кажи!

МИХАЙЛО (*махає рукою*):

Та пусте.

ЮЛИНА (*наказливо*):

Ні!.. Кажи!

МИХАЙЛО:

Ні, не скажу, бо тобі знову зробиться зле.

ЮЛИНА (*лагідно*):

Мені вже ліпше. Кажи, Михайлику, кажи!..

МИХАЙЛО:

Та люди говорять, що...

ЮЛИНА:

Що, Михайлику, що?..

МИХАЙЛО:

Що коли мене немає вдома... До тебе, щовечора...

приходить кум Гриць.

ЮЛИНА (*обурливо*):

А побий їх сила божа!.. Грім небесний би їх тріснув із, із... Невже ти віриш в ці бріхні?.. Ти віриш тим торбохватам, які заздрять тобі через те, що я порядна жінка і побиваюсь та роню слози за тобою?.. Невже ти віриш їм, чи мені... мені – твоїй рідній жінці?..

❖❖❖❖❖ **Михайло ТРАЙСТА** ❖❖❖❖❖

МИХАЙЛО (*розгублено*):

Тобі вірю, тобі... тільки тобі!

ЮЛИНА:

Тоді аж віриш, чому дозволяєш, щоб тобі морочили голову ті лахтіндери?..

МИХАЙЛО:

Та я спочатку не вірив, але...

ЮЛИНА:

Але що?

МИХАЙЛО:

Т-а-а...

ЮЛИНА (*лагідно*):

Що, Михайлику, що?..

МИХАЙЛО (*махає рукою*):

Та пусте.

ЮЛИНА:

Ні, Михайлику, кажи!

МИХАЙЛО:

І начальник Мирон...

ЮЛИНА (*гаряче*):

А побий 'го сила божа з боговорожником! Що, Михайлику, що?..

МИХАЙЛО:

Та казав, що...

ЮЛИНА:

Його словами, Михайлику!

МИХАЙЛО:

Дивись, Михайлє, – каже, – в тебе жінка молода і гарна, а твій кум Гриць...

❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖

ЮЛИНА (*крикливо*):

А не діждав би до суботи, помийняк остатній!
Дивись до чого доведе чоловіка!.. І ти, Михайлику,
віриш тому бидлу бородатому, чи мені... Мені,
твоїй рідній жінці?..

МИХАЙЛО (*переконливо*):

Та тобі вірю, тобі, Юлино!

ЮЛИНА (*ламаючи руки*):

Ой, як я мушу погибати через голоп'ятих лісорубів
та брехливого Мирона! Ой, як мушу на себе
руки...

МИХАЙЛО (*перелякано*):

Що ти, Юлинонько!.. Що б я робив з маржинка-
ми, а тут ще й сінокоси?..

ЮЛИНА (*гнівно*):

Тоді чому віриш все, що тобі мелють оті
голопуцники!?

МИХАЙЛО:

Не вірю, Юлинонько, не вірю!

ЮЛИНА:

Віриш!

МИХАЙЛО:

Не вірю, Юлинонько, не вірю...

ЮЛИНА:

І не вір!

МИХАЙЛО (*вагаючись*):

Але...

ЮЛИНА:

Що але?..

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

МИХАЙЛО (*махає рукою*):

Та пусте.

ЮЛИНА (*напівлагідно*):

Ні, кажи, Михайлику, кажи!..

МИХАЙЛО:

Я і сам...

ЮЛИНА:

Що ти сам?..

МИХАЙЛО:

Та-а-а... бачив як...

ЮЛИНА:

Що-сь бачив, що?..

МИХАЙЛО:

Як кум Гриць... Як залишається до тебе.

ЮЛИНА:

Ой, Господи!.. Невже?.. (*Посміхається*). А я, бач,
й не помітила.

МИХАЙЛО (*вагаючись*):

І ти теж.

ЮЛИНА:

Я?.. Що я?..

МИХАЙЛО:

На нього.

ЮЛИНА (*докірливо*):

Михайлику!..

МИХАЙЛО (*сміливо*):

Я своїми очима...

ЮЛИНА (*схлипуючи*):

Ой, як я мушу погибати!.. Ой, як мушу накласти

❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖

на себе руки-и-и!..

МИХАЙЛО (*чухаючи потилицю*):

Що ти, Юлинонько?.. Що б я робив з маржинка-ми, а тут ще й сінокоси?..

ЮЛИНА:

Ой, як я мушу собі світ занапастити-и-и! Ой, як мені лихо знову-у-у... Коби уже померла-а-а...

МИХАЙЛО:

Не помирай, Юлинонько, не помирай бо тут сінокоси.

ЮЛИНА (*гнівно*):

Помру!.. Бо ти віриш своїм очам, а не рідній жінці.

МИХАЙЛО:

Більш не повірю ні людям, ні очам своїм, тільки тобі, Юлинонько, тобі і більш ні кому.

ЮЛИНА (*лагідно*):

Так, Михайлику, так, люди можуть тобі набрехати, очі можуть тебе зрадити, а рідна жінка... Ніколи, ніколи, Михайлику! (*Хапається обома руками за голову*). Ой, але що це?.. Знову... Ой, не дай поги-нути, Михайлику-у-у!

МИХАЙЛО:

Ой боже, що робити?..

ЮЛИНА:

Біжи до куми Василини, таблетку до голови позич, в неї є.

МИХАЙЛО (*розгублено*):

Я ліпше до лікаря Онтія... Я...

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ЮЛИНА (*перебиваючи*):

Ой, це ж далеко, а я дотоді...

МИХАЙЛО (*переконливо*):

Я скоро через городи, я зараз...

ЮЛИНА (*докірливо*):

Що ти, Михайлє?.. Дохторові треба грошей... Ти важко робиш, а я буду на дохтори тратити?.. Біжи до куми, біжи!..

МИХАЙЛО:

Я зараз, я дуже скоро, я... (*Виходить*).

7-ий вихід

Юлина сама

ЮЛИНА (*підводячись*):

Чорт його приніс! Саме тоді, коли мав кум прийти, Господичку милий! Якщо цей бельбас зловив був кума тут, то... Сохрань боже! Добре, що погодився піти за таблеткою, тепер застане кума вдома, або зустріне по дорозі, не догадається, бо кум з бисагами. Ха-ха-ха!.. Хто з бисагами до любасок ходить?..

Завіса.

ЧЕСНІ ЖОНИ

ДЛЯ ДРУГА

Грицева хата. Приблизно той самий вигляд. (Речі можна перемінити місцями).

1-ий вихід

Гриць і Василина

Гриць сидить на ослінчику біля печі і взувається у постоли. Василина сидить на ліжку і приготовляє йому бисаги.

ГРИЦЬ:

Василинонько... Не забудь поставити в бисаги пляшку з слив'янкою й цигарки!

ВАСИЛИНА:

Поставила-м, Грицьку, і пляшку з слив'янкою, і цигарки, і капчури вовняні, тільки спіши, бо вже пізно. Не дай Господи ще вийде звір на тебе, бо ніч своє право має!

ГРИЦЬ (посміхаючись):

Не бійся, Василино, не страшний для мене ніякий звір!

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ВАСИЛИНА (*дивлячись на нього уважно*):

Страшний, нестрашний, але ліпше з ним не зустрічатись. Хіба ти забув, як ведмідь убив старого Фелика у Бурсучині?..

ГРИЦЬ:

То зовсім інше діло, Васили! Старий Фелик стріляв у нього і навіть поранив його, а поранений звір... Інакше ведмідь втікає сперед чоловіка. (*Встає з ослінчика, підходить до стола і запалює цигарку прямо з гасової лампи*). Тепер люди гірші від звірів, Василинко!..

ВАСИЛИНА:

Воно так є, Грицьку, та ліпше не зустрічатись ні зі звіром, ні з лихим чоловіком. Ліпше берегти себе, бо береженого і бог береже!

ГРИЦЬ:

Ось, яка вона в мене боязлива! (*Підступає до неї і цілує її в щоку*).

ВАСИЛИНА (*посміхаючись*):

Ех, коли б ти знав, Грицюньку!.. Ех, коли б ти знав... Скільки я переживаю, коли тебе немає вдома, скільки я сліз пролила за тобою, скільки я очей не закрила, а молилася за тебе... Ех, коли б ти знав...

ГРИЦЬ (*вражено*):

Та бо, коли ти така дурненька! Що могло б трапитися зі мною коло овець?.. Вівці не бутин, Василинко. (*Кладе бесаги на плечі і цілує її знову*). Зіставайся здорована, Василинко!

❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖

ВАСИЛИНА:

Йди з Богом, Грицьку! (*Втирає хусткою очі, ніби то плаче*). Хай Господь Бог хоронить тебе від всього лихого!.. Та вертай скоріше додому, бо мені дуже важко без тебе...

ГРИЦЬ:

Післязавтра, Василинонько, післязавтра! (*Виходить*).

2-ий вихід

Василіна сама.

ВАСИЛИНА (*Закриваючи віконце фіраночком*):

Добре, що Гриць не передумав, а то не зміг був Юрчик зайти до мене. Та-а-ак!.. Хитро ми з Юрчиком видумали: вікно без фіраночки – Гриць вдома, вікно закрите фіраночком – Гриця нема, а для Юрчика дорога вільна! Ха-ха-ха! (*Сідає біля столу. Починає співати*):

«Ой ляжу нучку спати
Сама із собою
Та покладу пуд головку
Білу ручку мою.

Ой ляжу нучку спати,
Мені са не дрімне.
Узераю в оконічко –
Удки любко прийде?

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

Узераю в оконічко,
Удтак далі ляжу.
Головонька ня заболит,
Нікому не скажу.

Та зав'яжу головоньку
Тоненьким рубочком,
А за любком сей накажу
Сивим соколочком.

Ой соколе, соколику,
Високо літаєш,
Та скажи ми, соколику,
Де любка видаєш?

Пушов сокол сивесенький,
Високо літає,
Та не хосна з молодості
Хто люби не знає!»

(Чути стукіт в дверях. Василина затихає і підходить до дверей).

3-тій вихід

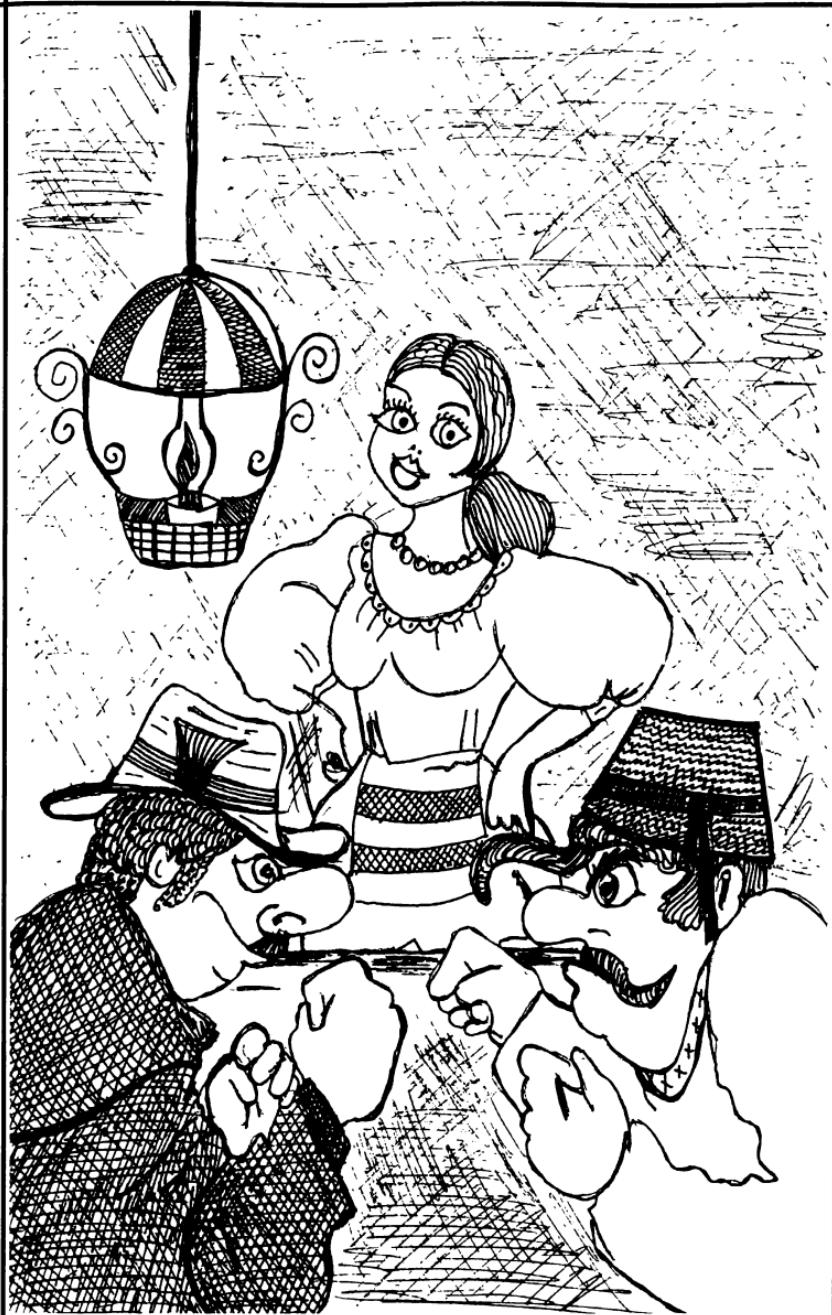
Юрчик і Василина

ЮРЧИК (входячи):

Добрий вечір, чічко!

ВАСИЛИНА (хвилюючись):

Юрчику, це ти?.. Господи! (Обнімає його і цілує).

«Чесні жони» (гія 2)

❖❖❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖❖❖

Яка я рада, що ти прийшов, але ще міг трохи зочекати, Гриць тільки що вийшов.

ЮРЧИК:

Ха-ха-ха!.. Хіба я не знаю, коли твій Грицько вийшов...

ВАСИЛИНА (*перелякано*):

Ти зустрів Гриця?.. Він тебе бачив?..

ЮРЧИК:

Заспокійся, зозулько, не зустрічав я твого Гриця і не бачив він мене! (*Обнімає і цілує її. Василина нібито виривається з його обіймів*).

ВАСИЛИНА:

Не розумію, де ти міг бачити його, якщо ви не зустрічались?..

ЮРЧИК:

Ха-ха-ха!.. Тут його бачив, у хаті, та ще бачив як ви ціluвались...

ВАСИЛИНА (*обурливо*):

Юрчику!.. Невже ти ревнуєш мене до шлюбного чоловіка?.. (*Киває на нього пальцем*). Ти, розбишако, стояв під вікном!..

ЮРЧИК:

Так! Все чув, все бачив.

ВАСИЛИНА (*докірливо*):

Не грайся з вогнем, Юрчику, бо обпечеш сам себе і мене!

ЮРЧИК:

Хто води боїться, той рибу не їсть!

ВАСИЛИНА:

❖❖❖❖❖ **Михайло ТРАЙСТА** ❖❖❖❖❖

Була б нам з тобою темна риба, якщо б дізнався
Грицько!..

ЮРЧИК:

Не бійся, чічко! Лісник знайде причину зайти будь
до кого і в будь-який час.

ВАСИЛИНА:

Ого!.. І до багатьох молодиць ти знаходиш причину
заходити «в будь-який час?»

ЮРЧИК:

А цікавить дуже?

ВАСИЛИНА:

Так!

ЮРЧИК:

Ну, тоді скажу: тільки до тебе!

ВАСИЛИНА:

Овва! Болить мене голова, ще й коліно та й нога...

Ха-ха-ха!.. А чому ти тільки до мене заходиш?..

ЮРЧИК:

Тому, що ти ночами очей не закриваєш, а рониш
сльози та молишся за свого милого Грицька...

ВАСИЛИНА:

І це підслухав, шибенику!

ЮРЧИК:

Вислухав і те, як ти його ведмедем лякала, тільки
щоб швидше позбутися його. Ха-ха-ха!.. (*Сідає
за стіл і витягає з сумки пляшку лікеру, коробку
шоколаду і пакуночок, завитий в червоний папір*).

ВАСИЛИНА (*ставлючи на стіл чарки і тарілку з сма-
женою куркою*):

ЧЕСНІ ЖОНИ

А що в отім пақуночку?

ЮРЧИК:

Сюрприз!

ВАСИЛИНА:

Сюрп-п-п.. що?

ЮРЧИК:

Сюр-приз!

ВАСИЛИНА:

Що воно таке?

ЮРЧИК:

Сюрприз... це, як тобі пояснити?.. Це несподіваний подарок!

ВАСИЛИНА:

Сподіваний чи несподіваний, а ти мені з такими словами, що можна язик ними поламати, до хати не лізь! Хочеш, то їдь з ними в місто до панських сук, а ми тут чесні жони, – кохаємо своїх любків і без отих несподіваних подарків...

ЮРЧИК:

Ха-ха-ха!.. І багато любків ти кохаєш «без несподіваних подарків?»

ВАСИЛИНА:

Цікаво знати?

ЮРЧИК (*трохи визивно*):

Hi!

ВАСИЛИНА:

Ну, тоді не питай, бо скоро постарієш!

ЮРЧИК:

Тоді знайду молодшу за тебе!

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ВАСИЛИНА:

Ось який, як сільський бугайчик! Ану, як вже раз
приніс, то витягай, що там в пакуночку?

ЮРЧИК:

А все ж таки цікаво! Ха-ха-ха!.. (*Розгортає панір,*
звідки витягає червоні жіночі трусики). Цікаво
побачити, як тобі пасують...

ВАСИЛИНА:

Телятко спить та все молоко снить! (*Сідає йому на*
коліна і цілує). Бач, який нетерпеливий, до ранку
надивишся досить!

ЮРЧИК (*Наливає лікеру в чарки, кланяє до неї*):

За нас, Василинко!

ВАСИЛИНА:

За нас, Юрчику! (*Знадвору чути тупіт ніг*). Тихо!..
Хтось іде!..

ЮРЧИК (*перелякано*):

Хто?!

ВАСИЛИНА:

Гриць!.. Він уб'є тебе, ховайся!

ЮРЧИК (*випускаючи чарку з рук*):

Свят, свят єси Ти, Господи!.. Не погуби душі не-
винної... (*Хрестячись, ховається під ліжко*).

В дверях чути стукіт

ВАСИЛИНА (*ховаючи все з стола під стіл*):

Іду, іду... Вже відкриваю! (*Кидаеться до дверей*).

ЧЕСНІ ЖОНИ

4-ий вихід

Михайло, Василина та Юрчик

МИХАЙЛО (*входячи*):

Добрий вечір, кумо!

ВАСИЛИНА (*радо*):

Добрий вечір, куме! Ц-це ви?.. А я думала, що
Гриць повернувся.

МИХАЙЛО:

Гм, хіба кум Гриць не вдома? (*Чухає потилицю,
дивлячись на Юрчикові ноги, які стримлять з-під
ліжска*).

ВАСИЛИНА:

Ні, куме, ні!.. Гриць не вдома!

МИХАЙЛО:

А де він?

ВАСИЛИНА:

Пішов у Глухий ід вівцям, тільки після завтра
повернеться додому... Ви, куме, мабуть, з якимось
ділом до нього?..

МИХАЙЛО (*підозріло*):

Як в біса кум Гриць з вівцями в Глухому, коли його
ноги вдома під ліжком?..

ВАСИЛИНА (*задкуючи до Юрчикових ніг*):

А-а-а... ц-ц-це, н-н-не Гри-грицеві ноги...

МИХАЙЛО:

Не Грицеві?!

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ВАСИЛИНА:

Hi!

МИХАЙЛО (*визивно*):

Hi?!

ВАСИЛИНА:

Ні, кумочку, ні!

МИХАЙЛО:

Ха-ха-ха!.. А тоді чиї, кумо, чиї?..

ВАСИЛИНА (*розгублено*):

Слухайте, кумочку, молю вас, не наведіть біду на мою голову!.. Даю вам п'ять літрів слив'янки, лиш не кажіть нікому про ноги, яких ви бачили під моїм ліжком...

МИХАЙЛО (*вагаючись*):

П'ять літрів кажете, кумо?..

ВАСИЛИНА:

П'ять, кумочку, п'ять!..

МИХАЙЛО:

Я дуже ображаюся, коли мене роблять дурнем!..

ВАСИЛИНА:

Про що ви, кумочку?..

МИХАЙЛО:

Та про те, що я не дурень!

ВАСИЛИНА (*здивовано*):

А хіба хто каже, що ви дурень?

МИХАЙЛО:

Ви!

ВАСИЛИНА:

Я?.. Коли?..

❖❖❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖❖❖

МИХАЙЛО:

Якраз тепер, коли хотіли мені очі замастити п'ятьма літрами!..

ВАСИЛИНА:

Про що ви, куме?..

МИХАЙЛО:

Та про те, що п'ять літрів замало для того, щоб тримати язик за зубами. Ви, мабуть, і самі знаєте, як важко його втримати, коли свербить...

ВАСИЛИНА:

А скільки, куме?..

МИХАЙЛО (*переконливо*):

Десять!

ВАСИЛИНА (*стиха гукає*):

Десять?!

МИХАЙЛО:

Десять, кумочко, десять!.. Тієї, з осінніх слив.

ВАСИЛИНА:

Бідна моя головонько!.. Який вас чорт приніс в цей час до мене?.. Занапастите ви мою душу, ой, занапастите!..

МИХАЙЛО:

Ви, кумочко, свою душу вже давно занапостили.

ВАСИЛИНА:

Беріть, куме, п'ять літрів та йдіть собі з Богом!

МИХАЙЛО (*обурливо*):

Ви знову мене в дурні пнете?!

ВАСИЛИНА:

Ні, кумочку, але...

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

МИХАЙЛО (*перебиваючи*):

Ніяке але!.. Знаєте добре, що я свого не попушу!
ВАСИЛИНА (*гнівно*):

Чорт би вас забрав, куме! Ви – чистий луципер, а не чоловік! Ходімте, я вам дам з підвала корчагу з горівкою та йдіть собі, куди видите очима, тільки ні кому ні слова! (*Грозить на нього пальцем*).

МИХАЙЛО:

Йдемо, але спочатку хочу його бачити.

ВАСИЛИНА (*визивно*):

Кого?

МИХАЙЛО:

Як кого?.. Господаря ніг!..

ВАСИЛИНА:

Куме!.. Я даю вам горівку, але з умовою, що...

МИХАЙЛО (*перебиваючи*):

Тут я ставлю умови, а не ви!..

ВАСИЛИНА (*схлипуючи*):

Згадайте, кумочку, на бога, яка вам хосна з того, що дізнаєтесь хто під ліжком?..

МИХАЙЛО:

Може хосна, може, не хосна, звідки мені знати поки не побачу його?..

ВАСИЛИНА (*Нагинається під ліжко*):

Годі, Юрчику! Виходь! Знаю я кума добре, – впертий, як цап, – свого не попустить.

(*Юрчик рапчує з-під ліжка і встає на ноги*).

МИХАЙЛО:

❖❖❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖❖❖

Ха-ха-ха!.. Ой-йо-йой! Якого біса ви, пане Юрчику, шукаєте під Грицевим ліжком?..

ЮРЧИК (*розгублено*):

Я... я... я... при-прийшов... ме-ме-мене Гриць про-просив, щоб... щоб... щоб... йо-йому д-дуби маркував...

МИХАЙЛО:

Ха-ха-ха!.. Відколи під Грицевим ліжком дуби ростуть?.. Ха-ха-ха!.. І чим ви їх, пане, хотіли маркувати?.. Чи не отими трусиками з ваших рук?..

ЮРЧИК (*ховає тусики позаду себе*):

Я... я... при-прийшов сьогодні ті-тільки домовитись, к-к-коли...

МИХАЙЛО (*здивовано*):

А-а-а... Та-а-ак?..

ЮРЧИК:

На мою душу, би-х так жив!..

МИХАЙЛО:

І з ким ви домовлялись під ліжком? Ха-ха-ха!..

ЮРЧИК:

Та-а-а... Я... я...

ВАСИЛИНА (*гнівно*):

Досить! Тепер ходімте, я вам дам десять літрів слив'янки і...

МИХАЙЛО (*перебиваючи*):

П'ятнадцять!

ВАСИЛИНА (*перелякано*):

Що?!

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

МИХАЙЛО:

Те, що чули! П'ятнадцять літрів з осінніх слив!

ВАСИЛИНА:

Куме!.. Та ми ж домовлялися...

МИХАЙЛО:

Домовлялясь, чи не домовлялися, але торг ми не закінчили, могорич не пили...

ВАСИЛИНА:

Бійтесь бога, куме!.. З п'ять літрів на десять, а тепер на п'ятнадцять?..

МИХАЙЛО:

Я страх люблю торгувати...

ВАСИЛИНА:

Любите, коли вас нічого не коштус.

МИХАЙЛО:

Ге-ге, як це нічого? А те, що в мене буде язик свербіти, а я буду змушений мовчати?.. Хіба цього не досить?.. Ха-ха-ха!..

ВАСИЛИНА:

Чорт з вами! Ходіть, дам вам горівку.

МИХАЙЛО:

І дві кури!

ВАСИЛИНА (*визивно*):

Які кури?!

МИХАЙЛО:

Білі, – з тих, що Гриць в Сукмари купив!

ВАСИЛИНА:

Боли би на вас сіли великі, з шкуродером одним!..

ЧЕСНІ ЖОНИ

Не дам!.. Нічого не дам!.. Нічого-нічогісенько, ось, що вам дам!.. (*Суне йому дулю під ніс*). А тепер вон з хати, бо візьму віник та... Щоб і сліду вашого тут не було!

МИХАЙЛО:

Ваше діло, кумо! Не даєте?.. Й не треба!.. Я навіть рад, що не треба буде язика тримати за зубами... Цікаво, що на це кум Гриць скаже... Ха-ха-ха!..

5-ий вихід

Юрчик і Василина

ЮРЧИК (*перелякано*):

Що ти наробыла?.. Ой, що ти наробыла, чому його вигнала?.. Занапостиш ти нас обоїх, ой занапостиш!.. Що буде, як узнає Гриць?..

ВАСИЛИНА:

Боже мій, боже!.. Ой, яка напасть впала на мою голову...

ЮРЧИК:

Що тепер буде?..

ВАСИЛИНА:

Йду і заверну його, дам йому, що просить. Чорт з ним!

ЮРЧИК:

Біжи, Василинонько, біжи!..

ВАСИЛИНА:

Біжу, поки не відійшов далеко. (*Виходить*).

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖

6-ий вихід

Юрчик сам

ЮРЧИК (*докірливо сам до себе*):

Якого чорта, Юрчику, тобі треба чужих жінок?..
Хіба в тебе не гарна жінка?.. Ну й доходився ти
– любасе пришелепуватий! Треба тобі молодиць,
як сліпому дзеркала, буде тобі, як дізнається твоя
Анничка, а тесть?.. А Гриць?..

(*Знадвору чутти тупіт ніг*).

7-ий вихід

Юрчик, Василіна, Михайло

Входить Василіна з Михайлом

ВАСИЛИНА (*гірко сміється*):

Все в порядку, Юрчику! Ось, і могорич вип’ємо...
Кум не скаже нікому ні слова. (*Витягає з-під стола*
пляшку з лікером, чарки і тарілку зі смаженою
куркою).

ЮРЧИК:

Це добре, дуже добре... Вип’ємо за це! (*Наливає*
в чарки).

ВАСИЛИНА:

Випийте, Юрчику, випийте, а я іду напарую кумові
все, що наторгував...

ЧЕСНІ ЖОНИ

МИХАЙЛО:

Вип'ємо, чом би ні?.. Мені і так треба з паном лісником щось поговорити...

ВАСИЛИНА:

Куме!..

ЮРЧИК:

Про що ви хочете зі мною говорити?..

МИХАЙЛО (*здивовано*):

Як про що?.. Поторгуємось трохи!..

ВАСИЛИНА (*гнівно*):

Що?!

ЮРЧИК:

Як це?..

МИХАЙЛО:

Ха-ха.. А так! Хіба я не говорив вам, що страх люблю торгувати!

ВАСИЛИНА:

Та хіба ми вже не торгували?.. Ось, могорич п'ємо!..

МИХАЙЛО:

А-а, могорич?.. (*Бере чарку і випиває*). Ох, кумо! Що правда, то правда, ми з вами торг закінчили, а з паном лісником тільки що починаємо... Ха-ха-ха!..

ВАСИЛИНА:

Торгував би чорт вашою душою! Та ви ж не боїтесь бoga?.. Чи зовсім совісті не маєте?..

МИХАЙЛО:

Ха-ха-ха!.. Ось, знайшлися совісні та побожні!..

Михайло ТРАЙСТА

(Заглядає Юрчикові прямо в обличчя). Вас, пане лісник, мабуть, совість загнала під Грицькове ліжко?.. Ха-ха-ха!..

ЮРЧИК (*сердито*):

Досить! Говори раз, що вимагаєш і покінчім з цією комедією!

МИХАЙЛО:

Пане лісник, ви людина вчена і розумна... Мабуть, знаєте ліпше мене, що мовчання купується дорогою ціною, дуже дорогою, пане!..

ЮРЧИК:

Ну, назви вже раз ту «дорогу ціну», чорт би її забрав разом з тобою та твоїм мовчанням!..

ВАСИЛИНА:

Цей безбожник запросить за своє мовчання, як чорт за матір!

МИХАЙЛО (*обурливо*):

Я безбожник?.. Який я безбожник?.. Я чесно торгую своїм мовчанням, а ви?.. Ви безбожники, які прелюбодійствуете!.. Святе Письмо не забороняє чесно торгувати, а глаголить: «Не желай жони твоєго близнього!»

ЮРЧИК (*крикливо*):

Годі! Говори, що вимагаєш за своє трикляте мовчання?!..

МИХАЙЛО:

Та-а-а, я б сказав десять смерек з Ялинки Урстинової, котрі я собі выберу!

❖❖❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖❖❖

ЮРЧИК:

Добре! Хай буде, але...

МИХАЙЛО (*перебиваючи*):

Стійте так!.. Це ще не все!..

ЮРЧИК:

Як не все?!

МИХАЙЛО:

А так! Мовчання дороге, яzik свербить, а до того в мене така добра пам'ять... Ще з малого хлопця, сам учитель Крамар дивувався, яка в мене пам'ять – нічого не можу забути, нічого...

ВАСИЛИНА (*набік*):

Забув би Господь Бог за тебе!

ЮРЧИК:

Ну, тоді говори!..

МИХАЙЛО:

Ге-ге.. Годинник!

ЮРЧИК (*перелякано*):

Що?!.. Який годинник?

МИХАЙЛО:

Ваш!

ЮРЧИК:

Ти здурів?!..

МИХАЙЛО:

Ще раз мене образите, то будете торгувати з Грицем!

ЮРЧИК:

Я тільки хотів сказати, що мій годинник золотий.

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

МИХАЙЛО:

Ге-ге, це знають всі, саме тому мені і треба його,
бо «Победу» маю і я..

ЮРЧИК (*докірливо*):

Михайлє, ти гірш від того злодія!..

МИХАЙЛО:

Ні, пане... Я не злодій!.. Я не пхаю руку до вашої
кишені. Не даете, то не треба... Я пішов, торгуйте
собі здорові з Грицем!..

ЮРЧИК I ВАСИЛИНА (*разом*):

Ні, ні, ні!.. Сідай!

МИХАЙЛО:

Тільки віддайте мені моє!

ЮРЧИК:

Михайлє!.. Це забагато... Годинник золотий!

МИХАЙЛО:

Ха-ха... Мовчання теж золоте, пане!

ЮРЧИК (*важко зітхає*):

Хай буде! Але Михайлє!.. Нікому ні словечка!..

(*Знімає з руки годинник і віддає його Михайлові*).

МИХАЙЛО:

Про що ви пане?.. Я вже й забув – не пам'ятаю
нічого!.. З малої дитини в мене була важка
пам'ять... Вчитель Крамар дивувався з мене, що
я так скоро забиваю все... Все пане, все, бо я дуже
тупий на голову!..

Завіса

❖❖❖❖❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖❖❖❖

ДЛЯ ТРЕТЬЯ

Михайлова хата

1-ий вихід

Юлина і Гриць

Юлина сидить на ліжку з головою зануреною в долоні. Чути стукіт в дверях. Входить Гриць.

ГРИЦЬ:

Добрий вечір, кумо!

ЮЛИНА (*перелякано*):

Куме!.. Грицю!.. Що ви шукаєте тут в цей час?..

ГРИЦЬ (*розгублено*):

Таж-ж-ж... хіба ми не домовлялися, що я...

ЮЛИНА (*перебиваючи*):

Михайло вдома!

ГРИЦЬ:

Д-де він?

ЮЛИНА:

Пішов до вас!

ГРИЦЬ (*здивовано*):

До мене-е-е!

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ЮЛИНА:

Так, до вас!

ГРИЦЬ:

Якого чорта... в цей час?!..

ЮЛИНА:

Я післала його.

ГРИЦЬ:

Ви!?

ЮЛИНА:

Так! Ви не зустрілися?..

ГРИЦЬ:

Ні! А ви за чим післали його до мене?..

ЮЛИНА:

Він дізнався про нас!

ГРИЦЬ:

Звідки?

ЮЛИНА:

А бог його знає!.. Раз каже, що лісоруби йому казали, потім, що Мирон, а потім каже: «Я і сам бачив як кум Гриць залищається до тебе!»

ГРИЦЬ:

Він сварив вас?

ЮЛИНА:

Ге-ге, мабуть, і побив був, та я вдала з себе, що нездужаю і зомліла.

ГРИЦЬ:

А він?..

ЮЛИНА:

Перелякався бідний. «Не помирай, Юлинонько,

ЧЕСНІ ЖОНИ

— ридав та руки ломив, — не помирай, бо хто буде маржинку доглядати, а тут ще й сінокоси...». Хотів бігти за дохтором, але я скоро переконала його, що це дорого і післала його до вас позичити таблетку до голови, думала, що він застане вас вдома і ви не прийдете цього вечора...

ГРИЦЬ:

Я зайшов до корчми, посидів трішки. Мабуть, так ми й обійшли один одного.

ЮЛИНА:

А тепер ідіть борзо звідси, бо як зловить вас тут, то порубає вас сокирою.

ГРИЦЬ:

Зловить вітра в полі! Іду, кумочко, не переживайте, мине!.. Михайло забуде, я потім знову прийду, а поки що...

ЮЛИНА:

Так, кумочку, так! Хай ся осяде трішки, а потім... я вам дам знати коли.

ГРИЦЬ:

Надобраніч, кумочко!

ЮЛИНА:

Надобраніч і вам, кумочку!

(Гриць виходить, але повертається скоро назад).

ГРИЦЬ *(перелякано):*

Тут Михайло!

ЮЛИНА *(стиха гукає):*

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

Господи!.. Він уб'є вас! Ховайтесь, куме, швидше!

ГРИЦЬ:

Де?

ЮЛИНА:

В комору! Швидше, кумочку, швидше!

Гриць ховається в коморі, а Юлина лягає в ліжко.

2-ий вихід

Юлина і Михайло

Входить Михайло, підходить до столу і ставить корчагу з горівкою на стіл.

ЮЛИНА (*півголосом*):

Де ти стільки сидів?

МИХАЙЛО:

Та де?.. Хіба ти забула, куди мене посылала?..

ЮЛИНА:

Тебе б за смертею варт послати, то жив би вічно...

МИХАЙЛО:

Ха-ха-ха!.. Якби ти знала, яку я комедію гостив...

ЮЛИНА:

Яку комедію?.. Ти приніс мені таблетку?..

МИХАЙЛО (*б'є себе рукою по голові*):

Забув таблетку від куми просити... Агі, на мою голову!..

ЧЕСНІ ЖОНИ

ЮЛИНА (*докірливо*):

Тоді чого ти ходив до куми?.. На шпацір?..

МИХАЙЛО:

Та я йшов таблетку позичати, а повернувся ось з
чим! (*Вказує рукою на корчагу*).

ЮЛИНА:

Що в корчазі?

МИХАЙЛО:

Як що?.. Що люди тримають в корчагах?

ЮЛИНА:

Гас.

МИХАЙЛО (*досадливо махнувши рукою*):

Ех, гас!..

ЮЛИНА:

Ропу.

МИХАЙЛО:

А горівку не тримають?..

ЮЛИНА:

Тримають.

МИХАЙЛО:

Тоді?

ЮЛИНА:

Тоді що?..

МИХАЙЛО:

Тоді в корчазі горівка!

ЮЛИНА:

Де ти її знайшов?

МИХАЙЛО:

Кого?

❖❖❖❖❖ **Михайло ТРАЙСТА** ❖❖❖❖❖

ЮЛИНА:

Корчагу!

МИХАЙЛО:

А-а-а, я думав, що ти про куму...

ЮЛИНА (*нетерпеливо*):

Де знайшов корчагу?..

МИХАЙЛО:

Знайшов, знайшов... Ні сіло, ні впало – знайшов!..

Хіба корчаги з горівкою ростуть попід плотами?..

ЮЛИНА:

Тоді купив?..

МИХАЙЛО:

Купило-притупило, хіба колись я протринькав
гроші на горівку?..

ЮЛИНА:

Позичив?

МИХАЙЛО:

Ге-ге, який позичай, такий віддавай.

ЮЛИНА:

Та ж не вкрав ти її?

МИХАЙЛО:

Ні не знайшов, ні не купив, ні не позичав, ні не
вкрав, а чесно торгував...

ЮЛИНА (*здивовано*):

З ким ти торгував?

МИХАЙЛО:

З кумою!

ЮЛИНА:

«Чесні жони» (гія 3)

ЧЕСНІ ЖОНИ

З кумо-о-ою?!

МИХАЙЛО:

З нею! Такої горівки, як в кума Гриця, немає ні в
кого, це всі знають! В грудях пече, як вогонь.

ЮЛИНА:

І що ти дав їй за горівку?..

МИХАЙЛО:

Нічого! А ще дала мені й дві білі кури того фелю,
що Гриць з Сукмаря привіз.

ЮЛИНА:

Що ти мелеш, чи не здурів часом?..

МИХАЙЛО:

Ха-ха-ха! Пан лісник те саме мене питав, коли
мені свого золотого годинника віддавав. (*Витягає*
з кишени годинник і показує його Юліні). Ось
він! А ще виторгував від нього і десять смерек з
Ялинки Урстині, таких смерек, як в Ялинці...

ЮЛИНА (*перебиваючи*):

Ти таке мені намолов, що нічого не розумію...

МИХАЙЛО:

Ха-ха-ха!.. Хіба я розумію?.. Цей світ зовсім
поплутаний...

ЮЛИНА:

Який світ, про що ти верзеш?

МИХАЙЛО:

Та про те, що я прийшов додому, щоб зловити
тебе з кумом Грицем, а зловив кумову жону з
лісником... Ха-ха-ха!..

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ЮЛИНА (*сплескує руками*):

З лісником?

МИХАЙЛО:

Так! Заховався під ліжко з переляку!

3-тій вихід

Юлина, Михайло і Гриць

Гриць вибігає з комори.

ГРИЦЬ (*розлучено*):

Що, що ви куме?.. Я вб'ю його – порубаю клятого, сокирою посічу, а її... (*Грозить стисненим кулаком*). Її підвішу за ребро, як суку, день би їх побив!

МИХАЙЛО (*ханає з кута сокиру*):

Що ви шукаєте, куме, в моїй коморі? Га, кажіть!..

Бо вас тут на мак посічу і викину на смітник!

ГРИЦЬ:

Те саме шукаю у вашій коморі, що й лісник під моїм ліжком!

МИХАЙЛО:

Так це правда?.. Люди не брехали... Ні Мирон, ні очі не зрадили мене... (*Замахується на нього сокирою*). Я уб'ю вас, куме!

ЮЛИНА (*перелякано*):

Господи Боже мій! (*Кидається поміж них*). Михайлику!.. Не занапасти собі душу, Михайлику-у-у!.. Ой, що я наробила?.. Бійся Бога, Михайлику-у-у!..

ЧЕСНІ ЖОНИ

ГРИЦЬ:

Слухайте, куме, відпустіть мене! Я розрахуюсь з лісником і повернусь. Клянусь Богом, що повернусь і тоді робіть зі мною, що хочете.

МИХАЙЛО (*вагаючись*):

А-а-а, хіба я знаю? (*Опускає сокиру*). Яке мені діло до того, що у вас з лісником?.. Я зловив вас у моєї жінки і маю право (*гаряче*) якщо не убити вас на смерть, то бодай ребра переламати. (*Замахується на нього сокирою*).

ГРИЦЬ (*перелякано*):

К-к-куме!.. (*Падає на коліна і складає руки, як до молитви*). Куме!.. Слухайте, куме!.. В-в-ви розумний чоловік! Яка буде вам хосна з того, що ви мені ребра поламаєте, або уб'єте?.. За це можете в темницю потрапити, а до того буде сміху на все село, що вас зрадила жінка, треба вам цього?

МИХАЙЛО (*опускає сокиру*):

Це так, але знайте, що це вас не обийде дешево!

ГРИЦЬ (*радо*):

Що захочете дам, дам, кумочку, дам... Тільки не бийте! (*Підводиться на ноги*).

МИХАЙЛО (*весело*):

Хе-хе-хе!.. Ну, куме, тоді хай буде по-вашому! Припустімо, що ви мій гість... Сідайте, будь ласка, прошу, прошу!.. (*Присідають обидва за стіл. Михайло ставить сокиру на стіл*). Юлино, налий нам по чарці!

❖ Михайло ТРАЙСТА ❖

ГРИЦЬ:

Стривайте, куме!.. В мене дев'ятирічна слив'янка
в сінях у бисагах... Я зараз... (*Хоче вставати*).

МИХАЙЛО:

Ні-і-ікуди, куме!.. (*Ставить руку на сокиру*).
Сидіть спокійно, бо... (*зло сміється*) ви мій гість.
Хе-хе-е-е!.. Юлино!

ЮЛИНА:

Що, Михайлику, що?

МИХАЙЛО:

Ану, подай кумові бесаги з сіней.

*Юлина виходить до сіней звідки повертається з
бисагами і ставить їх перед Грицем, подає чарки.*

Гриць витягає пляшку і наливає в чарки.

ГРИЦЬ:

Беріть, куме, такої горівки...

МИХАЙЛО (*перебиваючи*):

Стривайте, куме, могорич вип'ємо накінци, а
тепер, хай буде по-вашому – поторгуємо!..

ГРИЦЬ:

Поторгуємо, куме, пототоргуємо! Даю вам, що
запросите, лиш забудьте про цей неприємний
трафунок.

МИХАЙЛО:

Важко, куме, забути, важко... В мене така добра
пам'ять... Ще з малого хлопця, сам учитель

ЧЕСНІ ЖОНИ

Крамар дивувався, яка в мене пам'ять – нічого не можу забути, нічого... Але, як дасте мені...

ГРИЦЬ (*перебиваючи*):

Що, куме, що вам дати?..

МИХАЙЛО:

Дасте мені свою мадярську косу, ту, що купили в Пешті, тоді, мабуть...

ГРИЦЬ (*радо*):

Даю, куме! Зі всієї душі даю.

МИХАЙЛО:

Стійте, радіти мете накінци! Це ще не все!

ГРИЦЬ (*здивовано*):

Не все, кажете?..

МИХАЙЛО:

Ні, куме, не все! Ви що думаєте, що мій гонор такий дешевий?! Ге-ге!..

ГРИЦЬ (*ніяково*):

Та ні, куме, кажіть що май вимагаєте за ваш гонор?..

МИХАЙЛО:

Бербеницю бриндзи!

ГРИЦЬ (*чухає потилицю*):

Хай буде!

МИХАЙЛО:

І вашу білу кобилу!..

ГРИЦЬ (*перелякано*):

Куме, що ви? Ви знаєте скільки понужали мені за кобилу на сигутській торговиці?..

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

МИХАЙЛО (*байдуже*):

Мене мало обходить скільки вам давали, чи не давали. Не забувайте чим ми торгуємо – моїм гонором, куме, го-но-ром! Вас можуть звідси винести ногами наперед!

ГРИЦЬ:

Ну, хай буде, але це все!

МИХАЙЛО:

Ой, дешево, зовсім дешево – вам повезло куме!
Чи не так, Юлино?

ЮЛИНА (*схлипуюча*):

Так, Михайлику, так, мені не жаль таких людей,
що баламутять чесних жінок. Пробач мені,
золотику!

МИХАЙЛО:

Поговоримо опісля, Юлино!.. А тепер можемо
випити могорич!

ГРИЦЬ:

За ваше здоров'я, куме! (*Хоче поклонити до Михайла, але той нібито не бачить*).

МИХАЙЛО:

Та-а-ак! А тепер, куме, забирайтесь з моєї хати
і більше через мій поріг не переступайте ні в доброму, ні в лихому... Ясно!?

ГРИЦЬ:

Ясно, кумочку, ясно!.. (*Ханає бисаги і виходить*).

ЧЕСНІ ЖОНИ

4-ий вихід

Михайло, Юлина і Семениха

СЕМЕНИХА (*входячи*):

Добрий вечір, молоденята! Щасливі, здорові?
Бачу світло, думаю, зайду трохи, а Гриця де так
понесло, як з гармати?

ЮЛИНА:

Правду ви мені говорили, Семенихो!

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? А-а-а що я говорила?

ЮЛИНА:

Що ви бачили Юрчика лісника, виходячи на зорях
від куми Василини.

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? А що, бачили і ви?

ЮЛИНА:

Михайло застав його в куми Василини – заховався
під ліжко.

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? А що далі?

ЮЛИНА:

Михайло проговорився перед Грицем, а той побіг
до лісника.

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? Але не треба було
Грицькові так прямо...

Михайло ТРАЙСТА

МИХАЙЛО:

Та чорт знов, що кум Гриць у нашій коморі?

СЕМЕНИХА (*здивовано*):

А Гриць, що шукав у вашій коморі?

МИХАЙЛО:

Те саме, що й лісник під його ліжком!

ЮЛИНА (*стиха*):

Михайлику!

СЕМЕНИХА (*перелякано*):

Ой, Боже мій! Біжіть, Михайле, бо уб'є лісника!

Перебіжіть його через городи!

ЮЛИНА:

Біжи, Михайлику, бо трапиться нещастя!

МИХАЙЛО (*байдуже*):

Яке мені діло до них?

СЕМЕНИХА:

Біжіть, Михайле, лісник вам віддячиться!

МИХАЙЛО (*радо*):

Віддячиться, кажете? Гм, хто зна?.. Попробую!

(*Надягає свиту і виходить*).

5-ий вихід

Юлина і Семениха

ЮЛИНА:

Ой, Семенихо, один раз хотів зайти до мене кум
Гриць і то не пощастило – зловив нас Михайло,

ЧЕСНІ ЖОНИ

але добре, що й ту суку зловив з лісником, тепер Гриць дізнався що за птиця його Василина. Правду ви мали, Семенихो!

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? Але слухайте мене, Юлинко, ви не вмісте скакати в гречку, то треба тайком, тайком, щоб ні місяць на небі не помітив. Хе-хе, коли я була у ваших роках, то по два-три коханці тримала, але один про іншого не відав, не аби мій Семен, Царство йому Небесне (хреститися), щось запримітив. А тепер молодиця має одного і все село знає, дури ви, молодиці!

ЮЛИНА:

Правду маєте, Семенихо!

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? До мене давно, ще коли пойзд на Коштіль ходив, зайшов молодий механік локомотива – гарний, як ангел з неба. А враз на тутої біду надходить мій Семен додому.

ЮЛИНА (*хвилюючись*):

Ой, не говоріть! Так само і мені трапилось.

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? Тоді я так само, як ви, заховала його, але не до комори, а поза піч.

ЮЛИНА:

Ой, не говоріть! І ви не перелякалися?

СЕМЕНИХА:

Анітрішечки! Заходить Семен, а я посміхаюсь,

❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖

цілую, роздягаю його, а він до мене: «Чому не відкрила відразу двері?». А я йому: «Та мала-м коханця, і поки його заховала, ти мусів чекати».

ЮЛИНА:

Ой, Семенихо!.. Аж мороз лізе по спині.

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? Коли я це сказала моєму Семенові, Царство йому Небесне (*хреститься*), він розсміявся на весь рот і питає: «І де ти його заховала?» «Поза піч», – відповідаю, а він рेगоче, що аж трясеться. «І як він зміг би вийти з хати, щоб я не побачив його?». «Ось, так! – відповідаю і беру з жердки верету, розпинаю її та ближуся до печі. – Дивись, так би і вийшов захований за веретою, бо я би підійшла ось так з веретою до дверей, відкрила б двері до сіней, а звідти крізь вікно на город і паче!» Мій коханець так і зробив, а Семен, Царство йому Небесне (*хреститься*), сміється до сліз.

ЮЛИНА:

Ха-ха-ха!.. Хитра ви, Семенихо!

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? Мені мій Семен довіряв – одним словечком не образив.

ЮЛИНА:

Ой, якби я любила, щоб мені Михайло довіряв та би не вірив те, що йому брешуть про мене.

СЕМЕНИХА:

Я навчу вас, Юлинко! Зварю такого зілля, щоб

❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖

нічого не бачив і не чув про вас, тоді гуляйте собі,
скільки захочете.

ЮЛИНА:

Ой, тіточко, я добре віддячусь за це.

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, побачите, хіба я бреха? (*Знадвору чути гамір*). А що це за ларма?

ЮЛИНА:

Хтось іде!

6-ий вихід

Юлина, Семениха, Гриць та Юрчик

*Входять обняті Гриць з Юрчиком.
Гриць тримає в руці пляшку з горівкою.*

СЕМЕНИХА (*хреститься*):

Свят, свят єси Ти, Господи. Відколи живу на світі,
ще такого чуда-м не видала.

ГРИЦЬ (*підпилий*):

А-а-а кум М-м-михайло де?

ЮЛИНА:

Побіг пана лісника рятувати.

ГРИЦЬ:

Р-р-рятувати?.. Від кого р-р-рятувати?

ЮЛИНА:

Від вас!

ГРИЦЬ:

А-а-а ми з паном Юр-р-рчиком помирились. (*Цілує його*). Він для мене, як р-р-рідний бр-р-рат!

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

СЕМЕНИХА (*хреститься*):

Свят, свят єси Ти, Господи. Відколи живу на
світі...

ГРИЦЬ (*перебиваючи*):

Ч-ч-чи я добр-р-ре зр-р-робив, Семенихо?

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? Я так собі й думала:
коби Михайло помирився з паном лісником.

7-ий вихід

Ti самі та Василіна

ВАСИЛИНА (*вбігаючи*):

Суко!.. Гадино!.. Скільки ночей мій Гриць
переспав у тебе?..

Юлина:

Ха-ха-ха! Хіба кум Гриць спав, коли приходив до
мене?..

ВАСИЛИНА:

Не смійся, бо!..

ЮЛИНА:

Ха-ха-ха!.. Доганяє котел тигани, та оба на грани!

ВАСИЛИНА:

Замовч, повійо!

ЮЛИНА:

Ось, і знайшлась мені свята!.. Як тобі можна
з паном лісником, так можна і мені з кумом
Грицем!

ВАСИЛИНА:

❖❖❖❖❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖❖❖❖❖

Шльондро!

ЮЛИНА:

Курво!

ВАСИЛИНА:

Гріховоднице!

ЮЛИНА:

Розпустнице!

ВАСИЛИНА:

Буляндро!

ЮЛИНА:

Гайдо!

ВАСИЛИНА:

Обманщице!

ЮЛИНА:

Міроносице!

СЕМЕНИХА (*хреститься*):

Свят, свят, єси Ти, Господи!..

ГРИЦЬ (*гикає*):

Гик, гик... Г-г-годі! Вам тр-р-реба помир-р-ритись.

Ч-ч-чи не добр-р-ре я кажу, Семенихо?

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха?

8-ий вихід

Ti sami i Mихайло

МИХАЙЛО (*входячи*):

А що тут – сільські збори чи вечорниці?

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

ГРИЦЬ:

К-к-куме, ми собі помір-р-ркували і думаємо соб-
б-бі, мож-ж-же...

МИХАЙЛО (*перебиваючи*):

Ніяке може! (*До Семенихи*). Правду ви мали,
Семенихो!

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? А що трапилось?..

МИХАЙЛО:

Я побіг до пана лісника через городи, щоб
перебігти Гриця. Думаю собі, мабуть, поторгую
знову з паном...

ЮЛИНА:

Тільки те є знаєш – торгувати!

МИХАЙЛО:

Ех, Семенихо, хитра ви жінка!

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? Та кажіть, кажіть,
Михайлє!..

МИХАЙЛО:

Коли я добіг до середини города пана лісника,
бачу під горіхом дві постаті.

ГРИЦЬ:

П-п-під тим стар-р-рим гор-р-ріхом?

ЮРЧИК:

Не перебивайте!

СЕМЕНИХА:

Кажіть, Михайлє, кажіть!..

МИХАЙЛО:

❖❖❖ ЧЕСНІ ЖОНИ ❖❖❖

Коли побачив я під горіхом постаті, то...
ГРИЦЬ (*перебиваючи*):

П-п-під тим стар-р-рим?..

ВАСИЛИНА:

Замовч, Грицю!

МИХАЙЛО:

Подумав собі, що все пропало, бо постаті так розшибалися та стогнали, що думаю задушить Гриць пана лісника! Тоді підбігаю до горіха...

ГРИЦЬ (*перебиваючи*):

П-п-під той стар-р-рй?..

ЮРЧИК (*сердито*):

Тихо, Грицю!

ВАСИЛИНА:

Кажіть куме, кажіть!..

МИХАЙЛО:

Зловив я Гриця за комір і так підняв його на ноги.
Бійся Бога, Грицю, – кричу на нього. – Задушиш пана лісника! Коли придивлюся добре, та ж то не Гриць, а сам биру, а на землі лежить пані Анничка...

ЮРЧИК (*розлючено*):

Що, що?.. Моя Анничка?.. Цього не може бути!..

ВАСИЛИНА:

Ха-ха-ха!.. Хіба твоя Анничка свята?..

ЮРЧИК:

Я застрелю його, я до суду його, я... я... я... (*Вибігає надвір*).

❖❖❖❖❖ Михайло ТРАЙСТА ❖❖❖❖❖

9-ий вихід

Ti самi, bez Юрчика.

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха?

ЮЛИНА:

І ти не торгувався з биром?

МИХАЙЛО:

Хе-хе, з биром торгуватись не посмів, але він сам до мене: «Даю вам, Михайлі, на десять косарів, лиш не кажіть нікому!»

ГРИЦЬ:

А-а-а я з Гр-р-рицем не тор-р-ргував, мож-ж-же б і ми, куме...

МИХАЙЛО (*сердито*):

Чи ви торгувались, чи не торгувались, мене обходить! Але коли йде мова про мій гонор, то або торг, або сокира!..

ГРИЦЬ:

А-а-а мож-ж-же б ви, куме, бее-з-з-з кобили?
Га?..

МИХАЙЛО:

А може б вас, куме, винесли звідси п'ятами наперед, га? Я говорив уже раз вам, щоб ваша нога не переступала через поріг моєї хати!

ГРИЦЬ:

Б-б-більш не пер-р-реступить! Ходімо, Василинко!
(Виходять).

ЧЕСНІ ЖОНИ

10-ий вихід

Михайло, Юлина і Семениха

СЕМЕНИХА:

Ну пора б і мені, бо надивилась та наслухалась досить.

МИХАЙЛО (*простягає Семенисі дві банкноти*):

Беріть, Семенихо, бо якби ви не післали мене до лісника...

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? (*Бере гроши і хреститься*) Хай вам, Михайле, Бог дасть здоров'я, бо розуму вам вистачить!

МИХАЙЛО:

Хитра ви жінка, Семенихо!

СЕМЕНИХА:

Хе-хе, бачите, хіба я бреха? Надобраніч вам!

МИХАЙЛО:

І вам надобраніч!

Семениха виходить, Юлина її проводить.

11-вихід

Михайло сам.

МИХАЙЛО:

Позаяк бачу, в нас всі жони чесні нівроку! Гм, це добре!

Завіса

КОРОТКА ІСТОРІЯ П'ЄСИ «ЧЕСНІ ЖОНИ»

Я згідний з британським письменником Гілбертом Честертоном, що написати книгу це одна з найбільших авантюр. Спочатку це лялька-цяцька – веселенька забава для автора, опісля стає наймилішою коханкою, потім його господарем, після чого перетворюється в немилосердного тирана. Коли накінець письменник примирився з цим, книгу треба кінчати і давати її в руки читача, який вирішить її майбутню долю.

Ще в 2001 році поет-гуморист Дмитро Коренюк попросив мене написати для його гурту «Веселі гуцули» сценетку (на 15-20 хвилин), з якою гурт виступав в Україні на одному з фестивалів гумору. Таки того ж року при одній з наших сігетських зустрічей я прочитав її Степанові Ткачуку, який, хихочучи до сліз, сказав мені: «Михайле, десь на денці твоєї душі лежить справжній драматург. Я не буду друкувати цю сценетку у «Нашому голосі», поки ти не зробиш з неї справжню п'єсу». Я довго не брався за таку роботу, бо вона здавалась надто важкою, а 2004 року, коли я закінчив цей трьохдійовий гумористичний народний образок, Степан Ткачук сказав,

Primăria Municipiului Slătina
Asociația Culturală "PROART - Slătina 2010"
Centrul Cultural "Eugen Ionescu"
Școala Populară de Arte și Meserii OII

Abu Vîțice

de Mihai TRAISTA

cu ochi de Maramureș

Ușoar... tu, Lupule,
ce ceș în călătorie mea?

Mă, ce o cîntat îți
Călător în săptămîna mea!

interpretează:

Nicu Ioan POPA

Dana MITRU

Remus IORDACHE

Gabriela BOLBOACĂ

Cristi Mihai CĂLĂTORU

Maria Adriana KABOUB

În om vînt...
ca m-a rugat Lupu
șă-i marcheze fa din străjor!

cu participarea copiilor:

Noemi Maria OROBOACĂ

Elena Luiza OTINCELESCU

Regia:

Nicu Ioan POPA

Scenografia:

Adriana Elena Vâlccea

Coloana sonoră:

Marius Arald FIERARU

Fotografie:

Răzvan NICOLESCU

Costume:

Viorica NISTOR

Tâmplărie:

Gheorghe TĂNASE

Sonorizare și lumini:

Mihai PREDA

що твір бездоганний з літературної точки зору, тільки треба замінити одну з дійових осіб, а саме священика Гаврила, бо «як дізнаються попи, то буде і тобі, і мені», – пожартував Ткачук. І так, замість панотця Гаврила,

появився «на світ» лісник Юрчик, та, на превеликий жаль, Степана Ткачука не стало, а я чомусь забув про п'есу «Чесні жони» (аж до 2009 року), коли знову з'явилася, у формі оповідання в моїй гумористичній збірці «Не вір очам своїм». «Скільки здорового незлобливого гумору у творі «Чесні жони»! З насолодою читаєш про амурні пригоди сільських донжуанів, статечних газдів та їхніх «вірних» дружин», – писав редактор Михайло Михайлук у передмові до збірки.

У 2011 році я переклав п'есу на румунську мову чесні жони – «Ibovnice cu ochi de Maramureş» («Коханки з марамороськими очима»), і вона знову з'явилася разом з іншими моїми гумористичними творами у збірці під тією ж назвою. Окрім передмови редактора Сільвії Забарченку: «Новий край на карті світу: Трайстарія», на збірку відгукнулось багато письменників та публіцистів: Павло Романюк, Іван Кідещук, Юрій Андращук, Крістіан Мозору (Німеччина), Клаудія Мінела, Леонард Анкуца та інші. Також її було поміщене на престижних

solsido

літературних сайтах Румунії, як «Agonia», «Hermeneia», «Boscancul literar» («Літературний чобіт»), «Regizor, caut piesă» («Режисер, шукаю п'есу»), де її відкрили таки того ж року режисери Дан Сіміон та Іоан Ніку Попа (ПІН). Дан Сіміон поставив її в Бухаресті разом зі своїм асистентом Богданом Гагою та бухарестською театральною трупою „InDart” (в п'есі виконують ролі відомі румунським телеглядачам актори Алін Бранку – в ролі лісоруба, та Крістіан Васіліке – в ролі лісника та інші, але бухарестським акторам вдалось дотепер, грati п'есу лиши кілька разів, i то тільки на сценах бухарестських клубів.

Зовсім іншу долю мала постановка Іоана Ніку Попа, в місті Слатіна з театральною групою «Proart Slatina». Прем'єра відбулася 23 вересня 2011 року на сцені театру «Еуджен Йонеску». П'еса стала популярною, її грали у багатьох місцевостях повітів Олт, Долж, Горж та Мегедінць (в Слатіні 5 разів). А цього року 27 вересня Генеральне Консульство Румунії в Мілані, Православна

Румунська Церква в Мілані та телебачення «România TV» запросили театральну трупу «Proart Slatina» зі-грати п'есу на сцені міланського театру «Оскар». Цієї осені ще будуть дві репрезентації п'еси, а наступного року, як запевняє режисер Попа, її будуть грати в Бухаресті, на Мараморощині, в Солотвині (Україна) і в Кишиневі (Молдавія).

Також дізнаюсь з клузьких газет: «3 серпня 2013 р., в Центральному Парку міста Клуж, о 9-й годині ранку у рамках культурної події “Colours of Cluj” відбувся спектакль «Коханки з марамороськими очима» – автор Михайло Трайста. Спектакль поставлений Аною Марією Покан та Міхаелою Марковіч...».

Яку долю буде мати український варіант п'еси, покажуть час і читачі, а може, таки і глядачі.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ЗМІСТ

<i>Вуйко Феріщак повертається</i>	
з «Чесними жонами».....	5

КУМЕДНІ ПРИГОДИ ВУЙКА ФЕРІЩАКА

Кукел	11
Кукел, священик та вуйко Феріщак	14
Кукел, бирув та вуйко Феріщак	17
Кукел, ягер та вуйко Феріщак	21
Міст, протесія та вуйко Феріщак	24
Шапка, пітята та вуйко Феріщак.....	27
Помуст, Войордан та вуйко Феріщак	31
Квиток, кологуз та вуйко Феріщак	34
Рабин, п'ятак та вуйко Феріщак	37
Реселув, хремзлики та вуйко Феріщак.....	41
Добрий пастир	45
Господь рахувати вміє	48
Сербус, пане, сербус!.....	51
Феріщакова Голгофта	55

МАРАМОРОСЬКІ УСМІШКИ

Священик, вилосипед і Божі Заповіти	61
Причептор, Гафічка та коти	65
Чесний торг	68
Нова Конституція	72
Чекаючи газдів	76
Газдик	79
Нещасне покоління	82
Нецерковний звичай	85
Як Петро Дідько ходив колядувати	88
Невояш і шушигаш	91
Файній дохторик	94
Бий не бий, а Маріка тяжка	99
Що болить рекрута	102
Полковник Козел	105
Смерть смерть подолав	108
Вище закону не стоїть ніхто	111
Свята порада	114
Восьме березня, люди добрі!	117
Тарас Шевченко – негостинський радник	119

ВЕСЕЛІ СПОГАДИ ДИТИНСТВА

Маленький господар	125
Черешні	128
Бабин поясок	131

Півень баби Марії	134
Фокус-покус	136
Муха	139
Андрійкові чобітки	142
Бабусине решето	144
Як дідусь Мирон до школи ходив.....	147
Андрійко Неумійко	150
 П'ЄСА	
Чесні жони	151
<i>Коротка історія п'єси «Чесні жони»</i>	221

— POPA'S ACADEMY —

Mihai Hafia Traistă
Zâmbete maramureșene
Editura RCR Editorial
București - 2013

ISBN 978-606-8300-35-1

9 786068 300351